

**NACIONALINIO IR
EUROPINIO KONTEKSTO
ATASKAITOS
LIETUVIŲ KALBA**

2024 m. liepos mėn

Co-funded by
the European Union

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or EACEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

UNIVERSIDAD
DE GRANADA

VYTAUTAS
MAGNUS
UNIVERSITY
MCMXXII

www.proni.lt

Turinys

1. Įvadas	3
2. PASLAUGŲ MOKYMAS: įvadas į metodiką	4
3. Europos kontekstas mokymosi tarnauti plėtrai pradiniam ugdyme	9
Pradinio ugdymo tikslas, susijęs su mokymusi teikti paslaugas	9
Europos lygmens politiniai dokumentai - tarnavimo mokymosi pradinėse mokyklose kontekstas	12
Atitinkami paslaugų mokymosi projektai ir tinklai	14
4. SLIPS šalių ataskaitos	16
4.1 Belgija	16
Bendras Belgijos švietimo sistemos organizavimas	16
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	20
Švietimo prioritetai	23
Pagrindiniai švietimo veikėjai:	23
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	24
Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje	25
4.2. Bosnija ir Hercegovina	26
Bendras švietimo sistemos organizavimas	26
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	27
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	31
4.3 Kroatija	31
Bendras švietimo sistemos organizavimas	31
Švietimo prioritetai	35
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	36
Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje	37
4.4 Lietuva	38
Bendras švietimo sistemos organizavimas	38
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	41
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	43
4,5 Slovakija	44
Bendras švietimo sistemos organizavimas	44
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	46
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	48
Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje	49
4,6 Ispanija	49
Bendras švietimo sistemos organizavimas	49
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	51
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	56
Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje	59
4,7 Portugalija	62
Bendras švietimo sistemos organizavimas	62
Nacionalinės politikos strateginiai tikslai	63
Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos	65
Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje	66
5. Tiesioginio duomenų rinkimo santraukos	66
Apklausa su klausimynais	66
Pokalbiai su pradinį mokyklų mokytojais	71

6. Naudinga medžiaga apie mokymąsi tarnaujant	75
Papildomos nuorodos	76
Priedai	77
1 priedas. Pavyzdinė apklausa	77
2 priedas. Interviu pavyzdys	79

1. Įvadas

Įrodymai rodo, kad mokymasis tarnaujant (angl. Service Learning, SL) yra naudingas, tačiau, nepaisant to, kad jo galimybės pradinėse Europos mokyklose vis dar ribotos, jis vis dar auga tolesnio ugdymo ir vidurinio ugdymo srityse, ypač įgyvendinant "Erasmus Plus" projektą SLUSIK. Projektas SLIPS pradinių mokyklų mokiniams padės išplėsti esamą mokymosi tarnaujant programą, skirtą vidurinio lygio mokiniams. Pagal mokymo programą 600 pradinių mokyklų mokytojų, 150 mokyklų direktorių ir valdytojų, 75 mokyklų ir 90 politikos formuotojų galės ugdyti SL gebėjimus.

Tikslai:

- ❖ Sukurti tinkamą metodiką, skirtą mokymosi tarnauti pradinėse mokyklose programoms įgyvendinti;
- ❖ Sukurti ir įdiegti patogią internetinę platformą pradinių mokyklų mokytojams mokytis;
- ❖ Mokyti ir ugdyti pradinių mokyklų mokytojų gebėjimus teikti kokybiškas paslaugas pradinėse mokyklose;
- ❖ Plėtoti mokyklų ir pilietinės visuomenės ryšius, kad būtų geriau tenkinami bendruomenės poreikiai;
- ❖ Užtikrinti projekto rezultatų tvarumą plėtojant praktikų bendruomenę, kad būtų skatinamas metodikos naudojimas ir mokymosi paslaugų svarba socialinei įtraukčiai, pilietiniam dalyvavimui, atsparumui, gerovei ir tvarumui.

Mokymo programa "Mokymasis tarnaujant" padės pagerinti pradinių mokyklų mokytojų įgūdžius, todėl pagerės mokyklų, savanoriškų organizacijų ir institucijų darbo, veiklos ir praktikos kokybė. Ji supažindins naujus dalyvius su savanoryste, pilietine visuomene ir pilietiniu dalyvavimu. Stiprinsime pradinių mokyklų ir pradinių mokyklų mokytojų gebėjimus dirbti tarptautiniu mastu ir spręsti bendrus EEE vaikų poreikius ir prioritetus. Internetinė platforma, mokymosi tarnaujant metodika ir mokymo veikla, taip pat politikos formavimo darbas sudarys sąlygas transformacijai ir pokyčiams individualiu, organizaciniu ir sektoriniu lygmeniu, o tai padės tobulėti, taikyti naujus metodus ir kelti kvalifikaciją įvairiose skirtingose formaliojo ir neformaliojo švietimo aplinkose.

Per pirmuosius šešis SLIPS projekto mėnesius projekto partneriai parengė šį dokumentą, kuriame pristatoma naujausia informacija apie švietimo kontekstą ir mokymąsi tarnaujant, ypatingą dėmesį skiriant pradinių mokyklų lygmeniui šalyse partnerėse ir Europos lygmeniu. Šis dokumentas yra SLIPS projekto 2 darbo paketo "Projekto rengimas ir tyrimai - bendras pagrindas" rezultatas ir buvo parengtas remiantis informacija, gauta atliekant įvairias užduotis pagal šį darbo paketą, įskaitant:

- ❖ T2.1 - Nacionalinio ir Europos konteksto tyrimas (M1-M6)
- ❖ T2.2 - Esamos mokymosi paslaugų teikimo medžiagos analizė ir kūrimas (M1-M2)
- ❖ T2.3 - Tiesioginis duomenų rinkimas (M3-M4)
- ❖ T2.4 - Ataskaitos apie dabartinę padėtį rengimas (M4-M6)

Šiame dokumente, apibendrinant ir sujungiant sukauptą medžiagą ir žinias į konkrečią ataskaitą, išsamiai aprašomi pagrindiniai mokymosi tarnaujant principai, jo pritaikomumas ir iššūkiai, ypatingą dėmesį skiriant pradinių mokyklų kontekstui ir šalių partnerių konteksto apžvalgai.

Dokumentas parengtas anglų kalba, išverstas į partnerių kalbas ir pateiktas pdf formatu.

2. PASLAUGŲ MOKYMAS: įvadas į metodiką

Siekiant prisitaikyti prie šiuolaikinės visuomenės poreikių, švietimo praktika turi iš esmės pasikeisti. Tam reikia aktyvesnio, aktyvesnio ir atsakingesnio pilietiškumo, siekiančio tvaraus ir visuotinio vystymosi bei mokymosi visą gyvenimą. Mokiniai kaip sąmoningus, įgalintus ir socialinei gerovei atsidavusius piliečius galima parengti tik pasitelkus švietimo naujoves. Todėl mokyklos turi suteikti jiems būtinas priemones, vertybes ir įgūdžius, kad jie galėtų įveikti dabartinius ir būsimus iššūkius ir teigiamai prisidėti prie teisingesnio, tvaresnio ir teisingesnio pasaulio kūrimo.

Šiame kontekste paslaugų mokymasis apibrėžiamas kaip švietimo metodas, galintis skatinti aktyvų mokinių dalyvavimą ir mokymo programos elementų integravimą už klasės ribų. Daugybėje literatūros, publikacijų ir projektų apie mokymąsi paslaugomis galima rasti daugybę šio termino apibrėžimų. Autoriai taip pat gilinasi į daugelį šios strategijos įgyvendinimo žingsnių ir pateikia daugybę veiklų, kurios gali būti laikomos mokymosi paslaugomis projektais. Skirtingiems švietimo lygiams buvo sukurti skirtingi metodai, atsižvelgiant į unikalias studentų, dalyvaujančių ar vadovaujančių mokymosi tarnauti projektui, savybes, jų gebėjimus ir ugdymo tikslus. Svarbu pažymėti, kad šiame skyriuje nesiekama apibendrinti visų šių metodų, nes jie jau yra gerai užfiksuoti ir apibendrinti [SLUSIK](#) projekto metu parengtoje [SLUSIK būklės ataskaitoje](#), kuri sudaro SLIPS projekto pagrindą. Pabrėšime pasirinktą temą, kad geriau suprastume koncepciją ir suderintume ją su ataskaitoje analizuojamu kontekstu.

Paslaugų mokymasis sujungia du gerai žinomus aktyviosios pedagogikos ugdymo metodus: mokymąsi per patirtį ir bendruomeninę veiklą (Lucas-Mangas ir Martínez-Odria, 2012). Jis apima visuomenei ir studentų bendruomenei naudingų veiksmų įgyvendinimą, dėl kurių paslaugą teikiantys ir ją gaunantys asmenys gauna abipusę naudą. Tokia veiksmų konvergencija leidžia studentui tapti aktyviu asmeniu, gebančiu spręsti įvairias socialines problemas savo aplinkoje. Taigi, mokymasis paslaugų teikimo srityje apima švietimo pasiūlymą, kuris sujungia mokymosi procesus ir visuomeninę veiklą į vieną gerai artikuliuotą projektą, kurio dalyviai mokosi dirbti pagal realius aplinkos poreikius, kad ją pagerintų (Puig-Rovira ir kt., 2011).

Paslaugų mokymasis - tai ne tik mokymo ir mokymosi metodas, bet ir praktinis bei realus žinių pritaikymas. Jame derinamas planinis mokymasis ir darbas bendruomenėje, daugiausia dėmesio skiriant bendruomenei naudingai veiklai ir jos edukacinei naudai mokiniui. Paslaugų mokymasis įgalina studentus pasiekti konkrečių mokymosi rezultatų aktyviai dalyvaujant bendruomenės veikloje ir taikant realius praktinius sprendimus. Mokymosi procesą palaiko refleksija, kuri yra būtina patirtinio mokymosi dalis. Šie praktiniai mokymosi tarnaujant aspektai yra esminis bruožas, išskiriantis jį iš kitų pedagoginių metodų.

Paslaugų mokymasis skiriasi nuo tradicinių mokymosi formų, nes suteikia studentams galimybę pritaikyti savo žinias realioje aplinkoje, siekiant naudoti kitiems žmonėms, bendruomenėms ar visuomenei. Be to, mokymasis paslaugų teikimo srityje taip pat siekia ugdyti pilietinio įsitraukimo

ir atsakomybės jausmą. Jo tikslas - ne papildyti mokymąsi įsipareigojimais, o įtraukti juos į mokymosi procesą.

Apžvelgę mokslinius tyrimus apie mokymąsi paslaugų teikimo srityje, siekiant parodyti jo pedagogines galimybes, autoriai (pavyzdžiui, Martínez-Odría (2007), Albanesi, Culcasi et al. (2021) ir kiti) nurodo konkrečius komponentus, kuriuos turėtų apimti mokymosi paslaugų teikimo projektas ir kurie skiria jį nuo kitų bendruomenės švietimo patirčių ir savanoriškos tarnybos (žr. 1 lentelę):

1 lentelė: Pagrindiniai paslaugų mokymosi projekto komponentai	
Dėmesys tikram poreikiui	Paslaugų mokymasis - tai iš anksto suplanuota ir organizuota studentų patirtis, įgyta teikiant paslaugą, kuria reaguojama į autentiškus bendruomenės poreikius taikant horizontalų solidarumo modelį. Tikro poreikio aptikimas yra lemiamas veiksnys nustatant projekto kryptį ir jo rezultatų sėkmę.
Studentų protagonizmas	Paslaugų mokymasis grindžiamas aktyviu mokinių dalyvavimu visuose etapuose - nuo planavimo iki vertinimo. Mokiniai turėtų jausti atsakomybę už projektą ir būti ne tik jo vykdytojai, bet ir vadovai. Paslaugų mokymasis dirba su realia studentų patirtimi ir apima metakognityvinį mokymąsi, kai studentas suvokia, kaip jis mokėsi, ko išmoko, kas jam padėjo išmokti, kaip jis gali tai panaudoti praktikoje ir ko jam reikia mokytis toliau.
Mokymo programos tikslų sujungimas	Paslaugų mokymasis yra tikslingai integruotas į akademinę mokymo programą. Jo metodika gali būti įtraukta į įvairių dalykų mokymo programas, tiek į vieno konkretaus dalyko, tiek derinant kelis dalykus ir (arba) mokytojus, kad būtų galima spręsti tarpdalykinius projektus. Projekto rengimas, vykdymas ir vertinimas atliekamas atsižvelgiant į kiekvienos mokymo srities, dalyvaujančios jį rengiant, tikslus.
Atspindys	Paslaugų mokymasis leidžia dalyviams apmąstyti savo patirtį. Refleksija nukreipia besimokantįjį ir padeda giliau suvokti patirties sąsajas su paslaugų mokymosi koncepcijomis.
Pilietinis dėmesys	Paslaugų mokymosi tikslas - ugdyti studentų pilietinę atsakomybę, plėtojant tiek profesines kompetencijas, tiek studentų pilietines savybes. Tai leidžia studentams susipažinti su pilietinės visuomenės vaidmeniu ir jos veikimu, pavyzdžiui, savanoryste ir finansavimo mechanizmais, taip pat su dalyvavimo vietos bendruomenėje svarba.

Paslaugų mokymasis ir savanorystė yra labai panašios sąvokos, apimančios neatlygintą dalyvavimą ir mokymąsi, tačiau jos taip pat turi ir skirtumų.

2 lentelė: Paslaugų mokymosi ir savanorystės skirtumai		
Matmenys	Paslaugų mokymasis	Savanorystė
Kas tai yra	Mokymo ir mokymosi strategija	Veikla ar veikla, kurią asmenys atlieka kitų žmonių, bendruomenės ir bendrojo gėrio labui.
Pagrindinis tikslas	ugdyti mokinių žinias, įgūdžius ir kompetencijas ir kartu spręsti realias bendruomenės ar organizacijos problemas ir iššūkius.	Teikti paslaugas arba siūlyti pagalbą, spręsti realias bendruomenės ar organizacijos problemas ir iššūkius.
Mokymosi komponentas	Mokymasis planuojamas ir tikslingai integruojamas į mokymo programą.	Mokymasis vyksta, tačiau paprastai jis nėra iš anksto suplanuotas ar apmąstytas.
Paslaugų komponentas	Atsiliepkite į autentiškus bendruomenės ar organizacijos poreikius.	Atsiliepkite į autentiškus bendruomenės ar organizacijos poreikius.
Finansinė premija	Neapmokama veikla	Neapmokama veikla
Laisva valia	Gali būti privalomas arba neprivalomas	Neprivaloma, laisvai pasirenkama

Tyrimai rodo, kad tarnystės mokymosi integravimas į pradinį klasių mokymo programas gali būti ypač naudingas, nes leidžia jauniems mokiniams ugdyti empatiją, plėsti savo supratimą apie socialines problemas ir ugdyti visą gyvenimą trunkantį įsipareigojimą dalyvauti bendruomenės gyvenime. Europoje, kur, palyginti su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, mokymasis tarnaujant vis dar palyginti menkai paplitęs, pedagogai tiria galimybę įtraukti šį pedagoginį metodą į pradinį mokyklų programas.

Tyrimai parodė, kad pradinėse mokyklose vykstantis mokymasis tarnaujant gali pagerinti akademinis rezultatus, sustiprinti lyderystės įgūdžius ir padidinti socialinės atsakomybės jausmą (Paredes ir Martínez, 2016; Richards ir kt., 2013; Lake ir Jones, 2008). Pavyzdžiui, įgyvendinant bandomąją programą dideliame Vidurio Vakarų miesto mieste nustatyta, kad penktos ir septintos klasių mokiniai, dalyvavę mokymosi tarnauti programoje, parodė gerokai aukštesnius lyderystės rodiklių rezultatus nei jų bendraamžiai iš kontrolinės grupės (Richards et al., 2013). Panašiai ir

straipsnyje, skirtame mokymuisi tarnauti pradinėse klasėse, pabrėžiama, kad svarbu integruoti visus metus trunkantį požiūrį į darbą bendruomenėje, leidžiantį vaikams užmegzti prasmingus ryšius su vietos bendruomenėmis ir kartu ugdyti dalyvavimo ir pilietinio aktyvumo įpročius visam gyvenimui (Fox, 2010).

Kaip teigia Lucas Barcia et al. (2024), remdamiesi įvairių tyrimų analize, jie apibendrina, kad paslaugų mokymosi įtraukimas į švietimo aplinką teikia daug naudos. **Šie privalumai yra šie:**

- ❖ **Aktyvus ir prasmingas supratimas:** SL leidžia vaikams dalyvauti projektuose, kurių tikslai yra realūs ir kurie daro teigiamą poveikį bendruomenei. Šis ryšys tarp mokymosi ir tarnystės padeda jiems geriau suprasti mokomuosius dalykus ir pritaikyti žinias praktinėse situacijose. Toks požiūris skatina asmeninį augimą ir aktyvių, informuotų, atsakingų ir įsipareigojusių piliečių, galinčių skatinti socialinius pokyčius, ugdymą.
- ❖ **Socialinių ir emocinių įgūdžių ugdymas:** Tai suteikia vaikams galimybę bendrauti su įvairiais žmonėmis ir bendruomenėmis ir skatina socialinių įgūdžių, tokių kaip empatija, bendradarbiavimas, veiksmingas bendravimas ir komandinis darbas, ugdymą. Be to, ugdomas atsakomybės, dosnumo ir dėkingumo kitiems jausmas.
- ❖ **Kritinio mąstymo ir problemų sprendimo skatinimas:** Mokydamiesi tarnauti, vaikai susiduria su realiomis bendruomenės problemomis, o tai skatina juos kritiškai mąstyti, ieškoti kūrybiškų sprendimų ir ugdyti problemų sprendimo įgūdžius. Ši patirtis ugdo reflektyvų ir kritišką požiūrį į problemas, stiprina jų pasitikėjimą savo gebėjimais spręsti ir spręsti problemas.
- ❖ **Geresni akademiniai rezultatai:** Dalyvavimas prasmingoje praktinėje veikloje padeda mokiniams įsitraukti į mokymąsi, todėl jie geriau įsimena žinias ir įgūdžius. Šis aktyvus įsitraukimas gali turėti teigiamos įtakos akademiniams rezultatams. Be to, paslaugų mokymasis skatina didesnę susidomėjimą mokymusi, didina įsitraukimą į pamokas ir motyvaciją.
- ❖ **Pilietinio ir pilietinio sąmoningumo ugdymas:** Dalyvavimas paslaugų mokymosi projektuose padeda vaikams suprasti bendruomenės poreikius ir teigiamai prisidėti prie jų tenkinimo. Tai skatina įgyti humanistinių vertybių, tokių kaip solidarumas, socialinė ir pilietinė atsakomybė bei socialinis teisingumas, ir padeda pagrindą jiems tapti įsipareigojusiaisiais piliečiais dabar ir ateityje.

Praktikoje taikomi keli paslaugų mokymosi modeliai. Paslaugų mokymasis gali būti įtrauktas į įvairių dalykų mokymo programas. Ji gali būti įgyvendinama vieno dalyko rėmuose arba derinama su keliais dalykais sprendžiant tarpdalykinius projektus. Ji gali būti privalomojo ar pasirenkamojo ugdymo proceso dalis ir organizuojama kaip grupinė ar individuali veikla.

Mokydamiesi tarnauti studentai gali įsitraukti į įvairias bendruomenės organizacijas, teikiančias įvairias paslaugas, įskaitant, bet neapsiribojant, socialines paslaugas, sportą ir poilsį, meną ir kultūrą, švietimą ir mokslinius tyrimus bei aplinkosaugos reikalus. Tai, ką studentai atliks kaip paslaugos komponentą, priklausys nuo ugdymo rezultatų (mokymosi dalies), mokymosi tarnauti modelio ir bendruomenės partnerio poreikių, bendruomenės ar naudos gavėjų. **Paslaugų mokymosi mokykloje yra keturios paslaugų rūšys:**

Tiesioginė paslauga	Tiesioginės pagalbos projektuose mokiniai dalyvauja veikloje, kurioje jie tiesiogiai bendrauja su naudos gavėjais. <u>Pradinio ugdymo pavyzdžiai gali būti šie:</u> ❖ Skaitymo draugų programa: Vyresni pradinių klasių mokiniai skaito jaunesniems mokiniams arba vietos ikimokyklinio ugdymo įstaigų vaikams. ❖ Bendruomenės valymas: Mokiniai dalyvauja valant vietos parkus, žaidimų aikšteles ar bendruomenės centrus. Jie bendrauja su bendruomenės nariais, kad suprastų švarios aplinkos svarbą ir imtųsi neatidėliotinų veiksmų savo aplinkai pagerinti. ❖ Vyresnio amžiaus žmonių palydovų apsilankymai: Mokiniai lankosi vietos senjorų centruose ir leidžia laiką su pagyvenusiais gyventojais. Veikla gali apimti skaitymą, žaidimus ar tiesiog pokalbius, skatinant kartų ryšius ir suteikiant pagyvenusiems žmonėms draugiją.
Netiesioginė paslauga	Netiesioginės pagalbos projektuose mokiniai dalyvauja veikloje, kuri naudinga bendruomenei, bet tiesiogiai nebendrauja su naudos gavėjais. <u>Pavyzdžiai:</u> ❖ Perdirbimo programa: Mokiniai organizuoja visos mokyklos antrinių žaliavų perdirbimo programą, renka antrines žaliavas ir užtikrina, kad jos būtų tinkamai surūšiuotos ir išsiųstos į perdirbimo įmones. ❖ Knygų diskas: Mokiniai renka švelniai naudotas knygas, kad jas paaukotų mokykloms, bibliotekoms ar prieglaudoms, kurioms jų reikia. ❖ Sodo projektai: Mokiniai kuria ir prižiūri bendruomenės sodą, kuriame šviežiais produktais aprūpina vietos maisto bankus ar prieglaudas.
Advokacija	Advokacijos projektuose studentai didina informuotumą ir skatina imtis veiksmų visuomenei svarbiais klausimais. <u>Pavyzdžiai:</u> ❖ Kampanija prieš patyčias: Mokiniai kuria plakatus ir pristatymus, kuriais siekiama didinti informuotumą apie patyčių poveikį ir skatinti pozityvią mokyklos aplinką. Savo darbus jie gali pristatyti klasės draugams, tėvams ir bendruomenės nariams. ❖ Aplinkosauginis sąmoningumas: Mokiniai organizuoja kampaniją, kurios tikslas - informuoti savo mokyklą ir bendruomenę apie aplinkosaugos problemas, tokias kaip tarša, gamtosauga ir klimato kaita. ❖ Informuotumas apie sveikatą: Mokiniai propaguoja sveiką gyvenseną organizuodami "Sveikos mitybos savaitę", kurdami informacinę medžiagą apie mitybą ir fizinį aktyvumą, skatindami bendraamžius ir bendruomenę diegti sveikesnius įpročius.

Moksliniais tyrimais pagrįstas mokymasis paslaugų srityje

Moksliniais tyrimais grindžiamuose paslaugų mokymosi projektuose studentai dalyvauja mokslinių tyrimų veikloje, kuria siekiama patenkinti apibrėžtus bendruomenės poreikius.

Pavyzdžiai:

- ❖ **Bendruomenės poreikių vertinimas:** Mokiniai atlieka apklausas ir interviu savo bendruomenėje, kad nustatytų svarbiausias problemas ir poreikius. Jie analizuoja duomenis ir pristato savo išvadas vietos valdžios institucijoms ar bendruomenės organizacijoms, padėdami informuoti apie būsimas iniciatyvas.
- ❖ **Laukinės gamtos apsaugos tyrimai:** Mokiniai tiria vietos laukinės gamtos buveines ir žmogaus veiklos poveikį šiai aplinkai. Jie gali parengti ataskaitą ar pristatymą su rekomendacijomis dėl gamtos apsaugos pastangų ir pasidalyti jomis su vietos aplinkosaugos grupėmis ar valdžios institucijomis.
- ❖ **Istorijos išsaugojimo projektas:** Mokiniai tyrinėja savo vietos bendruomenės istoriją, nustato svarbias istorines vietas ir istorijas. Jie sukuria skaitmeninį archyvą arba knygelę, kad išsaugotų šią istoriją, ir pristato ją vietos istorijos draugijai arba bibliotekai.

3. Europos kontekstas mokymosi tarnauti plėtrai pradiniam ugdyme

Šiame skyriuje išsamiai apžvelgiamos aplinkybės, kurios palengvino tarnystės mokymo plėtrą ir integravimą į pradinės mokyklas visoje Europoje. Jame nagrinėjamas pradinio mokyklų švietimo kraštovaizdis, įvairiapusė mokymosi tarnaujant nauda, taip pat paramos politika ir projektai, kurie sudarė sąlygas šiam mokymuisi plėstis.

Pradinio ugdymo tikslas, susijęs su mokymusi teikti paslaugas

Pradiniam ugdyme vykdoma mokymosi ir ugdymo veikla, paprastai skirta suteikti mokiniams pagrindinius skaitymo, rašymo ir matematikos įgūdžius (t. y. raštingumą ir skaičiavimo įgūdžius) ir sukurti tvirtą pagrindą mokytis ir suprasti pagrindines žinių sritis bei asmeninį tobulėjimą, rengiantis mokytis žemesnėje vidurinėje mokykloje. Jame daugiausia dėmesio skiriama pagrindinio sudėtingumo lygio mokymuisi su nedidele specializacija (ISCED 1 lygis) (Tarptautinis standartinis švietimo klasifikatorius, ISCED 2011).

Terminai "pradinis ugdymas" ir "pradinis ugdymas" dažnai vartojami pakaitomis, tačiau jų reikšmės gali skirtis priklausomai nuo konkrečios šalies konteksto ir švietimo sistemos. Terminas "pradinis ugdymas" dažniausiai vartojamas Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Kanadoje. Paprastai jis reiškia pirmąjį formaliojo švietimo etapą, kuris apima darželį iki 5 arba 6 klasės, priklausomai nuo mokyklos rajono. Pradinis ugdymas - tai terminas, dažniau vartojamas daugelyje kitų šalių,

įskaitant Europą, Australiją ir kai kurias Azijos šalis. Paprastai jis reiškia pirmuosius formaliojo švietimo metus, kurie dažniausiai apima 1-4 arba 5 klases, bet kartais gali tęstis iki 6 klasės.

Europos šalyse pradinis ugdymas yra pirmasis privalomasis ugdymo etapas, po kurio seka vidurinis ugdymas. Perėjimas iš pradinio į vidurinį ugdymą reiškia reikšmingą švietimo struktūros pokytį ir dažnai apima kitokią mokyklos aplinką.

Pradinio ugdymo programoje daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams dalykams, tokiems kaip kalba, matematika, gamtos mokslai, socialiniai mokslai, fizinis lavinimas ir menai. Daugiausia dėmesio skiriama pagrindiniams raštingumo ir skaičiavimo įgūdžiams bei socialinei ir emocinei raidai.

Nepaisant daugybės kultūrinių ir politinių skirtumų tarp tautų, pradinio ugdymo tikslai ir mokymo programa yra panašūs. Beveik visos šalys yra oficialiai įsipareigojusios siekti masinio švietimo, kuris, kaip manoma, galiausiai turi apimti visą pradinį išsilavinimą. Vis dažniau galima pastebėti, kad tautos sutaria, jog vienas iš svarbiausių pradinio ugdymo tikslų yra pasirengimas pilietiškumui. Kalbant apie mokymo programą, šis tikslas rodo, kad daugiausia dėmesio reikia skirti skaitymo ir rašymo įgūdžiams, aritmetikos įgūdžiams ir socialinių bei gamtos mokslų pagrindams (Britannica, 2024).

Pradinio ugdymo tiksluose, kurie įgyvendinami pirmojoje pradinė mokyklų pakopoje, tikimasi, kad mokiniai bus aktyvūs mokymuisi ir įgydami vertybes. Pradiniu ugdymu pirmiausia siekiama ugdyti funkcinį raštingumą ir įgyti priemonių, padedančių pažinti juos supantį pasaulį ir jame vykstančius reiškinius. Pradinis ugdymas taip pat turėtų sudaryti sąlygas ugdyti socialines ir pilietines kompetencijas. Tokį požiūrį patvirtina ir jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaiko psichologiniai ypatumai. Šiuo raidos laikotarpiu mąstymas yra konceptualiai abstraktus, tačiau vaikas gali mąstyti apie daiktus ir reiškinius, kuriuos gali suvokti tiesiogiai. Pažintinių procesų pagrindas yra vaiko patirtis, kurią vėliau apmąsto mokytojas ar kitas mokymosi proceso vadovas. Tačiau kartu autorė Oravcova (2015) nurodo, kad šiam laikotarpiui būdinga ir tai, kad jis leidžia suvokti priežasties ir pasekmės ryšius, susieja įvairius mąstymo procesus, o loginis mąstymas leidžia ne tik klasifikuoti ir rūšiuoti sąvokas ir ryšius, bet ir sutvarkyti objektus pagal daugybę kriterijų.

Kognityvinių procesų raidos ypatumai taip pat turi įtakos rekomenduojamiems mokymo metodams ir formoms. Jaunesniojo mokyklinio amžiaus vaiko visapusiškam ugdymui, t. y. pirmosios pradinės mokyklos pakopos laikotarpiu, būtina skatinti tokias ugdymo situacijas, kuriose mokinyi tenkina savo smalsumą, susidomėjimą ir poreikį manipuliuoti daiktais ir reiškiniais, mokosi eksperimentuodamas, tyrinėdamas, tyrinėdamas, tikrindamas savo teorijas. Socialiniuose santykiuose būtina sukurti situacijas ir paskatas, skatinančias draugystės ryšių kūrimą ir palaikymą, pagarbą kitų žmonių (bendraamžių ir vyresnių ar jaunesnių) poreikiams ir norams. Šio amžiaus vaikams taip pat labai svarbus teigiamo kitų žmonių įvertinimo poreikis. Pradiniame ugdyme įgyvendinamose programose mokytojai skatinami ugdyti besimokančių žinias, įgūdžius ir gebėjimus taikant aktyvinančius mokymo metodus. Remiantis mokymosi srities tyrimais, jaunesniojo mokyklinio amžiaus mokinių sėkmei labai svarbu ugdyti pažinimo funkcijas. Siekiant išlaikyti mokinių dėmesį ir susidomėjimą mokymusi, jį reikia palaikyti tinkamais mokymo metodais ir formomis. Aktyvius mokinių įtraukimas į mokymosi procesą, pavyzdžiui, atliekant tiriamąją veiklą

ar eksperimentuojant, sprendžiant praktines užduotis ir realaus gyvenimo problemas, galėtų būti būdas, skatinantis pageidaujamo žinių, taip pat būtinų mokinių įgūdžių ir kompetencijų ugdymą (Hall, 2020).

Paslaugų mokymasis turėtų būti tinkamas mokymo ir mokymosi metodas pradiniam ugdyme dėl kelių įtikinamų priežasčių:

- ❖ Ankstyvojo amžiaus mokinių supažindinimas su mokymusi teikti paslaugas **padeda padėti mokymosi visą gyvenimą ir atsakingo pilietiškumo pagrindus**. Pradinių klasių mokiniai yra formavimosi etape, kuriame jie gali išsiugdyti pagrindines vertybes ir įgūdžius, darančius įtaką jų elgesiui ir nuostatoms ateityje.
- ❖ Mokymasis tarnaujant mokyklai sujungia mokyklos mokymo programą su prasminga veikla bendruomenėje, **todėl mokymasis tampa aktualesnis ir patrauklesnis**. Tai pagerina mokinių supratimą apie dalykus, nes jie gali pritaikyti tai, ko mokosi, realiomis aplinkybėmis.
- ❖ Mažiems vaikams labai naudinga socialinė sąveika ir emocinis augimas, kuriuos palengvina mokymasis tarnaujant. **Tai padeda jiems ugdyti svarbiausius socialinius įgūdžius**, tokius kaip komandinis darbas, bendravimas ir empatija.
- ❖ Mokymasis tarnystės pagrindais **skatina mokinius kritiškai mąstyti ir spręsti realaus gyvenimo problemas**. Tai ugdo jų gebėjimą analizuoti situacijas, atsižvelgti į įvairias perspektyvas ir rasti novatoriškus sprendimus.
- ❖ Paslaugų mokymasis **suteikia daugiau motyvacijos mokytis jauniems mokiniams**. Jie mato tiesioginį savo pastangų poveikį, o tai didina jų entuziazmą mokytis ir skatina aktyviai dalyvauti ugdymo procese.
- ❖ Paslaugų mokymosi projektuose dažnai bendradarbiaujama su bendraamžiais, mokytojais ir bendruomenės nariais. **Tai padeda mokiniams užmegzti ryšį su bendruomene ir skatina priklausymo jai jausmą**.
- ❖ Mokydamiesi tarnauti, pradinių klasių mokiniai susipažįsta su įvairiomis grupėmis ir bendruomenės problemomis, taip skatindami įtrauktį ir supratimą. Toks ankstyvas susidūrimas **padeda kovoti su stereotipais ir prietarais**, o augant mokiniams ugdomas labiau įtraukiantis ir priimantis mąstymas.
- ❖ Paslaugų mokymasis jauniems mokiniams skiepija pilietinės atsakomybės ir socialinio teisingumo vertybes. **Jie sužino apie visuomenės problemas ir jų sprendimo svarbą**.
- ❖ Paslaugų mokymasis atitinka **holistinio ugdymo**, kuriuo siekiama ugdyti visą vaiką, **tikslus**. Jame atsižvelgiama į pažintinį, socialinį, emocinį ir etinį vystymąsi.
- ❖ Įgūdžiai ir vertybės, įgyti mokantis paslaugų pradiniam ugdyme, **paruošia mokinius būsimiems akademiniais, asmeniniams ir profesiniams iššūkiams**. Jie tampa labiau prisitaikantys, atsparūs ir gebantys orientuotis sudėtingose situacijose, o tai labai svarbu nuolat besikeičiančiame pasaulyje.

Apibendrinant galima teigti, kad pradiniam ugdyme plėtojant paslaugų mokymąsi jauniems mokiniams suteikiami esminiai įgūdžiai, vertybės ir nuostatos, kurie yra naudingi jų akademiniam augimui, asmeniniam tobulėjimui ir dalyvavimui visuomenės gyvenime. Tai skatina visapusišką ugdymo patirtį, kuri rengia juos būti aktyviais, empatiškais ir atsakingais piliečiais.

Europos lygmens politiniai dokumentai - tarnavimo mokymosi pradinėse mokyklose kontekstas

Europos pradiname ugdyme mokymosi tarnaujant plėtrą lemia įvairūs politiniai kontekstai, atspindintys platesnius švietimo tikslus, socialines vertybes ir politinius prioritetus. Toliau pateikiamas šių politinių kontekstų apibūdinimas

Mokymasis tarnaujant puikiai dera su [UNESCO ataskaita](#) (2021 m.) "Kartu įsivaizduojame savo ateitį. Nauja socialinė sutartis švietimui", kurioje teigiama, kad, norint įveikti pasaulinius iššūkius, švietimas turi būti pertvarkytas į bendradarbiavimą ir solidarumu grindžiamus metodus, pavyzdžiui, SL. Ši nauja socialinė sutartis grindžia išplėstinio pilietiškumo viziją ir ragina pilietinę visuomenę aktyviai ir kūrybingai dalyvauti.

[Strategijoje "Europa 2020"](#) pabrėžiamas pažangus, tvarus ir integracinis augimas, o švietimas yra labai svarbus. Tarnybinis mokymasis atitinka tikslus mažinti mokyklos nebaigusių asmenų skaičių ir skatinti socialinę sanglaudą.

[Europos švietimo erdvė](#): Iki 2025 m. siekiama sukurti Europos švietimo erdvę, skatinančią tarpvalstybinį mokymąsi ir bendradarbiavimą. Paslaugų mokymosi projektai dažnai pasinaudoja šiuo bendradarbiavimu ir mainams skirtu dėmesiu.

Europos Sąjunga remia ir papildo valstybių narių veiklą [socialinės įtraukties ir socialinės apsaugos](#) srityje. Tai apima įvairią politiką, kuria siekiama kovoti su skurdu ir socialine atskirtimi, modernizuoti socialinės apsaugos sistemas ir skatinti konkrečių grupių, įskaitant vaikus, neįgaliuosius ir benamius, socialinę įtrauktį. Socialinės įtraukties politika, kuria siekiama mažinti nelygybę ir skatinti socialinę integraciją, dažnai remiamas mokymasis paslaugų teikimo srityje - tai būdas įtraukti nepalankioje padėtyje esančias bendruomenes ir ugdyti mokinių empatiją bei supratimą.

[Aktyvus pilietiškumas](#): Skatinti jaunimą tapti aktyviais ir atsakingais piliečiais yra standartinis politikos tikslas visoje Europoje. Paslaugų mokymasis suteikia mokiniams praktinių galimybių prisidėti prie savo bendruomenių veiklos ir ugdyti pilietinės atsakomybės jausmą.

Paslaugų mokymąsi skatina įvairūs finansavimo ir paramos mechanizmai. Vienas iš jų - ES [programa "Erasmus+"](#), pagal kurią finansuojami švietimo projektai, į kuriuos įtraukiami mokymosi tarnauti elementai, taip palengvinant tarptautinį bendradarbiavimą ir keitimąsi gerąja patirtimi.

[2008 m. balandžio 22 d. Europos Parlamento rezoliucijoje dėl savanoriškos veiklos vaidmens prisidedant prie ekonominės ir socialinės sanglaudos](#) (2007/2149(INI)) Komisija, valstybės narės, regionų ir vietos valdžios institucijos raginamos skatinti savanorišką veiklą per visų lygių švietimą, sudarant galimybes savanoriškai veiklai ankstyvuojant švietimo sistemos etapu, kad ji būtų laikoma įprastu indėliu į bendruomenės gyvenimą, ir toliau skatinti tokią veiklą, kai mokiniai tampa vyresni, sudaryti palankesnes sąlygas "mokymuisi tarnaujant", kai studentai dirba su savanorių ar bendruomenės grupėmis, bendradarbiaudami su jomis, ir tai yra jų diplomo ar laipsnio studijų programos dalis, skatinti savanorių sektoriaus ir švietimo sektoriaus ryšius visais lygmenimis, skatinti savanorišką veiklą ir pripažinti mokymąsi savanoriškos veiklos srityje kaip mokymosi visą gyvenimą dalį.

Europos savanoriškos veiklos centras (CEV) savo [Europos savanoriškos veiklos plane iki 2030 m.](#) (BEV2030) atkreipė dėmesį į mokymąsi teikti paslaugas. Konkrečiau, BEV2030 3 skirsnyje "Įgalinimas" teigiama, kad "klestinčioms vietos bendruomenėms dažnai būdingi stiprūs tarpasmeniniai ryšiai, dažnai užmegzti per savanoryste grindžiamas ir savanorių vadovaujamas iniciatyvas. Norint ir toliau tenkinti poreikius, kovoti su diskriminacija ir marginalizacija bei ginti žmogaus teises, reikės suteikti daugiau galimybių ir paramos daugiau piliečių, priklausančių įvairioms realijoms ir kilmei, aktyviai įsitraukti į savanorišką veiklą ir padėti sau ir kitiems". BEV2030 prie aspekto "Sudaryti sąlygas" pridėti geresnės informacijos apie savanorišką veiklą ir galimybes ja naudotis, BEV2030 prideda 3.1.1) Pilietinio ugdymo ir mokymosi tarnauti perspektyvas, plačiau įtrauktas į formaliojo švietimo sistemas, siekiant didinti ne tik vaikų ir jaunimo, bet ir platesnių jų šeimų ir draugų tinklų informuotumą apie savanorišką veiklą ir pilietinę visuomenę. Skyriuje toliau rašoma apie 3.1.2) Savanoriškos veiklos "laisva valia" pobūdis saugomas skirtingai nuo privalomų ar pasirenkamųjų formaliojo švietimo sistemų dalių, kurios tarnauja siekiant susieti jaunus žmones su pilietine visuomene ir savanoriškos veiklos situacijomis, ir 3.1.3) Įvairovė išryškinama parodant savanoriškos veiklos galimybes įvairiose srityse ir srityse, kuriomis jaunuoliai domisi ir kurių jiems reikia.

[ES jaunimo strategija](#) yra 2019-2027 m. ES bendradarbiavimo jaunimo politikos srityje pagrindas, grindžiamas 2018 m. lapkričio 26 d. Tarybos rezoliucija. ES bendradarbiavimas su jaunimu turi maksimaliai išnaudoti jaunimo politikos potencialą. Juo skatinamas jaunimo dalyvavimas demokratiname gyvenime; juo taip pat remiamas socialinis ir pilietinis aktyvumas ir siekiama užtikrinti, kad visi jaunuoliai turėtų reikiamų išteklių dalyvauti visuomenės gyvenime. ES jaunimo strategijoje daugiausia dėmesio skiriama trimis pagrindinėms veiksmų sritims, kurias apibūdina trys žodžiai: Įtraukti, sujungti ir įgalinti, kartu stengiantis, kad jos būtų įgyvendinamos kartu visuose sektoriuose. ES jaunimo strategija siekiama užtikrinti prasmingą jaunimo dalyvavimą pilietinėje, ekonominėje, socialinėje, kultūrinėje ir politinėje veikloje. Valstybės narės ir Europos Komisija kviečiamos:

- ❖ Skatinti ir propaguoti įtraukų demokratinį visų jaunų žmonių dalyvavimą visuomenėje ir demokratinuose procesuose;
- ❖ aktyviai įtraukti jaunus žmones, jaunimo organizacijas ir kitus darbo su jaunimu organizatorius į visų lygių politiką, turinčią įtakos jaunų žmonių gyvenimui;
- ❖ remti jaunimo atstovybes vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis, pripažįstant jaunimo teisę dalyvauti ir savarankiškai organizuotis;
- ❖ Remti ir skatinti ES jaunimo dialogą, kad į sprendimų priėmimo procesus visais lygmenimis būtų įtraukti įvairūs jaunų žmonių balsai;
- ❖ Skatinti pilietiškumo kompetencijų ugdymą pasitelkiant pilietiškumo ugdymo ir mokymosi strategijas;
- ❖ Remti ir plėtoti mokymosi dalyvauti galimybes, didinti susidomėjimą dalyvaujamaisiais veiksmais ir padėti jaunimui pasiręngti dalyvauti;
- ❖ Išnagrinėti ir skatinti naujoviškų ir alternatyvių demokratinio dalyvavimo formų, pvz., skaitmeninės demokratijos priemonių, naudojimą.

Paslaugų mokymosi plėtros pradiniam ugdyme Europoje politikos kontekstas yra daugialypis, apimantis ES masto iniciatyvas, nacionalinę švietimo politiką ir NVO bei švietimo tinklų paramą. Ši

politika ir iniciatyvos skatina aktyvų pilietiškumą, socialinę įtrauktį ir patirtinį mokymąsi, sukurdamas palankią aplinką mokymosi tarnaujant pradiniame ugdyme plėtrai ir integracijai.

Atitinkami paslaugų mokymosi projektai ir tinklai

Per pastaruosius dešimt metų ES ir kiti šaltiniai parėmė keletą projektų. Dauguma projektų, susijusių su paslaugų mokymusi, buvo skirti aukštajam mokslui. Apie juos rašoma keliose ataskaitose, paskelbtose vykdant projektą "[Europos mokymosi tarnaujant aukštajam mokslui observatorija](#)".

Dėmesį sutelkdami į mokymąsi tarnauti žemesnėse švietimo pakopose arba su jaunimu neformaliojo ugdymo įstaigose, kuris gali būti įkvepiantis SLIPS projektui, galime paminėti:

[Projektas EDUVOL](#) - Savanorystė kaip edukacinė galimybė - buvo orientuotas į paslaugų mokymąsi neformaliojo švietimo srityje. Projektas grindžiamas poreikiu skatinti tarptautinį aspektą, siekiant, viena vertus, motyvuoti jaunimą įsitraukti ir, kita vertus, sudaryti sąlygas su jaunimu dirbantiems asmenims ugdyti pagrindines kompetencijas, iniciatyvumą ir pilietinį dalyvavimą pasitelkiant vieną iš sėkmingų pasaulyje paplitusių strategijų - paslaugų mokymąsi. Pagrindiniai projekto rezultatai: mokymai su jaunimu dirbantiems asmenims apie mokymąsi tarnauti ir vadovas instruktoriams; vadovas su jaunimu dirbantiems asmenims apie tai, kaip įgyvendinti mokymąsi tarnauti savo darbe, ir gerosios praktikos pavyzdžiai; vadovas jaunimui apie tai, kaip rengti mokymosi tarnauti projektus; ir mokymosi tarnauti palengvinimo dėžutė. Projektas buvo įgyvendintas per laikotarpį: 1.9.2019 - 31.5.2022

[SLUSIK projekto](#) tikslas - stiprinti socialinių ir pilietinių kompetencijų įgijimą, skatinti 12-16 metų amžiaus vidurinių mokyklų moksleivių ir (arba) jaunuolių žinias, supratimą ir vertybių bei pagrindinių teisių įsisavinimą, siekiant prisidėti prie jų socialinės įtraukties vietos lygmeniu ir apskritai visuomenėje. Projektas išplėtė mokymosi tarnauti mokymo programas iš aukštųjų mokyklų į vidurines mokyklas, pritaikydamas jau egzistuojančią geriausią mokymosi tarnauti praktiką iš Kroatijos, Slovakijos, Austrijos ir Airijos bei pavyzdinę praktiką iš Ispanijos, užtikrindamas, kad pritaikytuose modeliuose būtų naudojamos neformaliosios metodikos ir vaidmenų modeliai ir kad projekto pabaigoje jie būtų paruošti naudoti bet kurioje Europos mokykloje. Projektas buvo įgyvendinamas laikotarpiu: 1.9.2019 - 31.5.2022.

Jaunimo kompetencijos ir proto ugdymas pasitelkiant mokymąsi tarnauti - HEARMi buvo trejų metų trukmės projektas, įgyvendintas Bosnijoje ir Hercegovinoje, Kosove, Juodkalnijoje ir Rumunijoje. HEARMi projekto tikslas buvo plėtoti keturių Vidurio ir Rytų Europos šalių organizacijų, priklausančių Paslaugų mokymosi tinklui, gebėjimus ir didinti jaunimo pilietinio įsitraukimo veiksmingumą bei jaunimo gebėjimus ginti socialinę įtrauktį Paslaugų mokymosi projektuose.

Davimas ir priėmimas - jauni aktyvūs piliečiai, siekiantys taikos ir gerovės. Pagrindinis projekto tikslas - plėsti jaunimo aktyvaus dalyvavimo svarbiausiuose juos liečiančiuose visuomenės pokyčiuose platformą, kuriant tvirtesnius ryšius tarp jaunimo ir valdžios institucijų, kurios turėtų juos remti. Projekto metu bus panaudota projekte dalyvaujančių PVO partnerių patirtis ir geroji praktika regioniniu mastu, siekiant pagerinti pilietinės visuomenės dalyvavimą priimant

sprendimus vietos, nacionaliniuose ir (arba) regioniniuose forumuose. Dalyvaus ne tik valdžios institucijos, bet ir kitos institucijos, kurios atlieka svarbų vaidmenį telkiant bendruomenę, pavyzdžiui, mokyklos, jaunimo centrai ir universitetai. Daugiausia dėmesio bus skiriama dviem temoms: skaitmeniniam raštingumui ir kovai su melagingomis naujienomis, kurios daro didelį poveikį jaunimui, nes jaunimas labai dažnai naudojasi socialine žiniasklaida, taip pat bus sudarytos palankesnės sąlygos taikos kūrimui regioniniu lygmeniu, keičiantis informacija įvairiais suinteresuotųjų subjektų lygmenimis. Galiausiai, bet ne mažiau svarbu, kad tinklas ypač daug dėmesio skirs propaguoti mokymosi tarnaujant metodo taikymą siekiant mobilizuoti pažeidžiamą jaunimą, nes mokymosi ir veiklos derinys pasirodė esąs labai veiksmingas dirbant su tokiais suinteresuotaisiais subjektais.

USL projekto tikslas - teikti mokymus ir rekomendacijas apie mokymąsi iš paslaugų kaip mokymo ir mokymosi strategiją dalyvaujančiose šalyse ir jų švietimo sistemose. Todėl šio projekto tikslai buvo suprasti, išmokyti ir paruošti mokyklas bei jų įsitraukimo partnerius, kad jie būtų pasirengę kurti ir įgyvendinti mokymąsi tarnaujant. Bendras šio projekto interesas ir motyvacija buvo sužinoti arba informuoti apie mokymosi tarnaujant potencialą švietimo įstaigose, parengti ir gauti praktines gaires, kaip jį integruoti į formalųjį ir neformalųjį mokyklinį ugdymą, sužinoti apie iššūkius ir strategijas jiems įveikti.

INCLUDL-mokyklos: Įtraukusių mokyklų skatinimas Europoje pasitelkiant universalųjį mokymosi dizainą ir mokymąsi per paslaugas. Bendras projekto INCLUDL-Schools tikslas - suburti įvairių Europos šalių švietimo veikėjų komandą, kuri galėtų prisidėti prie įtraukties skatinimo Europos mokyklose, visų pirma tobulindama mokytojų įgūdžius integruoti įtrauktines didaktines programas savo mokyklose ir platesnėse bendruomenėse. Remiantis šia prielaida, yra du metodai, kurie, kaip rodo literatūros apžvalga, yra veiksmingi skatinant įtrauktį mokyklose: Mokymasis tarnaujant (angl. Service-Learning, S-L) ir universalusis mokymosi dizainas (angl. Universal Design for Learning, UDL).

Projekto SLIPSTREAM tikslas - didinti jaunimo dalyvavimo demokratiname gyvenime, socialinio ir pilietinio dalyvavimo bendruomenėse galimybes, susiejant formalųjį ir neformalųjį ugdymą ir sudarant sąlygas plėtoti mokymosi tarnauti strategiją Vidurio ir Rytų Europos šalyse (VRE regionas). Projektu siekiama sukurti priemones ir sąlygas mokymuisi tarnauti ir padaryti jį išskirtinį. Partneriai sukurs priemones, skirtas nacionaliniams apdovanojimams už mokymosi tarnauti projektus įgyvendinti ir tarptautiniams apdovanojimams tobulinti. Paslaugų mokymąsi įgyvendinančių institucijų įvertinimas stiprina šios pedagoginės strategijos populiarinimą ir matomumą. Partneriai, kurie turi mokymų pagal mokymosi tarnauti strategiją patirties, parengs priemonių rinkinį ir medžiagą, kurią galės naudoti sudarydami savo mokymų tvarkaraštį, taip pat įgyvendins mokymus su jaunimu dirbantiems asmenims. Apibrėžus mokymosi tarnauti projektų kokybės standartus ir sukūrus mokymosi tarnauti projekto metu įgytų žinių ir įgūdžių apmąstymo programą, pagerės jaunimo įgyvendinamų projektų kokybę, padidės jų motyvacija ir įsitraukimas į bendruomenės veiklą, nes jie supras, kad įgijo žinių ir įgūdžių. Visi šie rezultatai kartu su parengtu propagavimo planu ir apmokytais mokymosi tarnauti ambasadoriais kiekvienoje dalyvaujančioje šalyje sukurs geresnes sąlygas SL strategijos sklaidai ir leis organizacijoms sėkmingai įgyvendinti mokymosi tarnauti metodą. Projektas įgyvendinamas laikotarpiu: 1.11.2023 - 31.1.2026

Paslaugų mokymosi srityje veikia keli organizacijų ir asmenų tinklai. Panašiai kaip ir projektai, jie daugiausia susiję su aukštojo mokslo aplinka, pavyzdžiui, Europos paslaugų mokymosi aukštajame moksle asociacija, Campus Engage Airijoje, Vokietijos aukštojo mokslo socialinės atsakomybės tinklas Hochschulnetzwerk, Ispanijos paslaugų mokymosi aukštajame moksle asociacija ApS(U), Italijos paslaugų mokymosi ir įsitraukimo į bendruomenę tinklas, Jungtinės Karalystės į bendruomenę įsitraukusio mokymosi / paslaugų mokymosi tinklas, Flamandų paslaugų mokymosi aukštajame moksle tinklas.

[Vidurio ir Rytų Europos mokymosi tarnauti tinklas](#) - Vidurio ir Rytų Europos mokymosi tarnauti tinklas yra neformali bendradarbiavimo platforma, skirta mokymosi tarnauti iniciatyvoms Vidurio ir Pietryčių Europoje plėtoti. Tinklo misija - skatinti mokymosi tarnauti integravimą į švietimo sistemas, puoselėti švietimo įstaigų ir bendruomenių partnerystę, remti novatoriškų pilietinio aktyvumo ir socialinės atsakomybės metodų kūrimą. Remiama Lotynų Amerikos tarnavimo mokymosi ir solidarumo centro (CLAYSS), grupė pedagogų, tyrėjų ir bendruomenių organizatorių, aistringai besidominčių tarnavimo mokymosi galimybėmis, 2016 m. įkūrė CSEE tarnavimo mokymosi tinklą. Nuo 2016 m. balandžio mėnesio CLAYSS remia partnerius įvairiose Vidurio ir Rytų Europos šalyse rengdamas mokymus, palengvindamas darbą, rengdamas regionui pritaikytą bibliografiją ir teikdamas techninę pagalbą, kad būtų skatinamas S-L regioniniu lygmeniu. Nuo šios veiklos pradžios partneriai susitikinėjo internetu ir vietoje, siekdami skatinti mainus, tarpusavio supratimą ir bendrą mokymąsi, suprasdami, kad pagrindinių veikėjų bendradarbiavimas remia ir stiprina S-L regione. Vykdamt šią plėtrą, Vidurio ir Rytų Europos mokymosi tarnauti tinklas surengė regionines mokymosi tarnauti savaites įvairiuose regiono miestuose. 2020 m. Tinklas įsteigė pirmąjį regioninį apdovanojimą už sėkmingą Tarnystės mokymosi praktiką, kuriuo siekiama atkreipti dėmesį į švietimo įstaigų, vykdančių Tarnystės mokymosi projektus, skatinančius aktyvų jaunimo pilietiškumą ir integruojančius mokinių mokymąsi pagal mokymo programas su Tarnystės mokymosi iniciatyvomis, naudingomis bendruomenei, darbą ir jį įvertinti.

[Fondas "Mokymasis per įsitraukimą"](#) yra įsipareigojęs užtikrinti kokybišką ir tvarų mokymąsi tarnaujant mokyklose visoje šalyje, kad būtų stiprinama demokratija ir pilietinė visuomenė, keičiamos mokyklos ir mokymosi kultūra. Šiuo tikslu jie dirba su dideliu mokyklų ir partnerių tinklu ir bendradarbiauja su Vokietijos švietimo politika ir administracija.

4. SLIPS šalių ataskaitos

Rengiant platesnę ataskaitą apie paslaugų mokymosi plėtrą Europos pradinėse mokyklose, buvo parengtos atskiros šalių partnerių ataskaitos, kuriose atskleidžiamos unikalios aplinkybės, iššūkiai ir pavyzdžiai, susiję su paslaugų mokymosi integravimu skirtingose šalyse.

4.1 Belgija

Bendras Belgijos švietimo sistemos organizavimas

Švietimo laisvė Belgijoje yra konstitucinė teisė, kuri reiškia, kad kiekvienas asmuo gali organizuoti švietimą ir tuo tikslu steigti mokyklas, o vyriausybės pareiga yra organizuoti neišpažįstamą

švietimą (tam tikromis sąlygomis). Konstitucija taip pat garantuoja tėvams mokyklos pasirinkimo laisvę, užtikrinančią, kad tėvai ir vaikai turi turėti galimybę lankyti pasirinktą mokyklą priimtinu atstumu nuo savo gyvenamosios vietos.

Belgijos formalioji švietimo sistema išsiskiria atsakomybės pasidalijimu, pagal kurį bendruomenės (prancūzakalbės, olandakalbės ir vokiškai kalbančios) turi didelę valdžią, išskyrus tam tikrus federalinius klausimus, įskaitant:

- ❖ Privalomojo švietimo pradžios ir pabaigos nustatymas,
- ❖ Minimalių diplomo reikalavimų nustatymas,
- ❖ Švietimo darbuotojų išėjimo į pensiją reglamentavimas.

Kiekviena iš šių bendruomenių teikia išsilavinimą savo kalba, taip užtikrindama kalbinę darną. Šioje ataskaitoje daugiausia dėmesio bus skiriama bendrajai švietimo sistemai, taip pat prancūzų ir flamandų bendruomenėms.

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė
Belgijos prancūzų bendruomenė prižiūri įvairius sektorius, įskaitant kultūros, kalbos vartojimo, švietimo, vaikystės, jaunimo ir mokslinių tyrimų. Prancūzų bendruomenės vyriausybėje keturi ministrai skiria ypatingą dėmesį vaikų priežiūrai ir švietimui. Tai šie ministrai: ❖ Švietimo ministras, atsakingas už visus švietimo lygius, pradedant ikimokykliniu ugdymu. ❖ Be kitų pareigų, ankstyvosios vaikystės ministras. ❖ Aukštojo mokslo, žiniasklaidos ir mokslinių tyrimų ministras. ❖ Socialinės pažangos švietimo, jaunimo, moterų teisių ir lygių galimybių ministras. Be to, yra penktasis ministras, kuriam pavesta valdyti Prancūzijos bendrijos biudžetą, valstybės tarnybą ir administracinį supaprastinimą. Valonijos regiono vyriausybėje atskiras ministras, be kitų pareigų, rūpinasi mokymu.	Belgijos Flamandų bendruomenėje Švietimo ir mokymo ministerija yra atsakinga už visus švietimo ir mokymo etapus, pradedant ikimokykliniu ugdymu, o vaikų priežiūra yra Flamandų gerovės, visuomenės sveikatos ir šeimos ministerijos kompetencija.

Privalomasis ugdymas: Siekiant užtikrinti, kad kiekvienas vaikas Belgijoje galėtų naudotis savo konstitucine teise į mokslą, nustatytas privalomasis mokymas. Vaikai privalo lankyti mokyklą nuo 5 metų iki 18 metų. Iki 15 metų amžiaus privaloma lankyti mokyklą visą darbo dieną. Vėliau mokiniai turi galimybę mokytis neakivaizdiniu būdu, derindami profesinį išsilavinimą su neakivaizdiniu darbu pagal struktūruotą mokymosi programą.

Pradinis ugdymas: Belgijoje ikimokyklinis ugdymas apima ikimokyklinį ir pradinį ugdymą. Ikimokyklinis ugdymas teikiamas 2,5-6 metų vaikams. Nors dalyvavimas jame yra beveik visuotinis, jis tampa privalomas sulaukus 5 metų. Nuo 2020/2021 mokslo metų visiems vaikams nuo 5 metų nustatytas privalomas mokymasis. Ikimokyklinis ugdymas skatina visapusišką vaikų vystymąsi, puoselėja jų pažintinį, motorinį ir emocinį augimą. Pradinis ugdymas skirtas 6-12 metų

vaikams, trunkantis šešerius mokslo metus iš eilės. Baigę pradinį ugdymą vaikai gauna pasiekimų pažymėjimą.

Vidurinis išsilavinimas: Belgijoje 12-18 metų jaunuoliai turi mokytis vidurinėje mokykloje. Dieninį vidurinį išsilavinimą sudaro trys pakopos ir įvairių tipų ugdymas. Kiekviename etape yra dvi klasės. Trečiajame profesinio vidurinio ugdymo etape, norint gauti vidurinio išsilavinimo pažymėjimą, būtina sėkmingai baigti trečiąją klasę. Pirmoje vidurinio ugdymo pakopoje siūloma bendra mokymo programa. Mokiniai gali rinktis studijas tik antrojo etapo pradžioje. Nuo antrosios pakopos siūlomi keturi skirtingi mokymosi būdai:

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė
Prancūzų bendruomenėje švietimas skirstomas į keturias skirtingas formas: bendrajį, techninį, meninį ir profesinį, kurie dar skirstomi į du srautus: pereinamąjį ir kvalifikacinį. Pereinamasis srautas padeda mokiniams įgyti aukštąjį išsilavinimą ir suteikia galimybę patekti į darbo rinką. Ir atvirkščiai, kvalifikacijos srautas paruošia studentus iš karto patekti į darbo rinką, paliekant galimybę tęsti mokslus. Bendrasis ugdymas pirmiausia atitinka pereinamąjį srautą, o profesinis ugdymas daugiausia siejamas su kvalifikaciniu srautu. Techninis ir meninis ugdymas gali būti pritaikytas pereinamajam arba kvalifikacijos srautui, taip suteikiant lankstumo akademinėi ir karjeros trajektorijai. Studentai renkasi mokymosi kelią iš šių galimybių ir atitinkamai nustato studijų eigą.	Flandrijoje mokiniai renkasi mokymosi kelią iš šių variantų: ❖ Bendrasis vidurinis išsilavinimas (GSE): Šioje mokymo programoje pabrėžiamas platus bendrasis išsilavinimas, kuris sudaro pagrindą tolesnei akademinėi veiklai, o ne rengia mokinius konkrečiai profesijai. ❖ Techninis vidurinis ugdymas (TSE): Dėmesys skiriamas ir bendriesiems, ir techniniams-teoriniams dalykams. Baigę mokyklą mokiniai gali rinktis profesiją arba tęsti mokslą aukštesniame lygmenyje. Į šio tipo mokymą taip pat įtraukiamas praktinis mokymas. ❖ Vidurinis menų ugdymas: ši programa siūlo platų bendrąjį išsilavinimą ir aktyvų dalyvavimą meninėje praktikoje. Baigę šią programą, mokiniai gali rinktis profesiją meno srityje arba tęsti mokslą aukštesniame lygmenyje. ❖ Profesinis vidurinis ugdymas (VSE): Tai praktinis ugdymo metodas, kai mokiniai įgyja bendrąjį išsilavinimą, bet daugiausia dėmesio skiria konkrečios profesijos įgūdžiams įgyti.

Belgijoje vidurinio išsilavinimo pažymėjimas suteikia neribotas galimybes įgyti aukštąjį išsilavinimą.

Specialiųjų poreikių asmenų ugdymas: Belgijoje taip pat veikia specialiųjų poreikių (ikimokyklinis) pradinis ir vidurinis ugdymas, skirtas vaikams, kuriems dėl fizinės ar psichinės negalios, rimtų elgesio ar emocinių problemų arba didelių mokymosi sunkumų reikalinga laikina ar nuolatinė speciali pagalba.

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė

2015 m. liepos mėn. Prancūzijos bendruomenės parlamentas priėmė nutarimą dėl tolesnių veiksmų, kuriais siekiama remti specialiųjų poreikių mokinių integraciją į įprastą ugdymo sistemą. Jei integracija į įprastą ugdymą neįmanoma, mokiniai nukreipiami į specialiųjų poreikių mokinių ugdymą. Kiekvienas pradinio ugdymo ir pirmųjų dviejų lygių įprastinio vidurinio ugdymo mokinys turi teisę į keturis specialiųjų poreikių mokinių ugdymo personalo paramos laikotarpius, skirtus integracijai visą darbo dieną.	2014 m. kovo 12 d. Flandrijos parlamentas priėmė parlamentinį aktą (M-decreet), kuriuo siekiama skatinti įtraukį švietimą. Šis teisės aktas suteikia galimybę specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams lygiomis sąlygomis visapusiškai dalyvauti įprastose mokyklose ir klasėse.

Pakaitinio mokymosi ir darbo sistema: Belgijoje, kai mokiniui sukanka 15 arba 16 metų, jis gali pradėti mokytis ir dirbti pakaitomis. Visi jaunuoliai, besimokantys neakivaizdiniu būdu, privalo mokytis ir dirbti ne mažiau kaip 28 valandas per savaitę. Neakivaizdinis mokymasis ir darbas organizuojamas :

- ❖ neakivaizdinio mokymo centras;
- ❖ pameistrystės centras.

Prancūzų ir flamandų bendruomenės sistemas organizuoja atskirai.

Aukštasis mokslas: Belgijoje aukštasis mokslas apima programas, kurias baigus suteikiamas bakalauro, magistro ir daktaro laipsnis. Aukštojo mokslo lygiui priskiriamas ir aukštasis dualinis profesinis mokymas.

Aukštąjį dualinį profesinį mokymą atskirai organizuoja prancūzų ir flamandų bendruomenės.

Bakalauras: Belgijoje bakalauro programos gali būti orientuotos į profesinę veiklą, kai daugiausia dėmesio skiriama praktiniams įgūdžiams, reikalingiems tiesiogiai įsidarbinti, arba į akademinę veiklą, kai daugiausia dėmesio skiriama plačioms akademinėms žinioms arba meniniam išsilavinimui, siekiant parengti studentus tolesnėms magistrantūros studijoms arba įsidarbinti. Paprastai bakalauro programoms baigti reikia trejų metų, iš viso 180 kreditų.

Meistras: Belgijoje magistrantūros programose daugiausia dėmesio skiriama pažangioms mokslo ar meno žinioms arba gebėjimams, reikalingiems savarankiškai mokslo ar meno praktikai arba profesinei veiklai. Dažniausiai po 2 metų trukmės (120 kreditų) jos baigiamos magistro darbu.

Mokymasis visą gyvenimą: Belgijoje susideda iš dviejų sričių:

- ❖ Neakivaizdinis menų ugdymas - skirtas vaikams, jaunimui ir suaugusiesiems ir gali būti vykdomas savanoriškai arba mokant stojamąjį mokestį.
- ❖ Suaugusiųjų švietimas - nesusijęs su pradine ugdymo karjera, dalyviai gali įgyti pripažintą suaugusiųjų švietimo diplomą, kvalifikaciją ar pažymėjimą.

Šaltinis:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/overview#:~:text=gyvena%20Belgijoje%20.-Švietimas%20yra%20privalomas%20nuo%205%20iki%202018 m.,jstaiga%20su%20dalies%20 etato%20darbu.>

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Belgijos švietimo sistemos tikslas - suteikti kokybišką išsilavinimą, kuris būtų prieinamas visiems mokiniais ir užtikrintų, kad jie įgytų reikiamų įgūdžių ir žinių, reikalingų sėkmingai asmeninei ir profesinei veiklai. Tai apima:

- ❖ Prieinamumo ir įtraukties užtikrinimas: Suteikti išsilavinimą visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų kilmės, ir, jei įmanoma, integruoti specialiųjų poreikių asmenų ugdymą į bendrojo lavinimo mokyklas.
- ❖ Mokymosi visą gyvenimą skatinimas: Skatinti nuolatinį mokymąsi ir profesinį tobulėjimą, taikant tokias sistemas kaip mokymosi ir darbo kaitaliojimas.
- ❖ Profesinio ir akademinio tobulėjimo rėmimas: Siūlomi įvairūs vidurinio ir aukštojo mokslo keliai, kad būtų patenkinti įvairūs interesai ir karjeros tikslai.

Belgijos švietimo strategija ir pagrindiniai tikslai kiekvienai bendruomenei yra specifiniai:

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė
Kalbant apie Prancūzijos bendruomenę, jos švietimo strategija ir pagrindiniai tikslai yra suderinti su jos 2019-2024 m. <u>deklaracija dėl Bendrijos politikos</u>, pagal kurią kiekviena priemonė turėtų suteikti visiems daugiau galimybių, padėti mažinti nelygybę ir skatinti vaikų, jaunimo ir šeimų dalyvavimą, ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamiausiems asmenims. Prancūzų bendruomenė yra įsipareigojusi teikti puikų išsilavinimą ir puoselėti įgalinimo kultūrą, kad paruoštų asmenis ateičiai, įskaitant darbo rinkos ir klimato kaitos aspektus. Švietimas ir toliau išlieka svarbiausiu prioritetu, o tokiomis iniciatyvomis, kaip Paktas už tobulą mokymą, užtikrinama, kad studentai gautų žinių, reikalingų būsimiems iššūkiams įveikti. Daugiausia dėmesio bus skiriama mokyklos nebaigimo mažinimui ir nepalankioje padėtyje esančio jaunimo įgalinimui. "Vaikystės ir jaunimo planas 0-25 m." - tai išsamus planas, kuriame numatytos priemonės, skirtos mokyklų infrastruktūrai gerinti, skaitmeniniam mokymuisi tobulinti, švietimo ir popamokinei veiklai remti ir pradinio ugdymo ištekliams stiprinti. Be to, plane aptariamos įvairios sritys, įskaitant aukštąjį mokslą, vaikystę, kultūrą, žiniasklaidos priemonių naudojimo raštingumą, moterų teises, paramą jaunimui, teises paslaugas, sportą, lygias galimybes ir tarptautinius santykius. Šiomis iniciatyvomis Prancūzijos	2019 m. spalio 2 d. penkerių metų kadenciją (2019-2024 m.) pradėjo naujoji Flandrijos vyriausybė. Kiekvienos kadencijos pradžioje švietimo ministras suformuluoja pagrindinius švietimo tikslus politikos dokumente, kuris pateikiamas Flandrijos parlamentui. 2019 m. lapkričio 21 d. Flandrijos parlamentas pripažino ministro parengtą 2019-2024 m. švietimo politikos dokumentą, kuriame išdėstyti strateginiai tikslai: 1. Pasiiekti aukščiausios kokybės ugdymą ir reikšmingus mokymosi rezultatus visiems mokiniais. 2. Pritraukti ir išlaikyti kvalifikuotus, atsidavusius mokytojus, keliant profesijos statusą. 3. Užtikrinti, kad kiekvienas vaikas rastų tinkamą vietą ugdymo procese ir gautų reikiamą pagalbą. 4. Investuokite į mokymosi aplinką, kurioje būtų pakankamai vietos visiems besimokantiejiems.

bendruomenė siekia remti vaikus ir jaunimą, užtikrinti jų gerovę ir sėkmę besikeičiančiame pasaulyje.	5. Išlaikyti aukštus aukštojo mokslo standartus, kartu ribojant pernelyg didelį lankstumą.

Konkretūs pradinio ugdymo tikslai:

Pradinio ugdymo strateginiuose tiksluose daugiausia dėmesio skiriama visapusiškam vaiko ugdymui, užtikrinant, kad mokiniai gautų visapusišką išsilavinimą, kuris padėtų jiems pasirengti mokyti vidurinėje mokykloje. Tai apima:

- ❖ Kognityvinė raida: Skaitymo, rašymo ir matematikos.
- ❖ Motorinis ir afektinis vystymasis: Fizinio aktyvumo ir emocinės gerovės skatinimas.
- ❖ Universal formacija: Ugdomi socialiniai, meniniai ir moksliniai įgūdžiai, siekiant visapusiško išsilavinimo.

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė
Pradinis ugdymas atitinka 1997 m. liepos 24 d. dekretu dėl misijų nustatytus pagrindinius tikslus ir yra svarbiausias mokinių akademinio kelio pagrindas. Pagrindiniai tikslai: - Bendradarbiavimo ir ekspresyvosios klasės aplinkos, skatinančios spontaniškumą ir grupinę sąveiką, puoselėjimas. - smalsumo, problemų sprendimo įgūdžių ir aistros mokytis ugdymas. - Skatinti įvairios kilmės mokinių asmeninį augimą, savęs įtvirtinimą ir socialinį dalyvavimą. - Sukurti įtraukią atmosferą, kurioje kiekvienas vaikas jaučiasi vertinamas, pripažįstamas ir gali dalyvauti visuomenės gyvenime. Pradiniame ugdyme pirmenybė teikiama esminiams įgūdžiams, tokiems kaip skaitymas, matematika ir problemų sprendimas, užtikrinant, kad mokiniai, vykdydami įvairių mokymosi veiklą, pasiektų privalomojo ugdymo tikslus. Jis yra neatsiejama bendrųjų pagrindų, apimančių ikimokyklinį ir vidurinį ugdymą, dalis, kuria siekiama suteikti mokiniams pagrindinių žinių, įgūdžių ir kompetencijų, reikalingų mokymuisi visą gyvenimą ir pilietiškurui. Tai apima kritinio mąstymo ugdymą, mokymosi džiaugsmo skatinimą ir įvairių asmenybės bei socialinio tapatumo aspektų puoselėjimą. Nuorodų vadovai yra mokymo programos pagrindas, tiksliai apibrėžiantis, ko mokiniai turėtų išmokti skirtingais mokymosi etapais. Jie užtikrina mokymosi nuoseklumą ir pažangumą,	Mokyklos turi sukurti edukacinę aplinką, atitinkančią jų pedagoginę viziją ir skatinančią nuolatinį mokinių mokymąsi. Ši aplinka turėtų būti pritaikyta prie mokinių raidos poreikių, užtikrinant nuolatinę paramą ir įvairias mokymosi galimybes. Pradinio ugdymo užduotis - ugdyti visus mokinius, užtikrinti nuolatinį vadovavimą ir plėsti paramos paslaugas kuo didesniai mokinių skaičiui.

formuoja tolesnes mokymo programas ir mokymo praktiką. Šie vadovai labai svarbūs apibrėžiant mokymosi lūkesčius ir tarnauja kaip sutartis tarp mokyklos ir visuomenės.	

Bendrieji pagrindai skirti aštuonioms pagrindinėms sritims, įskaitant kalbą, matematiką, gamtos ir humanitarinius mokslus, fizinį lavinimą, kūrybiškumą ir mokymosi įgūdžius. Šiose srityse pateikiamos svarbiausios žinios ir įgūdžiai, kuriuos mokiniai turėtų įgyti baigę pagrindinį ugdymą, siekiant juos parengti sudėtingai, globalizuotai visuomenei.

Strateginiai švietimo tikslai, susiję su mokymo programomis ir mokytojo profesijos mokymo programomis

- ❖ **Mokymo programos kūrimas:** Kuriant lanksčias, įtraukias ir išsamias mokymo programas, kurios atitinka įvairius mokymosi poreikius ir pageidavimus. Tai apima bendrojo, techninio, meninio ir profesinio ugdymo kryptų vidurinio ugdymo programas.
- ❖ **Inovacijos ir aktualumas:** Užtikrinti, kad mokymo programos atitiktų šiuolaikines žinias ir praktiką, integruoti technologijas ir parengti studentus šiuolaikinei darbo rinkai.
- ❖ **Kultūrinė ir kalbinė darna:** Švietimas atitinkamomis bendruomenių kalbomis ir kultūrinio sąmoningumo skatinimas.

Mokytojo profesija

- ❖ **Profesinis tobulėjimas:** Siūlomos nuolatinio profesinio tobulėjimo galimybės mokytojams, kad jie galėtų tobulinti savo įgūdžius ir prisitaikyti prie naujų ugdymo metodų ir technologijų.
- ❖ **Parama ir ištekliai:** Mokytojams teikiama tinkama parama ir ištekliai, įskaitant medžiagą, mokymus ir rekomendacijas.
- ❖ **Mokytojų gerovė:** Užtikrinti palankią darbo aplinką, skatinančią pedagogų gerovę ir profesinį pasitenkinimą.

Strateginiai švietimo tikslai, susiję su pilietiškumo ugdymu ir savanoryste

- ❖ **Pilietiškumo ugdymas:** Skatinti mokinių pilietinį sąmoningumą ir atsakomybę. Tai apima demokratijos, žmogaus teisių ir socialinio teisingumo vertybių mokymą ir aktyvaus dalyvavimo bendruomenės gyvenime skatinimą.
- ❖ **Savanorystė:** Skatinti studentus įsitraukti į savanorišką veiklą kaip būdą prisidėti prie visuomenės gerovės ir ugdyti socialinės atsakomybės jausmą. Tai integruota į mokymo programą, kad akademinis mokymasis būtų papildytas praktiniu dalyvavimu bendruomenės gyvenime.
- ❖ **Socialinis ir emocinis vystymasis:** Socialinis ir emocinis vystymasis: remti mokinių socialinį ir emocinį vystymąsi, siekiant ugdyti empatiją, bendradarbiavimą ir priklausymo bendruomenei jausmą.

Šaltinis:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/over>

[view#:~:text=gyvena%20Belgijoje%20.-,Švietimas%20yra%20privalomas%20nuo%205%20iki%2018%20.,įstaiga%20su%20dalies%20Dlaiko%20darbu.](#)

Švietimo prioritetai

2024 m. sausio-birželio mėn. pirmininkaudama Europos Sąjungos Tarybai Belgija daugiausia dėmesio skirs keturiems pagrindiniams švietimo prioritetams:

- ❖ mobilumas
- ❖ skaitmeninis švietimas
- ❖ įrodymais pagrįsta politika.
- ❖ ir mokymosi visą gyvenimą skatinimas.

Daugiausia dėmesio bus skiriama besimokančiųjų ir pedagogų judumui didinti, ES judumo mokymosi tikslais sistemai atnaujinti, skaitmeniniams įgūdžiams ir privatumui švietime gerinti, taip pat mokymosi visą gyvenimą svarbai pabrėžti rengiant konferencijas ir diskusijas apie ankstesnio mokymosi patvirtinimą, akreditaciją ir lanksčius mokymo būdus.

Šaltinis: <http://www.eun.org/news/detail?articleId=11090988>

Pagrindiniai švietimo veikėjai:

Belgijos valstybė: Belgijoje švietimu daugiausia rūpinasi trys kalbinės bendruomenės: Flamandų, prancūzų ir vokiečių kalbų. Federalinės vyriausybės vaidmuo apsiriboja tam tikromis sritimis, pavyzdžiui, privalomojo mokymo pradžios ir pabaigos nustatymu.

Bendruomenės: Belgijoje yra trys kalbinės bendruomenės, kiekviena jų turi savo švietimo sistemą. Kiekviena bendruomenė yra atsakinga už savo švietimo sistemos organizavimą, finansavimą ir reguliavimą, įskaitant mokymo programų rengimą ir mokytojų valdymą:

Flamandų bendruomenė: Valdo švietimą Flandrijoje ir flamandiškai kalbančias institucijas Briuselyje.

Prancūzų bendruomenė: prižiūri Valonijos švietimą ir prancūzakalbių institucijas Briuselyje.

vokiškai kalbanti bendruomenė: Už švietimą vokiškai kalbančiame regione.

NVO ir PVO: Joms tenka itin svarbus vaidmuo skatinant teisingą švietimą, remiant socialiai atskirtas grupes ir kuriant užklasines programas, papildančias formalųjį švietimą.

Tarptautinio bendradarbiavimo agentūros: EBPO ir Europos Sąjunga daro įtaką Belgijos švietimui atlikdamos lyginamuosius tyrimus, teikdamos politines rekomendacijas ir finansuodamos švietimo projektus. Jų ataskaitos ir vertinimai dažnai lemia nacionalinę ir bendruomenės lygmens švietimo politiką.

Įmonės: Įmonių dalyvavimas švietimo sistemoje pirmiausia susijęs su profesiniu mokymu ir partneryste su mokyklomis ir universitetais, siekiant suderinti švietimo rezultatus su darbo rinkos

poreikiais. Įmonės taip pat investuoja į STEM iniciatyvas, kad skatintų pramonės poreikius atitinkančių įgūdžių ugdymą.

Universitetai ir mokslinių tyrimų centrai: Šios institucijos yra labai svarbios aukštajam mokslui ir moksliniams tyrimams. Jos prisideda prie švietimo politikos per mokslinius tyrimus, mokytojų rengimą ir naujų švietimo metodikų kūrimą. Jos taip pat bendradarbiauja su tarptautiniais mokslinių tyrimų tinklais ir dalyvauja įvairiose ES švietimo programose.

Švietimo tinklai:

Prancūzų bendruomenė	Flamandų bendruomenė
<u>Prancūzų bendruomenėje yra trys švietimo tinklai</u> - <u>Viešasis švietimas</u> yra oficialus Prancūzijos bendruomenės organizuojamas švietimas. Jis turi gerbti visų tėvų filosofines ir religines pažiūras. - <u>Valstybės remiamas viešasis švietimas, kurį</u> vykdo savivaldybės arba provincijos valdžios institucijos; - <u>Valstybės remiamą privatų švietimą</u> organizuoja privatus asmuo arba organizacija. Šį tinklą daugiausia sudaro katalikiškos mokyklos. Greta konfesinių mokyklų į jį įeina su religija nesusijusios mokyklos, pavyzdžiui, alternatyviosios mokyklos (pagal Freinet, Montessori ar Steinerio idėjas), kuriose taikomi specifiniai mokymo metodai.	Flandrijoje veikia trys švietimo tinklai: - EIKITE! Švietimas yra oficialus flamandų bendruomenės organizuojamas švietimas. Konstitucijoje numatyta GO! Education. - Vyriausybės remiamam valstybiniam švietimui priskiriamos savivaldybių arba provincijų valdžios institucijų valdomos mokyklos. - Valstybės remiamą privatų švietimą organizuoja privatus asmuo ar organizacija. Šį tinklą daugiausia sudaro katalikiškos mokyklos. Greta konfesinių mokyklų į jį įeina su religija nesusijusios mokyklos, pavyzdžiui, alternatyviosios mokyklos (pagal Freinet, Montessori ar Steinerio idėjas), kuriose taikomi specifiniai mokymo metodai.

Šaltiniai:

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/belgium-french-community/overview#:~:text=gyvena%20Belgijoje%20.-,Švietimas%20yra%20privalomas%20nuo%205%20iki%2018%20.,įstaiga%20su%20daliniu%20darbu.>

<https://gpseducation.oecd.org/CountryReports?primaryCountry=BEL>

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites/d93ed6c1-en/index.html?itemId=/content/component/d93ed6c1-en>

<https://www.expatica.com/be/education/children-education/education-in-belgium-100088/>

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Ši tema aktualiausia viduriniame ir aukštajame moksle, mažiau - pradiniame ugdyme, nors mokymasis tarnaujant siūlomas ir ten. Belgijoje yra įvairių iniciatyvų, skatinančių mokymąsi tarnaujant ir socialinio ugdymo praktiką būtent pradiniame ugdyme. Štai keletas svarbių programų:

- ❖ KU Leuvenas į savo mokymo sistemą integravo mokymąsi bendruomenės labui. Nors šis modelis pirmiausia skirtas aukštosioms mokykloms, jis įkvėpė panašius metodus pradinio ugdyme, skatindamas mokinius įsitraukti į bendruomenės problemas ir pritaikyti mokymąsi realiomis aplinkybėmis. Interneto svetainė: <https://www.kuleuven.be/english>
- ❖ Flandrijos švietimo ministerija remia įvairias iniciatyvas, kuriomis į mokymo programą įtraukiama socialinio ugdymo praktika. Šiose iniciatyvose daugiausia dėmesio skiriama pradinių klasių mokinių pilietiniam aktyvumui, aplinkosauginiam sąmoningumui ir socialinei atsakomybei ugdyti. Pavyzdžiui, mokyklos dažnai dalyvauja tokiuose projektuose, kaip mokyklų sodai, bendruomenių valymo darbai ir socialinė veikla, kuriais skatinamos šios vertybės. Interneto svetainė: <https://onderwijs.vlaanderen.be/>
- ❖ "Mokykla be rasizmo" (School Zonder Racisme) - tai nacionalinė iniciatyva, kuria siekiama skatinti įvairovę ir kovoti su rasizmu mokyklose. Ji teikia išteklius ir paramą mokykloms, kad jos galėtų įgyvendinti antirasistinę ugdymo praktiką ir įtraukti mokinius į veiklą, skatinančią įtrauktį. Jų veikla apima: seminarus, informuotumo didinimo kampanijas ir bendradarbiavimo su vietos bendruomenėmis projektus, kuriais siekiama skatinti mokinių supratimą ir pagarbą. Interneto svetainė: <https://www.schoolzonderracisme.be/>
- ❖ Daugelis Belgijos pradinių mokyklų savarankiškai rengia socialinio švietimo projektus, pritaikytus vietos bendruomenėms. Šiuose projektuose dažnai bendradarbiaujama su vietos organizacijomis, tėvais ir bendruomenės lyderiais. Pavyzdžiai: Aplinkosaugos projektai (pvz., atliekų perdirbimo programos, mokyklų sodai), socialiniai projektai (pvz., apsilankymas vietos senjorų centruose, bendruomenės darbo dienos) ir kultūriniai projektai (pvz., daugiakultūrės mugės, kalbų mainų programos).
- ❖ Briuselio Montgomery tarptautinėje mokykloje mokoma pagal išsamią Tarptautinio bakalaureato (IB) mokymo programą, įskaitant pradinių klasių programą (PYP). Šioje mokymo programoje pabrėžiamas tyrinėjimais grindžiamas mokymasis ir kritinis mąstymas, o mokiniai skatinami įsitraukti į realaus pasaulio problemas ir bendruomenės projektus, derinant juos su mokymosi tarnaujant principais.

Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje

Oficialios informacijos nėra, tačiau toliau pateikti argumentai galėtų būti bendri argumentai už ir prieš.

Toliau aprašoma, kodėl mokymasis paslaugų teikimo srityje gali būti tinkama praktika Belgijoje:

- ❖ Belgijos švietimo sistemoje pabrėžiamas holistinis ugdymas, kuris, be akademinio įgūdžių, apima ir socialines bei pilietines kompetencijas. Mokymasis tarnaujant puikiai atitinka šią sistemą, nes skatina pradinių klasių mokinių asmeninį augimą, socialinę atsakomybę ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą.
- ❖ Kai kurios vietinės Belgijos mokyklos jau vykdo socialinio ugdymo praktiką. Pavyzdžiui, dažnai vykdomi projektai, susiję su aplinkos tvarkymu ar darbu bendruomenėje, ir juos galima išplėsti į labiau struktūruotas paslaugų mokymosi programas.
- ❖ Belgijos švietimo sistema jau dabar yra palanki naujoviškiems mokymo metodams.

- ❖ Belgijos daugiakultūris ir daugiakalbis kontekstas sudaro palankias sąlygas mokymuisi tarnauti. Šią įvairovę galima išnaudoti kuriant prasmingus bendruomenės labui skirtus projektus, skatinančius kultūrinį supratimą ir socialinę sanglaudą.
- ❖ Belgijoje jau įgyvendinama keletas socialinio ugdymo metodų, kuriais pabrėžiamas asmeninių ir socialinių įgūdžių ugdymas. Programos, skirtos nepalankioje padėtyje esantiems mokiniams ir kuriomis siekiama sumažinti mokyklos nebaigusių mokinių skaičių, suteikia pagrindą, kuriuo galima grįsti mokymąsi tarnaujant.

Toliau aprašomi mokymosi tarnaujant Belgijoje įgyvendinimo iššūkiai:

- ❖ Integruoti paslaugų mokymąsi į esamą mokymo programą gali būti sudėtinga. Mokytojams gali prireikti papildomų mokymų, kad galėtų veiksmingai įtraukti bendruomenės labui teikiamų paslaugų projektus į savo mokymo metodus. Norint užtikrinti, kad mokymosi tarnauti veikla atitiktų akademinis tikslus ir standartus, reikia kruopščiai planuoti ir koordinuoti.
- ❖ Veiksmingiems mokymosi tarnauti projektams gali prireikti nemažai išteklių, įskaitant laiką, finansavimą ir bendruomenės partnerystę. Mokykloms, ypač toms, kurios yra nepakankamai aprūpintose vietovėse, gali būti sunku skirti reikiamus išteklius be papildomos paramos.
- ❖ Sėkmingas mokymasis tarnaujant priklauso nuo stiprios mokyklų ir bendruomenės partnerystės. Užmegzti ir palaikyti tokius santykius gali būti sudėtinga, ypač tose vietovėse, kur bendruomenės ištekliai riboti arba kur trūksta žinių apie tokio bendradarbiavimo naudą.

Belgijos pradinėms mokykloms mokymasis tarnaujant turi didelį potencialą dėl to, kad jis atitinka šalies švietimo tikslus, susijusius su holistiniu vystymusi ir įtraukiuoju švietimu. Esamos ES programų ir vietos iniciatyvų paramos struktūros dar labiau sustiprina jo galimybes. Tačiau norint sėkmingai įgyvendinti šią veiklą, reikės spręsti problemas, susijusias su mokymo programų integravimu, išteklių paskirstymu, mokytojų mokymu ir bendruomenės įtraukimu. Strategiškai planuojant ir teikiant tinkamą paramą, mokymasis tarnaujant gali labai praturtinti Belgijos pradinių klasių mokinių ugdymo patirtį ir paskatinti jų, kaip aktyvių ir įsitraukusių piliečių, augimą.

Šaltinis:

<https://education.stateuniversity.com/pages/156/Belgium-TEACHING-PROFESSION.html>

4.2. Bosnija ir Hercegovina

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Bosniją ir Hercegoviną sudaro du vienetai (Serbų Respublika ir Bosnijos ir Hercegovinos Federacija) ir Bosnijos ir Hercegovinos Brčko apygarda.

Bosnijos ir Hercegovinos švietimo sektorius atspindi valstybės konstituciją. Jį apibrėžia [Bosnijos ir Hercegovinos konstitucija](#), autonominių vienetų, kantonų konstitucijos ir Bosnijos ir Hercegovinos Brčko apygardos statutas, kuriame reglamentuojama teisinė kompetencija švietimo srityje.

Todėl Bosnijoje ir Hercegovinoje yra dvylika atsakingų švietimo institucijų:

- ❖ [Serbų Respublikos švietimo ir kultūros ministerija \(Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske\)](#),
- ❖ Dešimt kantonų švietimo ministerijų Bosnijos ir Hercegovinos Federacijoje ir
- ❖ Brčko rajono vyriausybės Švietimo departamentas ([Odeljenje za obrazovanje u Vladi Brčko Distrikta BiH](#))

Serbų Respublika turi centralizuotą vyriausybę ir vieną švietimo ministeriją. Bosnijos ir Hercegovinos Federacija turi decentralizuotą valdžią ir susideda iš dešimties kantonų, o kiekvienas kantonas turi savo švietimo ministeriją. Federalinė švietimo ir mokslo ministerija atlieka tik koordinatoriaus vaidmenį. Bosnijos ir Hercegovinos Brčko apygarda turi vyriausybę su departamentais. Vienas iš šių departamentų yra Švietimo departamentas.

Taip pat yra dar dvi ministerijos, atliekančios koordinatoriaus vaidmenį:

- ❖ Federalinė švietimo ir mokslo ministerija ([Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke](#)), be kita ko, koordinuoja dešimties kantonų veiklą Bosnijos ir Hercegovinos Federacijoje.
- ❖ Valstybiniu lygmeniu veikia [Bosnijos ir Hercegovinos civilinių reikalų ministerija \(Ministarstvo civilnih poslova BiH\)](#), kurios paskirtis - koordinuoti visų Bosnijos ir Hercegovinos švietimo įstaigų veiklą. Pagal įstatymą MoCA yra atsakinga už BiH jurisdikcijai priklausančios veiklos ir užduočių, susijusių su pagrindinių veiklos koordinavimo principų nustatymu, subjektų įstaigų planų derinimu ir strategijos tarptautiniu lygmeniu nustatymu, be kita ko, ir švietimo srityje, vykdymą.

Valstijų lygmeniu taip pat yra:

- ❖ [Aukštojo mokslo plėtros ir kokybės užtikrinimo agentūra \(Agencija za razvoj visokog obrazovanja i obezbjeđenje kokybeta\)](#)
- ❖ [Informacijos ir kvalifikacijų pripažinimo aukštojo mokslo srityje centras \(Centar za informisanje i priznavanje kvalifikacija iz oblasti visokog obrazovanja\)](#) ir
- ❖ Bosnijos ir Hercegovinos lygmeniu įsteigta [Išimokyklinio, pradinio ir vidurinio ugdymo agentūra](#) (Agencija za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje).

Taip pat buvo įsteigtos švietimo sektoriaus koordinavimo institucijos, įskaitant Bosnijos ir Hercegovinos švietimo ministrų konferenciją ir Bosnijos ir Hercegovinos bendrojo ugdymo tarybą.

Taip pat įsteigta Bosnijos ir Hercegovinos rektorių konferencija, kuri apibrėžia ir atstovauja bendriems Bosnijos ir Hercegovinos universitetų interesams, bendradarbiauja su Bosnijos ir Hercegovinos švietimo institucijomis ir veikia kaip patariamasis organas įgyvendinant aukštojo mokslo reformą.

Bosnijoje ir Hercegovinoje yra trys tautos ir trys oficialios kalbos: Bosnių, kroatų ir serbų kalbos. Jų mokoma mokykloje kaip gimtosios kalbos.

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Bosnijos ir Hercegovinos švietimo sektoriaus institucinis vaizdas atspindi Bosnijos ir Hercegovinos Konstitucijoje, Bosnijos ir Hercegovinos autonominių vienetų ir kantonų konstitucijose bei

Bosnijos ir Hercegovinos Brčko apygardos statute apibrėžtą valstybinį reguliavimą, kuriuo remiantis nustatomos kompetencijos švietimo srityje. Atitinkamai kompetentingos Bosnijos ir Hercegovinos švietimo institucijos turi savo įstatymus ir strategijas, taip pat kitus poįstatyminius aktus, kuriuose apibrėžti visų lygių švietimo principai ir standartai.

Švietimo srityje BiH Civilinių reikalų ministerija, bendradarbiaudama su kompetentingomis švietimo ir kitomis institucijomis, rengia ir priima įvairias strategijas, apibrėžiančias skirtingus švietimo lygius. Šiuo metu BiH lygmeniu galioja šie strateginiai dokumentai:

❖ **Bosnijos ir Hercegovinos švietimo sistemų mokymo internetu ir kombinuoto mokymo tobulinimo gairės siekiant kokybiško (ir) įtraukiojo švietimo**

Covid-19 pandemijos sukelta nepaprastoji padėtis turėjo didelės įtakos ugdymo proceso įgyvendinimui. Perėjimas nuo tradicinio mokymo klasėje modelio prie mokymo virtualioje aplinkoje sukėlė daugybę iššūkių, su kuriais turėjo susidurti visos suinteresuotos ugdymo proceso šalys: mokiniai/studentai, mokytojai, tėvai ir net švietimo politikos formuotojai bei kompetentingos švietimo srities institucijos.

Bosnijos ir Hercegovinos (Bosnija ir Hercegovina) kontekste pats teisinės bazės, t. y. poįstatyminių aktų, kurie užtikrintų galimybę vesti pamokas internetu ir kartu kalbėti apie ugdymo darbo kokybę, keitimo procesas buvo sudėtingas ir susijęs su skirtumais administracinių vienetų lygmeniu. . Apžvelgti poįstatyminių teisės aktų pakeitimus administracinių vienetų lygmeniu galima Apžvalginiam tyrime "Nuotolinio mokymo ir mokymosi kombinuotu būdu kokybės pradinio ir vidurinio ugdymo (ir ZITO) įstaigose Bosnijoje ir Hercegovinoje koronaviruso pandemijos metu" (UNICEF, 2021a) ir Apžvalginiam tyrime "Nuotolinio mokymosi kokybės aukštosiose mokyklose Bosnijoje ir Hercegovinoje COVID-19 pandemijos metu" (UNESCO, 2021). Tyrimuose teigiama, kad kompetentingos švietimo institucijos sudarė sąlygas palyginti greitai įsteigti klases, kai kalbama apie teisinį-administracinį aspektą, ir kad dauguma kliūčių buvo laiku pašalintos dėl greito kompetentingų švietimo institucijų ir vyriausybių įsikišimo, siekiant užtikrinti švietimo tęstinumą.

❖ **Profesinio mokymo kokybės ir aktualumo gerinimas Bosnijoje ir Hercegovinoje atsižvelgiant į Rygos išvadas (2021-2030 m. laikotarpiui).** Investuodamos į profesinį švietimą ir mokymą visais valdžios lygmenimis, Bosnijos ir Hercegovinos valdžios institucijos sukurs aukštos kokybės ir prieinamą pirminį išsilavinimą, kurį ir mokiniai, ir jų tėvai, ir visa visuomenė pripažins patraukliu. Profesinis švietimas ir mokymas turėtų užtikrinti pripažįstamą ir aukštos kokybės kvalifikaciją bei darbo rinkoje pripažįstamus pagrindinius ir specifinius techninius gebėjimus, kurie užtikrina pažangą ir ekonomikos augimą. Siekdama šio tikslo, Bosnijos ir Hercegovinos pilietinių reikalų ministerija inicijavo veiklą, susijusią su dokumento „Profesinio mokymo kokybės ir aktualumo gerinimas Bosnijoje ir Hercegovinoje - atsižvelgiant į Rygos išvadas - 2021-2030 m. laikotarpiui“ rengimu.

❖ **Priimti verslaus mokymosi ir verslumo bendrųjų kompetencijų integravimo į Bosnijos ir Hercegovinos švietimo sistemas prioritetai (2021-2030 m.)** - Dokumento tikslas -

suderinti verslaus mokymosi ir verslumo kompetencijų ugdymo prioritetus ir tolesnius žingsnius pagal atitinkamas pagrindines ES politikos kryptis, apibrėžtas Europos verslumo kompetencijų sistemoje. Dokumento rengimo veikloje dalyvavo švietimo politikos kūrėjai ir švietimo ekspertai - kompetentingų ministerijų, pedagoginių institutų, švietimo įstaigų ir mokytojų atstovai.

- ❖ **Priimta 2017-2022 m. ikimokyklinio ugdymo plėtros Bosnijoje ir Hercegovinoje platforma** - Bosnijos ir Hercegovinos Civilinių reikalų ministerija, bendradarbiaudama su kompetentingomis Bosnijos ir Hercegovinos švietimo institucijomis, 2015-2016 m., padedant UNICEF Bosnijoje ir Hercegovinoje, intensyviai rengė 2017-2022 m. ikimokyklinio ugdymo plėtros Bosnijoje ir Hercegovinoje platformos dokumentą, kuris buvo baigtas rengti 2016 m. balandžio mėn. 2017 m. gruodžio 4 d. Bosnijos ir Hercegovinos ministrų taryba priėmė Platformos dokumentą dėl ikimokyklinio ugdymo plėtros Bosnijoje ir Hercegovinoje 2017-2022 m. laikotarpiui
- ❖ **Bosnijos ir Hercegovinos kvalifikacijų sąrangos pagrindai** - pradinis kvalifikacijų sąrangos kūrimo ir įtvirtinimo proceso, grindžiamo Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sąranga, dokumentas - tai veiksmų pagrindas visoms institucijoms ir asmenims, kurie pagal savo kompetenciją dalyvauja kvalifikacijų sąrangos rengimo procese. Šiame dokumente išdėstyti atspirties taškai taip pat yra gairės, kaip suderinti pradinio, vidurinio ir aukštojo mokslo, t. y. mokymosi visą gyvenimą, sritis reglamentuojančius teisės aktus, taip pat kaip geriau susieti darbo rinkos pokyčius ir poreikius su Bosnijos ir Hercegovinos švietimo programomis.
- ❖ **Kvalifikacijų sąrangos Bosnijoje ir Hercegovinoje rengimo ir įgyvendinimo veiksmų planas 2014-2020 m. laikotarpiui** - tai visų svarbiausių kvalifikacijų sąrangos Bosnijoje ir Hercegovinoje rengimo ir įgyvendinimo veiksmų planas, skirtas visoms institucijoms ir asmenims, kurie pagal savo kompetenciją dalyvauja rengiant ir įgyvendinant kvalifikacijų sąrangą Bosnijoje ir Hercegovinoje. Kvalifikacijų sąranga yra priemonė, būtina siekiant užtikrinti vienodą standartų taikymą ir naudojimą: švietimo ir profesijos, mokymosi rezultaty, kvalifikacijų, kompetencijų ir švietimo teikėjų sertifikavimo.
- ❖ **Bosnijos ir Hercegovinos suaugusiųjų švietimo principai ir standartai** (2014 m.) yra teisinis pagrindas, kuriuo remdamosi Bosnijos ir Hercegovinos švietimo ir kitos institucijos - atsakingos įstaigos, institucijos, organizacijos ir pavieniai asmenys visais valdžios lygmenimis - inicijuoja, įgyvendina ir koordinuoja savo veiklą suaugusiųjų švietimo srityje pagal nustatytą kompetenciją. Suaugusiųjų švietimo principai ir standartai nustato bendrus principus ir standartus, kuriais remiamasi, rengia, įgyvendina ir koordinuoja politiką ir teisės aktus, susijusius su suaugusiųjų švietimu visoje Bosnijoje ir Hercegovinoje, stebi, vertina ir svarsto padėtį šioje srityje, derasi, siūlo ir imasi priemonių jai gerinti. Pagrindiniai principai ir standartai apibrėžia suaugusiųjų švietimo principus ir standartus, vadovaujasi tarptautiniais ir Europos suaugusiųjų švietimo srities principais bei standartais ir atsižvelgia į Bosnijos ir Hercegovinos ekonominio, socialinio ir kultūrinio konteksto ypatumus.
- ❖ **Strateginė platforma suaugusiųjų švietimo plėtrai mokymosi visą gyvenimą kontekste Bosnijoje ir Hercegovinoje, 2014-2020 m.**, yra teisinė sistema ir pagrindas kompetentingų

institucijų, institucijų, organizacijų ir asmenų veiklai ir bendradarbiavimui visais valdžios lygmenimis Bosnijoje ir Hercegovinoje priimant ir visiškai įgyvendinant būtinus strateginius ir (arba) kitus plėtros ir suaugusiųjų švietimo dokumentus. Strateginėje platformoje nustatomos visuotinės suaugusiųjų švietimo Bosnijoje ir Hercegovinoje kryptys 2014-2020 m. laikotarpiui, kaip bendra platforma šiuolaikinei suaugusiųjų švietimo politikai Bosnijoje ir Hercegovinoje plėtoti, remiantis mokymosi visą gyvenimą koncepcija. Strateginė platforma sukuria pagrindą sistemingam tarpsektoriniam požiūriui į suaugusiųjų švietimo plėtros Bosnijoje ir Hercegovinoje strateginį planavimą ir inicijuoja būtinus šios srities reformų procesus, kurie turėtų prisidėti prie didesnio konkurencingumo žinių ir darbo rinkoje, didesnio asmens mobilumo ir profesinio lankstumo bei socialinio ir ekonominio atgaivinimo.

- ❖ **ES reglamentuojamų profesijų direktyvos 2005/36/EB ir 2013/55/ES įgyvendinimo planas** parengtas remiantis anksčiau parengta trūkumų analize, kurioje Bosnijos ir Hercegovinos teisės aktų analizė atlikta atsižvelgiant į Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl reglamentuojamų profesijų ir Direktyvos 2013/55/ES pakeitimų reikalavimus. Įgyvendinant veiksmų plano rekomendacijas, didėja atitinkamų vidaus teisės aktų suderinimo su ES direktyva lygis, o tai neabejotinai yra Bosnijos ir Hercegovinos atsakomybė kelyje į narystę ES.
- ❖ **2016-2026 m. aukštojo mokslo plėtros Bosnijoje ir Hercegovinoje prioritetai** - tai pagrindinės priemonės ir veiksmai, kuriuos reikia įgyvendinti Bosnijoje ir Hercegovinoje, siekiant, viena vertus, sustiprinti aukštojo mokslo plėtrą ir, kita vertus, visiškai įsitraukti į Europos aukštojo mokslo erdvę. Aukštojo mokslo plėtros prioritetai suskirstyti į septynias pagrindines sritis: geras valdymas ir vadyba, išteklių, darbo rinkos ir aukštojo mokslo integracija, kvalifikacijų standartai, studentų patirtis, internacionalizacija ir statistika.

Pagal Bolonijos procesą vykdomą aukštojo mokslo reformos veiklą prižiūri ir vykdo institucija, vadinama Bolonijos tolesnių veiksmų grupe (BFUG). Grupė yra atsakinga už visų dokumentų rengimą kas dvejus metus vykstančiai Europos aukštojo mokslo erdvės ministrams, atsakingų už aukštąjį mokslą, konferencijai, kurią sudaro kiekvienos Bolonijos proceso šalies narės atstovai - ekspertai. Grupė tarnauja Bolonijos proceso sekretariatui ir kas dvejus metus keičiasi sekretoriato priimančioji šalis.

Ikimokyklinio, pradinio ir vidurinio ugdymo agentūra parengė Bendrąsias pilietinio ugdymo pagrindų programas, kuriose apibrėžti mokymosi rezultatai, kuriais remiantis galima tobulinti Bosnijoje ir Hercegovinoje galiojančias mokymo programas.

Atitinkamos ministerijos, atsakingos už savanorystės įstatymų administravimą ir valdymą Bosnijoje ir Hercegovinoje, yra šios: [Teisingumo ministerija](#) ir [Šeimos, jaunimo ir sporto ministerija](#).

Nėra nacionalinių ar regioninių institucijų, atsakingų už savanorišką veiklą, o didžiąją dalį savanoriškos veiklos administruoja ir valdo jaunimo nevyriausybinės organizacijos (NVO) ir pilietinės visuomenės organizacijos (PVO).

Švietimo prioritetai

Reformų procesai Bosnijoje ir Hercegovinoje vykdomi bendradarbiaujant su visomis 14 kompetentingų švietimo institucijų. Šią veiklą koordinuoja Bosnijos ir Hercegovinos Civilinių reikalų ministerija, kuriai priklauso Švietimo sektorius. Kompetentingos švietimo institucijos turi visišką autonomiją reguliuoti savo švietimo sistemą. Koordinuojant veiklą iš valstybės lygmens, visiems dalyviams teikiama parama siekiant tobulinti šiuos procesus.

Reformų tikslas - gerinti švietimo kokybę, remti lygybę ir galimybes įgyti išsilavinimą gerinant įtraukų mokymą, teikiant paramą dėstytojams ir kitiems darbuotojams, gerinant perėjimą iš vieno švietimo lygio į kitą ir palengvinant patekimą į darbo rinką.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

[Tarptautinė asociacija "Interaktyvios atviros mokyklos"](#) nuo pat savo įkūrimo remia mokyklų, mokytojų ir kitų suinteresuotųjų šalių pastangas paversti ugdymo procesą veiksminga mokymosi ir mokymo aplinka, kurios centre yra vaikai. Organizacija pradėjo veikti 2004 m. Bosnijos ir Hercegovinos, Kroatijos ir Serbijos mokytojų noru, o pirmieji mūsų žingsniai buvo susiję su trijų šalių mokytojų tarpusavio bendravimu ir sanglauda. Pagrindinis dėmesys skiriamas mokymo ir mokymosi procesui mokykloje ir kaip šis procesas gali būti patirtinis, įtraukiantis vaikus (mokinius) ir turintis įtakos jų visapusiškam vystymuisi. Organizacija siūlo įvairius mokymus mokytojams, mokyklos vadovams, mokyklos tėvų bendruomenei ir vietos bendruomenei (bendradarbiaujant su mokykla) visoje Bosnijoje ir Hercegovinoje bei už jos ribų. Taip pat siūlo mokykloms tinklų kūrimo renginius, konsultacijas ir kitokią paramą. Iš esmės jie propaguoja dalyvaujamosios demokratijos, įtraukties, įvairovės ir kūrybiškumo vertybes, o mūsų siūlomi mokymo metodai ir būdai atspindi šias vertybes. Pavyzdžiui, siūlome mokymus apie mokymąsi bendradarbiaujant, projektinį mokymąsi ir mokymąsi pasitarnaujant - metodus, kurie skatina aktyvų dalyvavimą ir (arba) įsitraukimą, bendrą kūrybą ir ryšį. Paslaugų mokymosi pedagogika siūlo gilią ir paveikią mokymosi patirtį mokiniams, mokytojams ir bendruomenei, todėl nuo 2009 m. ją propaguojame ir aktyviai skleidžiame Bosnijoje ir Hercegovinoje. Daugiau nei 100 mokyklų ir 1000 mokytojų dalyvavo mūsų programoje "Mokymasis veikloje - mokymasis per įsitraukimą". kontaktai: muios@ioskole.net arba cee.sl.award@oiskole.net

Literatūros sąrašas:

<https://epale.ec.europa.eu/en/nss/national-support-services-bosnia-and-herzegovina>

<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/bosnia-and-herzegovina/overview>

4.3 Kroatija

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Kroatijos švietimo sistemą sudaro ankstyvojo ir ikimokyklinio, pradinio, vidurinio ir aukštojo mokslo lygiai, taip pat suaugusiųjų švietimas, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos optimaliai plėtoti kiekvieno mokinio potencialą, siekiant asmeninio tobulėjimo, patekimo į darbo rinką ir pasirengimo mokyti visą gyvenimą. Švietimas Kroatijoje yra prieinamas visiems vienodomis sąlygomis, atsižvelgiant į jų gebėjimus, o privalomasis mokslas yra nemokamas. Privačios mokyklos

ir universitetai gali būti steigiami pagal atitinkamą teisinę sistemą, o universitetams garantuojama autonomija, leidžianti jiems savarankiškai spręsti dėl savo struktūros, organizacijos ir veiklos.

Kroatijos švietimo sistemą valdo Mokslo ir švietimo ministerija. Ankstyvojo ir ikimokyklinio ugdymo, pradinio ir vidurinio ugdymo sektoriuose ministerija rūpinasi sistemos kūrimu, nacionalinėmis mokymo programomis, normomis ir standartais, mokinių standartais, inspekcijų kontrole, įstaigų steigimu ir priežiūra, taip pat užtikrina finansines ir materialines veiklos sąlygas ir mokinių mokymą, kad jie įgytų techninių žinių ir įgūdžių. Aukštojo mokslo srityje ministerija prižiūri aukštojo mokslo plėtrą, nacionalinių strategijų ir programų įgyvendinimą, aukštųjų mokyklų veiklos priežiūrą ir finansinių bei materialinių sąlygų užtikrinimą.

Kroatijoje švietimas yra daugiausia centralizuota sistema, kuriai vadovauja Mokslo ir švietimo ministerija ir nacionalinės agentūros, tačiau yra decentralizuotų funkcijų, kurias atlieka ikimokyklinio, pradinio ir vidurinio ugdymo įstaigų steigėjai.

Be ministerijos, kitos institucijos, dalyvaujančios įgyvendinant švietimo politiką, vykdant stebėseną, vertinimą, plėtojant sistemą ir rengiant programas įvairiais Kroatijos švietimo sistemos aspektais, yra Švietimo ir mokytojų rengimo agentūra (AZOO), Profesinio mokymo ir suaugusiųjų švietimo agentūra (ASOO), Mokslo ir aukštojo mokslo agentūra (AZVO), Mobilumo ir ES programų agentūra (AMPEU), Nacionalinis švietimo išorinio vertinimo centras (NCVVO) ir Kroatijos akademinis ir mokslinių tyrimų tinklas (CARNET).

Švietimo struktūros apžvalga

Kroatijos švietimo sistemą sudaro keli lygmenys: ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas, pradinis ugdymas, vidurinis ugdymas, aukštasis mokslas ir suaugusiųjų švietimas. Jos tikslas - teikti švietimo paslaugas, kurios leistų kiekvienam mokiniui optimaliai plėtoti savo potencialą, padėtų asmeniniam tobulėjimui, pasirengimui darbo rinkai ir mokymuisi visą gyvenimą.

Ankstyvoji vaikystė ir ikimokyklinis ugdymas

Ankstyvasis ir ikimokyklinis ugdymas Kroatijoje yra decentralizuotas, o pagrindinės teisės perduotos vietos ir regionų valdžios institucijoms. Šis švietimo lygis nėra privalomas, išskyrus ikimokyklinio ugdymo programą, skirtą vaikams prieš pradėdami lankyti pradinę mokyklą. Ikimokyklinio ugdymo programa yra nemokama ir privaloma, ji trunka vienerius pedagoginius metus. Sistema suskirstyta į tris ugdymo ciklus:

- ❖ Nuo šešių mėnesių iki vienerių metų amžiaus
- ❖ Nuo vienerių iki trejų metų
- ❖ Nuo trejų metų iki pradinės mokyklos pradžios.

Pradinis ugdymas

Pradinis ugdymas Kroatijoje yra vieninga ir privaloma aštuonerių metų trukmės sistema, kuri prasideda nuo 6 arba 7 metų ir baigiasi 14 arba 15 metų. Išimtys daromos mokiniams, turintiems raidos sunkumų, ir leidžiama mokytis iki 21 metų. Pradinis ugdymas gali būti valstybinis arba privatus, siūlomas pagal įprastas ir specialias programas, įskaitant programas sunkumų turintiems vaikams, alternatyvias mokymo programas (pvz., Valdorfo ar Montessori) ir ugdymą tautinių mažumų kalbomis.

Meninis ugdymas, apimantis muziką ir šokį, vykdomas kartu su įprastinėmis programomis. Papildomas ugdomasis darbas organizuojamas kaip pailgintas ugdymas pirmų ir antrų klasių mokiniams, o kai kuriose mokyklose - ir trečių klasių mokiniams. Pradinis ugdymas suteikia bendrąjį išsilavinimą ir rengia mokinius viduriniam ugdymui, o į vidurines mokyklas priimama pagal baigiamųjų pažymių vidurkį ir kartais pagal papildomus stojamuosius egzaminus.

Vidurinis išsilavinimas

Vidurinis išsilavinimas, teikiamas vidurinėse mokyklose ar kitose valstybinėse institucijose, suteikia mokiniams žinių ir įgūdžių, reikalingų įsidarbinti ar toliau mokytis. Vidurinėms mokykloms priskiriamos gimnazijos, meno mokyklos ir profesinės mokyklos. Gimnazijose ir meno mokyklose paprastai vykdomos ketverių metų trukmės programos, o profesinėse mokyklose, priklausomai nuo studijų srities, gali būti siūlomos nuo vienerių iki penkerių metų trukmės programos. Vidurinis išsilavinimas nėra privalomas, tačiau dauguma vaikų jį lanko nuo 14 arba 15 metų.

Meno vidurinėse mokyklose taip pat vykdomos ketverių metų trukmės programos, pagal kurias įgyjama kompetencijų, reikalingų įsidarbinti arba toliau mokytis. Profesinis mokymas tam tikromis sąlygomis leidžia patekti į darbo rinką arba tęsti mokslą.

Horizontalusis judumas, t. y. galimybė keisti panašias vidurinio ugdymo programas, įmanomas suaugusiųjų švietimo sistemoje.

Aukštasis mokslas

Aukštąjį mokslą reguliuoja Mokslo ir švietimo ministerija, kuri yra atsakinga už plėtrą, strateginį planavimą, finansines sąlygas ir kokybės užtikrinimą per Mokslo ir aukštojo mokslo agentūrą (AZVO). Aukštojo mokslo įstaigoms, kurios gali būti valstybinės arba privačios, priklauso universitetai, fakultetai, meno akademijos ir politechnikos mokyklos. Valstybinius universitetus steigia Kroatijos Respublika, o privačias institucijas steigia fiziniai arba juridiniai asmenys.

Universitetai gali siūlyti ir universitetines, ir profesines studijų programas, o politechnikumai - tik profesines. Aukštosios mokyklos užtikrina vienodas galimybes visiems stojantiejiems, o priėmimo procedūros skelbiamos internete.

Suaugusiųjų švietimas

Suaugusiųjų švietimas apima pradinio ir vidurinio ugdymo programas, patvirtintas Švietimo ir mokslo ministerijos. Šios programos yra lygiavertės įprastoms švietimo programoms, tačiau pritaikytos suaugusiesiems. Formaliojo suaugusiųjų švietimo programos turi patikrinti Profesinio mokymo ir lavinimo bei suaugusiųjų švietimo agentūra ir Mokslo ir švietimo ministerija. Priėmus Suaugusiųjų švietimo įstatymą 2021 m., sistema visiškai suderinta su Kroatijos kvalifikacijų sąranga, įvedant formalias programas mikrokalifikacijoms įgyti ir pripažįstant ankstesnį neformalųjį mokymąsi ir savišvietą.

Specialusis ugdymas

Specialiojo ugdymo programa, skirta mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų, integruojama į įprastą mokyklą, o visiška arba dalinė integracija priklauso nuo sunkumų tipo ir laipsnio.

Ugdymas gali būti vykdomas pagal įprastas, individualizuotas ar specialias programas, o išimtiniais atvejais - specialiosiose ugdymo įstaigose.

Mokytojo profesija

Mokytojo profesija Kroatijoje reglamentuojama išsilavinimo ir kompetencijos reikalavimais, būdingais kiekvienai pareigybei švietimo sistemoje. Klasės auklėtojai privalo baigti universitetinę integruotą bakalauro ir magistrantūros mokytojų rengimo programą, universitetinę magistrantūros mokytojų rengimo programą arba ketverių metų profesinio mokytojų rengimo programą, kurią sudaro 240 ECTS kreditų. Pradinių mokyklų dalykų mokytojai turi baigti universitetinę magistrantūros studijų programą, integruotą atitinkamo dalyko bakalauro ir magistrantūros studijų programą arba atitinkamą profesinio bakalauro studijų programą ir įgyti ne mažiau kaip 55 ECTS kreditų pedagoginio išsilavinimo programą. Vidurinių mokyklų profesijos mokytojai turi būti baigę universitetinę magistrantūros studijų programą arba atitinkamą profesinio bakalauro studijų programą ir turėti reikiamų pedagoginių kompetencijų. Mokytojų padėjėjai turi turėti atitinkamą vidurinio ugdymo profesinę kvalifikaciją ir pedagoginių kompetencijų. Profesijos asistentai ir auklėtojai turi būti baigę universitetinę magistrantūros studijų programą ir turėti pedagoginių kompetencijų.

Nauji mokytojai vienerius metus dirba stažuotojais, per kuriuos turi išlaikyti valstybinį egzaminą, kad gautų mokytojo licenciją. Mokytojai ir mokyklų darbuotojai privalo nuolat tobulinti savo įgūdžius pagal patvirtintas pedagogikos, didaktikos, pedagoginės psichologijos ir susijusių sričių programas. Mokytojams, auklėtojams, profesiniams bendradarbiams ir direktoriams būtina penkerius metus galiojanti darbo licencija, kurią išduoda Nacionalinis švietimo išorinio vertinimo centras. Atnaujinimo procesas dažnai apima nuolatinio profesinio tobulėjimo ir nuolatinės kompetencijos savo mokymo srityje įrodymą.

Nuolatinis profesinis tobulėjimas yra privalomas visiems mokytojams. Mokslo ir švietimo ministerija kartu su Švietimo ir mokytojų rengimo agentūra rengia įvairias programas ir seminarus, kurie padeda mokytojams nuolat susipažinti su naujausiomis ugdymo metodikomis ir praktika. Mokytojams siūlomos specializuotos mokymo programos, pagal kurias jie gali toliau specializuotis tokiose srityse kaip įtraukusis ugdymas, IKT švietime ir naujos pedagoginės strategijos.

Mokyklas ir mokytojus reguliariai tikrina Švietimo ir mokytojų rengimo agentūra, siekdama užtikrinti, kad būtų laikomasi nacionalinių standartų. Atliekant šiuos vertinimus vertinama mokymo kokybė, mokyklų valdymas ir mokinių rezultatai. Kroatijos mokytojai gali naudotis įvairių profesinių asociacijų, kurios teikia paramą, išteklius ir propaguoja mokytojo profesiją, paslaugomis. Šios asociacijos dažnai atlieka svarbų vaidmenį kuriant politiką ir profesinius standartus.

Mokytojų įdarbinimą reglamentuoja nacionaliniai darbo įstatymai, kurie užtikrina darbo vietos saugumą, teisingą darbo užmokestį ir išmokas. Vyriausybės ir mokytojų profesinių sąjungų kolektyvinės sutartys taip pat atlieka svarbų vaidmenį nustatant mokytojų darbo sąlygas ir teises.

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Atsižvelgiant į Kroatijos Respublikos nacionalinėje plėtros strategijoje iki 2030 m. išdėstyta viziją ir Europos švietimo sistemą, kokybiškas švietimas apima pagrindinių ir įvairiapusių įgūdžių įgijimą, kiekvieno asmens judumo skatinimą, daugiakalbystės skatinimą ir europinės švietimo

perspektyvos puoselėjimą. Švietimas vis labiau integruojamas į skaitmeninę revoliuciją, suteikiant aukščiausio lygio ir įtraukias mokymosi galimybes, sumaniai, teisingai ir veiksmingai naudojant skaitmenines technologijas. Konkrečiomis priemonėmis bus remiami ekologiniai ir skaitmeniniai pokyčiai švietimo ir mokymo srityje.

Planuojama tęsti švietimo reformas, kaip numatyta Nacionaliniame švietimo sistemos plėtros plane iki 2027 m., siekiant asmeninės, socialinės ir profesinės pažangos visuose sistemos lygmenyse, siekiant asmeninės, visuomeninės ir ekonominės gerovės. Be bendrųjų tikslų, modernizuojant švietimo sistemą siekiama:

- ❖ Užtikrinti prieinamą ir kokybišką ikimokyklinį ugdymą.
- ❖ Išteklių ir personalo sąlygų gerinimas pradiniam ir bendrajame viduriniame ugdyme.
- ❖ Stiprinti profesinio mokymo ir darbo rinkos ryšį.
- ❖ Skatinti daugiau suaugusiųjų mokytis visą gyvenimą.
- ❖ Aukštojo mokslo prieinamumo, kokybės ir aktualumo didinimas.
- ❖ Paramos neįgaliems ir pažeidžiamiems vaikams ir mokiniam mechanizmų kūrimas.
- ❖ Tolesnis skaitmeninių technologijų integravimas į švietimo sistemą.

Siekiama gerinti infrastruktūrą, priėmimo kriterijus ir mokinių informuotumą, kad gimnazijų programose dalyvautų daugiau mokinių, o švietimo pasiūla atitiktų visuomenės ir darbo rinkos poreikius. Prioritetas teikiamas nuolatiniam mokytojų ir darbdavių mentorių kvalifikacijos kėlimui, siekiant tobulinti jų įgūdžius ir atitikti kokybiško profesinio mokymo reikalavimus. Teikiama parama regioniniams profesinio mokymo kompetencijos centrums, daugiausia dėmesio skiriant organizacinių gebėjimų stiprinimui, tinklų su partneriais kūrimui ir skaitmeninės bei žaliosios ekonomikos perėjimui remti. Kuriamos suaugusiųjų švietimo programos, kuriomis siekiama tenkinti realius ekonominius poreikius, skatinti asmeninį ir socialinį vystymąsi ir šalinti diskriminaciją. Pastangos gerinti aukštojo mokslo kokybę apima išorinio kokybės užtikrinimo veiklą ir derinimą su darnaus vystymosi tikslais. Studijų programos modernizuojamos, kad geriau atitiktų darbo rinkos ir visuomenės poreikius.

Švietimo prioritetai

Pagal Nacionalinį švietimo sistemos plėtros planą iki 2027 m. Kroatijos švietimo sistema siekia būti įtrauki, kokybiška ir sąžininga, aktyviai puoselėjanti visapusišką visų besimokančiųjų vystymąsi, rengianti juos užimtumui, mokymuisi visą gyvenimą, šiuolaikiniams gyvenimo standartams ir aktyviam dalyvavimui demokratinėje visuomenėje.

Nacionaliniame plane švietimo ateitį lemia kelios pagrindinės tendencijos ir prioritetai, kuriuos lemia vykstantys pokyčiai. Daugiausia dėmesio skiriama ankstyvojo ir ikimokyklinio ugdymo prieinamumo užtikrinimui, pripažįstant, kad jis atlieka lemiamą vaidmenį kuriant mokymosi ir vystymosi visą gyvenimą pagrindus. Be to, daug dėmesio skiriama pagrindinių ir profesinių gebėjimų ugdymui. Tai rodo, kad pereinama prie visapusiškesnio požiūrio į švietimą, pripažįstant, kaip svarbu besimokantiejiems kartu su akademinėmis žiniomis suteikti ir praktinių įgūdžių.

Pastangos tobulinti aukštąjį mokslą atspindi įsipareigojimą nuolat mokytis ir tobulinti įgūdžius, atsižvelgiant į kintančius darbo jėgos poreikius. Taip pat iniciatyvos, kuriomis siekiama sukurti

koordinuotą ir į ateitį orientuotą darbo rinką, pabrėžia švietimo ir ekonominės gerovės tarpusavio priklausomybę, nes švietimas yra darbo jėgos plėtros ir ekonomikos augimo varomoji jėga.

Šiame kontekste tam tikri švietimo sektoriai, įskaitant ankstyvąjį ir ikimokyklinį ugdymą, profesinį mokymą ir aukštąjį mokslą, yra prioritetiniai.

Pagrindiniams švietimo ekosistemos dalyviams tenka pagrindinis vaidmuo įgyvendinant šiuos prioritetus. Pripažįstama, kad mokytojams ir mentoriams tenka lemiamas vaidmuo užtikrinant kokybišką švietimą ir mokymą, o siekiant užtikrinti jų veiksmingumą daugiausia dėmesio skiriama nuolatiniam profesiniam tobulėjimui. Be to, regioniniai profesinio mokymo kompetencijos centrai pabrėžiami kaip esminiai veikėjai, skatinantys profesinius įgūdžius ir remiantys ekonominį perėjimą. Be to, vyriausybės ministerijos ir agentūros yra svarbiausios formuojant švietimo politiką ir įgyvendinant strategines iniciatyvas, o institucijos partnerės ir įmonės prisideda bendradarbiaudamos ir kurdamos tinklus.

Bendradarbiavimas su pilietinės visuomenės organizacijomis skatinamas per pilietinį ugdymą mokyklose, kuris šiuo metu organizuojamas kaip tarpdalykinė tema. Nuo 2019 m. įsigaliojo Pilietinio ugdymo tarpdalykinės temos mokymo programa (Žin., 2019, Nr. 217). Ją sudaro trys sritys: Žmogaus teisės, demokratija ir bendruomenė. Ją privaloma įgyvendinti visose pradinėse ir vidurinėse mokyklose visiems mokiniams.

Pilietinio ugdymo tikslas - parengti ir įgalinti mokinius aktyviai ir veiksmingai pilietiškai veikti. Tai apima tapimą atsakingais įvairių bendruomenių - klasės, mokyklos, vietos, nacionalinės, Europos ir pasaulio - nariais. Pilietinis ugdymas padeda mokiniams orientuotis pliuralistinėje visuomenėje, ugdyti pasitikėjimą savimi ir patiems ieškoti aktualių socialinių problemų ir iššūkių sprendimų. Įgydami pilietinę kompetenciją, kuri apima žinias, įgūdžius ir nuostatas, mokiniai pasirengia sėkmingai dalyvauti demokratiame gyvenime.

Pilietinis ugdymas apima žinias apie žmogaus teises, demokratines bendruomenės savybes ir politines sistemas. Daugiausia dėmesio skiriama kritiniam mąstymui, pagrįstam etikos principais, ir bendravimo įgūdžiams, reikalingiems socialiniam ir politiniam dalyvavimui. Akcentuojami tarpininkavimo įgūdžiai, konfliktų sprendimas, demokratiniais principais pagrįstas problemų sprendimas ir tokių vertybių kaip atsakomybė, žmogaus orumas, laisvė, lygybė ir solidarumas puoselėjimas. Mokymo programoje taikomi bendradarbiavimo ir patirtinio mokymosi metodai tiek mokykloje, tiek už jos ribų, kuriama aplinka, kurioje vertybės kyla iš mokymosi ir gyvenimiškos patirties, todėl pamokos klasėje siejamos su apsilankymais įvairiose institucijose ir organizacijose. Mokytojai atlieka lemiamą vaidmenį ugdant mokinių kompetencijas ir siekiant aukštų pilietinio ugdymo rezultatų.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Nors Kroatijos pradinėse mokyklose nėra daug programų, kurios skatintų mokymąsi tarnauti visuomenei, tačiau yra daug mokyklų savanorių klubų, kuriuose mokiniai gali įsitraukti į visuomeninę veiklą ir socialinius projektus. Paprastai šiems klubams vadovauja mokytojai ar kiti profesionalūs darbuotojai, jais siekiama ugdyti aktyvų pilietiškumą ir socialinę atsakomybę, kartu puoselėjant bendruomeniškumo jausmą mokyklos aplinkoje.

Šie savanorių klubai dažnai yra mokyklose siūlomos popamokinės veiklos dalis. Jie koordinuoja įvairias bendruomenės labui skirtas iniciatyvas, pavyzdžiui, aplinkos tvarkymą, lėšų labdaros organizacijoms rinkimą arba pagalbą vietos organizacijoms ir bendruomenės nariams, kuriems jos reikia. Dalyvaudami šiuose klubuose mokiniai ne tik teigiamai prisideda prie savo bendruomenių veiklos, bet ir ugdo tokius svarbius įgūdžius kaip komandinis darbas, lyderystė ir empatija.

Nors savanorių klubų struktūra ir veikla įvairiose mokyklose gali skirtis, paprastai jie suteikia mokiniams galimybę reikšmingai prisidėti prie pokyčių už klasės ribų ir skatina pilietinės pareigos ir socialinio sąmoningumo jausmą.

Rijekos miestas yra gerosios praktikos pavyzdys, nes jis pirmasis Kroatijoje pradėjo vykdyti pilietinį ugdymą ir skatinti savanorystę pradinėse ir vidurinėse mokyklose. Rijekos miestas pradėjo pilietinį ugdymą pradinėse mokyklose, siekdamas skatinti neprievartą, toleranciją ir solidarumą, taip pat skiepyti mokiniams žmogiškąsias vertybes. Nuo 2016-2017 mokslo metų vyresniųjų klasių pradinį klasių mokiniai turėjo galimybę užsirašyti į šį dalyką, jiems padėjo specialiai šiai programai pritaikyti vadovėliai.

Pilietinės visuomenės organizacijos suvaidino svarbų vaidmenį kuriant ir įgyvendinant pilietinį ugdymą Rijekoje. Jos dalyvavo kuriant Kroatijos mokinių vadovus, užtikrindamos, kad turinys atitiktų mokinių amžių ir išliktų patrauklus. Šie vadovai apima visus pilietinio ugdymo aspektus ir buvo parengti dalyvaujant pilietinės visuomenės grupėms, universitetų darbuotojams, mokytojams ir mokykloms, taip užtikrinant holistinį švietimo požiūrį.

Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje

Paslaugų mokymasis gali būti tinkama praktika Kroatijoje, nes jis teikia daug naudos ir studentams, ir bendruomenėms. Dabartinė pilietinio ugdymo tarpdalykinė tema suteikia pagrindą integruoti mokymąsi tarnauti tiek pradinėse, tiek vidurinėse Kroatijos mokyklose. Be to, pasaulyje vis labiau pripažįstama mokymosi tarnaujant reikšmė švietime, o mokykloms, įgyvendinančioms tokias programas, yra daug išteklių ir paramos tinklų.

Be to, įvairios Kroatijos bendruomenės ir socialiniai poreikiai suteikia daugybę galimybių prasmingiems paslaugų projektams, kurie atitinka mokymo programos tikslus. Bendradarbiaudamos su vietos organizacijomis ir bendruomenės nariais, mokyklos gali nustatyti tinkamus projektus, kurie padėtų spręsti bendruomenės poreikius ir kartu suteiktų mokiniams vertingos mokymosi patirties. Be to, mokymasis tarnystės pagrindais, įskaitant pilietinio aktyvumo skatinimą, akademinį pasiekimų ir asmeninio augimo skatinimą, yra vertingas Kroatijos pradinio ugdymo papildymas. Tinkamai planuodamos, remdamos ir naudodamosi ištekliais, Kroatijos pradinės mokyklos gali veiksmingai įdiegti mokymąsi tarnaujant, kad praturtintų mokinių mokymosi patirtį ir darytų teigiamą poveikį savo bendruomenėms.

Tačiau įgyvendinant mokymosi tarnauti projektus pradiniame ugdyme susiduriama su tam tikrais iššūkiais ir sunkumais, nes temos ir veiklos priklauso tik nuo mokytojų. Vienas iš svarbių iššūkių yra laiko apribojimas struktūruotame pamokų tvarkaraštyje. Norint sudominti vaikus laisvalaikio, reikia atkaklumo ir kūrybiškumo, taip pat suteikti paskatų, pavyzdžiui, išvykų ar malonių praktinių užduočių. Labai svarbu kruopščiai planuoti ir kruopščiai organizuoti veiklą, todėl būtina

neįkainojama kolektyvo parama. Be to, norint palaikyti mokinių motyvaciją ir suprasti jų pasiekimus, būtina reguliariai teikti grįžtamąjį ryšį apie jų pažangą.

Dar vienas iššūkis mokytojams - suderinti savanorišką veiklą su pagrindiniais darbo ir šeimos įsipareigojimais. Gali būti sunku rasti laiko, išlaikyti energijos lygį ir motyvaciją tarp šių konkuruojančių įsipareigojimų. Veiksmingas organizavimas yra labai svarbus, tačiau jį išlaikyti yra sudėtinga - tam reikia aistros, ryžto ir tvirtos darbo etikos.

Tinkamas projekto rengimas ir vertinimas po projekto įgyvendinimo yra labai svarbūs, kad būtų galima nustatyti ir ištaisyti klaidas, kurios bus daromos ateityje. Įprastus iššūkius, tokius kaip laiko trūkumas, nevienodas komandos narių dalyvavimas ir techniniai sunkumai, kartais tenka spręsti improvizuojant ir sprendžiant problemas.

Nepaisant šių iššūkių, dėl galimos mokymosi tarnauti naudos mokiniams, bendruomenėms ir visai visuomenei tai yra vertinga švietimo praktika, kurią verta ištirti ir į kurią verta investuoti. Bendromis pastangomis sprendžiant įgyvendinimo iššūkius ir remiant visų lygių suinteresuotosioms šalims, mokymasis pasitarnauti gali prisidėti prie visapusiško mokinių ugdymo ir aktyvaus pilietiškumo skatinimo Kroatijoje.

Literatūros sąrašas:

Agencija za odgoj i obrazovanje. (2024). *Izvjješće o radu za 2023. godinu*. Žiūrėta iš <https://www.azoo.hr/app/uploads/2024/04/AZOO-izvjesce-o-radu-za-2023.pdf>.

Eurydice - *Ustroj obrazovnog sustava*. (n.d.). Žiūrėta iš <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/hr/national-education-systems/croatia/ustroj-obrazovnog-sustava>.

Grad Rijeka - *Građanski odgoj i obrazovanje*. (n.d.). Žiūrėta iš <https://gradanskiodgoj.rijeka.hr/o-gradanskom-odgoju/>

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta. (2023). *Nacionalni plan razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine*. Žiūrėta iš <https://mzom.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/AkcijiskiI NacionalniPlan//Nacionalni-plan-razvoja-sustava-obrazovanja-za-razdoblje-do-2027.pdf>.

Narodne novine. (2019, sausio 10 d.). NN 10/2019 - *Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje*. Žiūrėta iš https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. (2024). Žiūrėta iš <https://www.zakon.hr/z/317/Zakon-o-odgoju-i-obrazovanju-u-osnovnoj-i-srednjoj-%C5%A1koli>.

Pradinių mokyklų mokytojai. (2024 m. balandžio 18, 19, 26 d.)

4.4 Lietuva

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme nurodyta, kad Lietuvos švietimo sistemą sudaro:

- ❖ formalusis švietimas (pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas, formalusis profesinis mokymas, aukštojo mokslo studijos);
- ❖ neformalusis švietimas (ikimokyklinis, priešmokyklinis, kitas neformalusis vaikų švietimas (taip pat formalųjį švietimą papildantis švietimas) ir suaugusiųjų švietimas);
- ❖ savišvieta;
- ❖ švietimo pagalba (profesinis orientavimas, švietimo informacinė, psichologinė, socialinė pedagoginė, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, konsultavimas, mokytojų kvalifikacijos tobulinimas ir kita pagalba).

Ankstyvasis vaikų ugdymas

Ankstyvasis ugdymas yra neformaliojo ugdymo dalis. Ankstyvasis ugdymas nėra privalomas, išskyrus atvejus, kai nustatoma, kad vaikas auga socialinės rizikos šeimoje. Ankstyvojo ugdymo tikslas - padėti vaikams išsiugdyti savarankiškumo, pozityvaus bendravimo su bendraamžiais ir suaugusiais pagrindus, pradėti mokytis kūrybiškumo ir gebėjimo mokytis.

Ankstyvojo ugdymo programą vykdo vaikų darželiai ir bendrojo lavinimo mokyklos, laisvai samdomas mokytojas arba kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti tiek valstybinis (savivaldybės), tiek nevalstybinis teikėjas. Ankstyvojo ugdymo programą rengia pats ankstyvojo ugdymo teikėjas. Rengdamas programą teikėjas remiasi švietimo, sporto ir mokslo ministro patvirtintais ankstyvojo vaikų ugdymo programos kriterijais.

Ikimokyklinis ugdymas

Ikimokyklinis ugdymas yra neformaliojo ugdymo dalis. Ikimokyklinis ugdymas yra privalomas. Jo tikslas - padėti pasirngti sėkmingam mokymuisi mokykloje. Ikimokyklinis ugdymas pradedamas vaikui, kai tais kalendoriniais metais jam sukanka 6 metai. Priešmokyklinio ugdymo programą vykdo ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklos, laisvasis mokytojas arba kitas švietimo teikėjas. Tai gali būti ir valstybinis / savivaldybės teikėjas, ir nevalstybinis teikėjas. Priešmokyklinis ugdymas vykdomas pagal švietimo ir mokslo ministro patvirtintą Priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą. Minimali priešmokyklinio ugdymo programos trukmė - 640 valandų.

Pradinis ugdymas

Pradinis ugdymas yra formaliojo švietimo dalis. Pradinis ugdymas yra privalomas. Pradinio ugdymo tikslas yra trejopas: suteikti mokiniui dorovinės, socialinės ir kultūrinės brandos pagrindus; ugdyti elementarų raštingumą; padėti jam pasirngti sėkmingai mokytis pagal bendrojo lavinimo programą.

Pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradedamas ugdyti, kai tais kalendoriniais metais jam sukanka 7 metai. Jei vaikas anksčiau pradėjo mokytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, jis anksčiau pradeda mokytis ir pagal pradinio ugdymo programą. Vaikas pagal pradinio ugdymo programą ugdomas iki 10 (11) metų.

Pradinio ugdymo programa trunka 4 metus (1-4 klasės). Bendrojo lavinimo mokyklos gali pasiūlyti parengiamuosius metus specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams. Tai reiškia, kad 1 ir 2 klasių kursai baigiami per trejus metus. Pradinis išsilavinimas įgyjamas baigus pradinio ugdymo programą.

Pagrindinis išsilavinimas

Pagrindinis ugdymas yra formaliojo švietimo dalis. Pagal įstatymus vaikai privalo mokytis iki 16 metų. Taigi privalomasis mokymas paprastai trunka iki 10 klasės. Jis apima visą arba beveik visą pagrindinio ugdymo programą. Pagrindinio ugdymo paskirtis yra kompleksinė: suteikti asmeniui dorovinės, sociokultūrinės ir pilietinės brandos pagrindus; bendrąjį raštingumą; technologinio raštingumo pradmenis; ugdyti tautinę savimone; ugdyti ambicijas ir gebėjimą priimti sprendimus, rinktis ir mokytis toliau.

Mokinys pradeda mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą, kai įgyja pradinį išsilavinimą. Paprastai tuo metu mokiniui būna 10 (11) metų ir pagal šią programą jis mokosi iki 16 (17) metų.

Pagrindinio ugdymo programą sudaro dvi dalys. I programos dalis trunka 4 metus (5-8 klasės). II dalis - 2 metai ir apima 9-10 (I-II vidurinės mokyklos) klases. Pagrindinis išsilavinimas įgyjamas baigus pagrindinio ugdymo programą ir išlaikius pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo testą.

Vidurinis išsilavinimas

Vidurinis išsilavinimas yra formaliojo švietimo dalis. Vidurinis išsilavinimas nėra privalomas, tačiau jį garantuoja valstybė. Vidurinio ugdymo paskirtis yra trejopa: padėti asmeniui įgyti bendrųjų dalykų, sociokultūrinį ir technologinį raštingumą; dorovinę, tautinę ir pilietinę brandą; profesinės kompetencijos pagrindus.

Mokinys pradeda mokytis pagal vidurinio ugdymo programą, kai įgyja pagrindinį išsilavinimą. Mokiniai paprastai mokosi pagal vidurinio ugdymo programą nuo 16 (17) iki 18 (19) metų.

Vidurinio ugdymo programa trunka dvejus metus. Ji siūloma 11-12 klasėse (III-IV vidurinėje mokykloje). Ją sudaro privalomieji ir pasirenkamieji bendrojo ugdymo ir galimi profesinio mokymo moduliai. Jei vidurinio ugdymo programa vykdoma kartu su profesiniu mokymu, programa trunka ilgiau nei 2 metus. Vidurinis išsilavinimas įgyjamas baigus vidurinio ugdymo programą ir išlaikius brandos egzaminus.

Mokytojų rengimo reglamentas

Mokytojo kvalifikacija įgyjama vienu iš šių būdų:

- ❖ baigus kolegijos arba universiteto pirmosios pakopos pedagogikos studijų programą, kurioje integruotas pedagogikos studijų modulis ir dalyko modulis ir (arba) pedagoginės specializacijos modulis. Baigus studijų programą įgyjamas edukologijos profesinio bakalauro arba bakalauro laipsnis ir pedagogo kvalifikacija;
- ❖ baigus pedagogikos studijų modulį kartu su kolegijos ar universiteto pirmosios pakopos studijų programomis ne pedagogikos srityje. Baigus studijas įgyjamas studijuojamos pagrindinės studijų grupės profesinio bakalauro arba bakalauro kvalifikacinis laipsnis ir mokytojo kvalifikacija;
- ❖ baigus pedagogikos profesinių studijų programą, parengtą pagal pedagogikos studijų arba pedagoginės specializacijos modulį. Tai universitetinės studijos, skirtos pasirengti savarankiškai pedagoginei veiklai, į kurias priimami aukštąjį išsilavinimą turintys asmenys,

atitinkantys švietimo, mokslo ir sporto ministro patvirtintus pedagogo kvalifikacijos reikalavimus. Baigus studijų programą įgyjama pedagogo kvalifikacija;

- ❖ teisės aktų nustatyta tvarka, įskaitant ir pripažįstant kompetencijas, įgytas dirbant pedagoginį darbą ir (arba) mokantis pagal neformaliojo švietimo programas.

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Lietuvos Respublikoje yra parengta valstybinė švietimo strategija, kurioje nustatytos prioritetinės sritys:

- ❖ 1 prioritetas - mokytojo asmenybė;
- ❖ 2 prioritetas - švietimo kokybės kultūra;
- ❖ 3 prioritetas - dėmesys įtraukčiai;
- ❖ 4 prioritetas - mokymasis visą gyvenimą ir įgalinimas.

Strategijoje, kaip ilgalaikiame planavimo dokumente, numatytos prioritetinės švietimo politikos kryptys: kelti mokytojų ir dėstytojų profesionalumą; ugdyti duomenų analize ir savęs vertinimu pagrįstą švietimo kokybės kultūrą; plėtoti švietimo prieinamumą ir lygias galimybes; skatinti mokymąsi visą gyvenimą. Švietimo tobulinimas apima horizontalius procesus, vykstančius keliose valstybės valdymo srityse. Įgyvendinant Strategiją dalyvaus Švietimo, sporto ir mokslo ministerija, kitos valstybės institucijos, savivaldybės, nevyriausybinės organizacijos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Strategijos tikslai ir uždaviniai bus įgyvendinami vadovaujantis Nacionaline pažangos programa ir kitais vidutinės trukmės dokumentais. Konkretias priemones Strategijos tikslams pasiekti ir uždaviniams įgyvendinti kiekviena įgyvendinančioji institucija numatys savo strateginiuose veiklos planuose. Strategijos įgyvendinimą koordinuos Švietimo, sporto ir mokslo ministerija.

Strateginiai švietimo tikslai, susiję su mokymo programa ir mokytojo profesija

2019 m. Lietuvos Respublikoje patvirtintos Vidurinio ugdymo bendrųjų programų atnaujinimo gairės. Bendrosios ugdymo programos - tai nacionalinio lygmens ugdymo turinį reglamentuojantis dokumentas, padedantis siekti pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo tikslų, apibrėžtų Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme. Bendrosiose programose apibrėžiami siektini ugdymo rezultatai, aprašoma mokymo ir mokymosi turinio apimtis, detalizuojamos ugdymo rezultatų pasiekimo lygių charakteristikos. Esminiai ugdymo programų turinio kokybės tikslai lemia, kad bendrojo ugdymo programų turinys būtų aktualus ir prasmingas mokiniams, atviras jų poreikių ir gabumų įvairovei, integralus, įtraukiantis į realių problemų sprendimą, skatinantis savarankišką mokymąsi ir savo žinių kūrimą. Mokiniais sudaromos galimybės tyrinėti, spręsti problemas, apmąstant jas iš įvairių perspektyvų, ir veikti praktiškai, taikant įvairių sričių žinias ir įgūdžius.

Rengiant bendrąsias mokymo programas taikomi šie kokybės kriterijai:

- ❖ **Vertybinė orientacija** - mokymosi turinys skatina vertybinių nuostatų ugdymą;
- ❖ **reiklumas** - mokymosi turinys skatina akademinis iššūkius, išsamias žinias, kūrybinį mąstymą, aktyvumą ir refleksiją;
- ❖ **Kontekstualumas** - mokymosi turinys siejamas su kontekstu, kuris motyvuotų mokinį aktyviam pažinimo procesui ir mokymosi rezultatų taikymui;

- ❖ **Dinamiškumas** - mokymosi turinys atskleidžia nuolatinę tikrovės ir jos pažinimo rezultatų (sąvokų, teorijų, idėjų) kaitą, plečia ir gilina pasaulėžiūrą, atveria ateities perspektyvą;
- ❖ **Dėmesys** - siekiant gilaus mokymosi ir kokybiškų rezultatų, užtikrinamas mokymosi turinys, apimtis, kuri suteikia platų matymą ir geresnį suvokimą;
- ❖ **Nuoseklumas** - mokymosi turinio seka grindžiama edukacinėmis užduotimis, atitinkančiomis mokslų akademinę logiką ir atsižvelgiant į mokinio jau pasiektus mokymosi rezultatus bei amžiaus grupių ypatumus;
- ❖ **vientisumas** - stiprinamas įvairių mokomųjų dalykų turinio tarpusavio ryšys, siekiant padėti mokiniui susiformuoti nuoseklią pasaulėžiūrą;
- ❖ **Harmonija** - ugdymo tikslai, užduotys, mokymosi turinys, ugdomoji veikla ir rezultatų vertinimas yra suderinti tarpusavyje.

Švietimo prioritetai

Vienas iš Lietuvos pažangos strategijos "Lietuva 2030" tikslų - sukurti modernią ir dinamišką besimokančią visuomenę, pasirengusią ateities iššūkiams ir gebančią veikti nuolat besikeičiančiame pasaulyje. Joje teigiama, kad Lietuvos žmonės yra išsilavinę, domisi mokslu ir inovacijomis, lengvai perpranta ir naudojami naujomis technologijomis, moka užsienio kalbas ir taiko mokymosi visą gyvenimą principus. Strategijoje taip pat deklaruojama, kad gyventojai turi palankias sąlygas plėtoti neformalųjį švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą.

Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija STEAM įvardijo kaip vieną iš pagrindinių Lietuvos švietimo prioritetų. Stojant į aukštąsias mokyklas ministerija išskiria šias prioritetines studijų kryptis: pedagogika, informacinės technologijos, matematika, inžinerija, slauga ir akušerija, karininkų rengimas.

Nacionalinė švietimo agentūra patvirtino pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo prioritetines sritis: skaitmeninių kompetencijų stiprinimas; kompetencijų, reikalingų įtraukties principui įgyvendinti, tobulinimas; pilietinio ugdymo kompetencijų stiprinimas; ugdymo praktikos ir didaktinių kompetencijų tobulinimas; lyderystės ugdymui ir mokymuisi reikalingų kompetencijų ugdymas.

Švietimo srities NVO atstovauja Nacionalinis švietimo NVO tinklas, kuris veikia kaip asociacija, vienijanti nevyriausybines švietimo organizacijas, dirbančias ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo, aukštojo mokslo ir neformaliojo vaikų bei suaugusiųjų švietimo srityse. Tinklas, analizuodamas švietimo sistemos atsivėrimą Lietuvoje, pažymi, kad švietimo sistema Lietuvoje vis dar yra labai uždara, orientuota į valstybinių švietimo įstaigų išlaikymą, o švietimo srityje veikiančių ne pelno organizacijų kaip socialinių partnerių įtraukimas tiek į sprendimų priėmimą, tiek į paslaugų teikimą vyksta gana vangiai. Viena iš EBPO rekomendacijų Lietuvai - įtraukti nevyriausybines organizacijas į viešųjų paslaugų modeliavimą ir teikimą. Nepaisant to, 2019 m. švietimo srityje tik 2,9 proc. finansuojamų viešųjų paslaugų buvo perkamos iš nepriklausomų subjektų, įskaitant nevyriausybines organizacijas.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Tarptautinis LIONS klubų fondas teikia LIONS QUEST programas, kurios skatina pasirinkti ir įgyvendinti trumpalaikius ir ilgalaikius tikslus turinčius projektus mokyklose ir bendruomenėje. Šiuo metu Lietuvos ugdymo įstaigose įgyvendinamos šios LIONS QUEST programos:

- ❖ Ikimokyklinio ugdymo programa "Laikas kartu"
- ❖ I-IV klasių programa "Laikas kartu"
- ❖ V-VIII klasių programa "Paauglių kryžkelės"
- ❖ IX-XII klasių programa "Raktai į sėkmę"

Mokykloms, norinčioms įgyvendinti LIONS QUEST programas, rekomenduojama bendradarbiauti su Lietuvos LIONS klubų nariais. LIONS QUEST programos įgyvendinamos visose Lietuvos savivaldybėse, kai kuriose iš jų jos integruotos į visas ugdymo įstaigas nuo ikimokyklinio ugdymo iki 12 klasės. LIONS QUEST programa "Raktai į sėkmę" įgyvendinama ir profesinio mokymo įstaigose.

Literatūros sąrašas:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e8d855a08d6111eea791d94269904d9b?jfwid=ikiqtiirk>

<https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020-svietstrat.pdf>

[https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/veikla/strateginiai_planai/Ministerijos%202019%E2%80%932021%20planas%20su%20KKSD%20priemon%C4%97mis%20\(2019-10-22\).pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/veikla/strateginiai_planai/Ministerijos%202019%E2%80%932021%20planas%20su%20KKSD%20priemon%C4%97mis%20(2019-10-22).pdf)

STRATA (2022 M.). Švietimo ir įgūdžių iššūkių sprendimo galimybių studija. Vyriausybės strateginės analizės centras.

https://www.mokykla2030.lt/wp-content/uploads/2021/10/PASIRENGIMO-DIEGTI-ATNAUJINTAS-BENDRASIAS-PROGRAMAS-ISIVERTINIMO-KRITERIJAI_v13-su-priedais.pdf

https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2020/01/bendruju-programu-atnaujinimo-gaires_in-ternetine-versija.pdf

<https://www.nsa.smm.lt/2023/01/04/patvirtintos-prioritetines-pedagogu-kvalifikacijos-tobulinimo-sritys/>

<https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/05/%C5%A0svietimo-paslaug%C5%B3-teik%C4%97j%C5%B3-savivaldyb%C4%97se-analiz%C4%97-final.pdf>

Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. gegužės 15 d. nutarimas Nr. XI-2015 "Dėl Valstybės pažangos strategijos "Lietuvos pažangos strategija "Lietuva 2030" patvirtinimo"

www.svietimonaujienos.lt/rytoj-prasideda-priemimas-i-profesines-ir-aukstasias-mokyklas-neribojamas-vietu-skaicius-i-pedagogikos-it-studijas

<https://www.nsa.smm.lt/2023/01/04/patvirtintos-prioritetines-pedagogu-kvalifikacijos-tobulinimo-sritys/>

<https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/10/Tinklo-politine-pozicija-2.pdf>

https://read.oecd-ilibrary.org/governance/lithuania-fostering-open-and-inclusive-policy-making_9789264235762-en#page92

<https://lions-quest.lt/mokymasis-tarnaujant/>

<https://lions-quest.lt/lions-quest-lietuva-veikla/>

<https://lions-quest.lt/wp-content/uploads/2022/10/Skrajuote-apie-priesmokyklinuku-ir-pradinuku-programa.pdf>

4,5 Slovakija

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Slovakijos Respublikoje mokyklų sistemą sudaro trys pagrindiniai mokyklų lygiai: pradinės, vidurinės ir aukštosios mokyklos. Švietimo sistemos struktūrą nustato įstatymas, o jos sudedamųjų dalių funkcionavimo detales reglamentuoja Slovakijos Respublikos švietimo, mokslinių tyrimų, mokslo ir jaunimo reikalų ministerijos įsakymai. Mokyklų sistema - tai visų mokyklinių įstaigų, jų veiklos ir priemonių (įskaitant teisines), kuriomis šalyje užtikrinamas švietimas, visuma. Mokyklų sistema - tai formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigų, kurias valdo ir administruoja Švietimo ministerija, visuma.

Vaikų darželiai - tai ugdymo įstaigos, kuriose vaikai ugdomi pagal jų amžių ir individualias savybes bendradarbiaujant su šeima ir globėjų šeimomis. Vaikų darželiai ir specialieji vaikų darželiai teikia ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą vadovaudamiesi įstatymais. Jie gali teikti pusės dienos, visos dienos, savaitės arba nuolatinę ugdymo priežiūrą.

Pradinės mokyklos teikia pagrindinį išsilavinimą, užtikrindamos mokinių intelektualinį, emocinį ir sensorinį-motorinį vystymąsi, remdamosi mokslo žiniomis ir patriotizmo, humaniškumo ir demokratijos principais. Jos teikia dorinį, estetinį, profesinį, sveikatos, fizinį, ekologinį ir religinį ugdymą. Pradinė mokykla skirstoma į dvi klases: pirmąją ketverių metų ir antrąją penkerių metų. Po ketvirtųjų metų mokiniai gali toliau lankyti aukštesniąsias pradinės mokyklos klases arba pateikti prašymą priimti į pirmąją aštuonmetės gimnazijos klasę.

Vidurinėse mokyklose mokiniai įgyja vidurinį profesinį išsilavinimą, visišką vidurinį profesinį išsilavinimą, visišką bendrąjį vidurinį išsilavinimą ir aukštesnįjį profesinį išsilavinimą. Jos rengia mokinius profesijoms ir veiklai šalies ūkyje, administracijoje, kultūroje, mene ir kitose gyvenimo srityse (įskaitant aukštąjį mokslą). Vidurinėse mokyklose mokiniai ugdomi patriotizmo, humaniškumo ir demokratijos principais bei mokslo žinių prasme. Jos ruošia juos kūrybai ir profesinei veiklai, teikia dorinį, estetinį, sveikatos, fizinį, ekologinį ir religinį (etinį) ugdymą. Gimnazija yra bendrojo lavinimo, viduje diferencijuota mokykla, kuri pirmiausia rengia mokinius universitetinėms studijoms. Vidurinė profesinė mokykla mokinius pirmiausia rengia profesinei veiklai, ypač techninei-ekonominei, ekonominei, pedagoginei, medicininei, socialinei-teisinei, administracinei, meninei ir kultūrinei veiklai. Mokymosi kursas trunka ketverius metus. Baigusieji profesines vidurines mokyklas gali tęsti studijas aukštesiose mokyklose. Konservatorija yra specifinis vidurinės profesinės mokyklos tipas, kurioje mokiniai rengiami dainavimo, muzikos,

šokio ar dramos meno profesiniam mokymui ir universitetinėms studijoms. Vidurinėje profesinėje mokykloje mokiniai rengiami dvejų ir trejų metų pameistrystės kursuose ir ketverių metų studijų kursuose atlikti fizinio darbo ir profesinės veiklos darbus.

Universitetai - tai aukščiausio lygio švietimo, mokslo ir meno institucijos, turinčios išskirtinę teisę teikti aukštąjį išsilavinimą. Aukštasis mokslas trunka nuo 4 iki 6 metų ir baigiamas valstybiniu baigiamuoju egzaminu. Baigusiems aukštojo mokslo studijas suteikiami šie laipsniai: bakalauro (B.Sc.), magistro (M.Sc.), inžinieriaus (Eng.), medicinos (M.D.) ir veterinarijos (M.V.D.) daktaro (M.V.D.) technikos, žemės ūkio ir ekonomikos studijų kryptyse ir veterinarijos (V.V.M.) daktaro (V.V.M.) medicinos studijų kryptyse.

Švietimo sistemos dalis yra mokyklos, kurių veikla daugiausia orientuota į ugdymą ir laisvalaikio ugdymą. Mokyklų įstaigos yra:

- ❖ švietimo (mokykliniai vaikų klubai, laisvalaikio užimtumo centrai, laisvalaikio centrai, jaunimo namai ir lauko mokyklos),
- ❖ specialusis ugdymas (švietimo prevencijos ir globos įstaigos),
- ❖ konsultavimas (pedagoginių-psichologinių konsultacijų centrai ir specialiojo ugdymo konsultavimo įstaigos),
- ❖ interesinio mokymo (kalbų mokykla, valstybinė kalbų mokykla ir stenografijos mokykla),
- ❖ mokyklinė paskirtis (mokyklų maitinimo įstaigos, praktinio mokymo centrai ir mokyklų aptarnavimo įstaigos).

Parama mokytojams Slovakijoje

Kaip ir kitos ES šalys, Slovakija susiduria su mokytojų trūkumo problema, todėl reikia parengti ir įgyvendinti paramos mokytojams priemones. Viena iš priemonių - regioninių paramos mokytojams centrų steigimas. Kai iš viršaus stumiami mokyklų sistemos pokyčiai, kuriant naują nacionalinę švietimo politiką, naujas metodines gaires ar naujus švietimo standartus, mokytojai turi suprasti, priimti ir taikyti šiuos pokyčius savo darbe su mokiniais. Būtent todėl, įgyvendinant Atsigavimo ir atsparumo planą, kuriamas regioninių mokytojų paramos centrų tinklas, kurio paskirtis:

- ❖ Užmegzti regionines partnerystes, kurios padėtų įgyvendinti naujosios pradinio ugdymo programos principus ir tikslus.
- ❖ Remti pedagogų vadovų profesinį mokymą regionuose.
- ❖ Teikti paramą regionų mokytojams įgyvendinant naująją pradinio ugdymo programą, teikiant jiems konsultacijas ir patarimus.

Šis regioninių centrų tinklas, skirtas mokytojų rengimui remti, Slovakijoje vis dar kuriamas. Šiuo metu Slovakijoje veikia 32 tokie centrai. Nuo 2024 m. rugsėjo 1 d. numatoma tolesnė plėtra, įtraukiant naujus centrus.

Dar viena paramos mokytojams forma - naujoviškas mokymas. Tai profesinių kompetencijų, reikalingų profesinei veiklai vykdyti arba naujausioms žinioms ir praktinei patirčiai taikyti švietime ir mokyme, gilinimas, plėtimas ir naujovių diegimas. Už 50 valandų inovacinių mokymų baigimą mokytojas gauna 3 proc. savo atlyginimo (bet ne daugiau kaip 12 proc. per 7 metus).

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Slovakijos Respublikos Švietimo, mokslo, mokslinių tyrimų ir sporto ministerija, bendradarbiaudama su Nacionaliniu švietimo ir jaunimo institutu ir įtraukdama profesinę visuomenę, parengė pasiūlymą dėl pradinėjų klasių mokymo programos pakeitimų. Nuo 2023 m. rugsėjo mėn. pirmosios 39 pradinės mokyklos savo pirmokėlius mokys pagal naująją mokymo programą. Nuo 2026/2027 mokslo metų visos pradinės mokyklos privalomai mokys pagal naująją mokymo programą, pradėdant nuo pirmosios pakopos pirmos klasės.

Pagrindinis reformos tikslas - suteikti mokiniams XXI amžiui tinkamą ir šiuolaikinei visuomenei pritaikytą išsilavinimą. Siekiama didinti mokinių raštingumą ir įgūdžius, reikalingus gyventi globalioje ir mažai anglies dioksido į aplinką išskiriančioje skaitmeninėje ekonomikoje ir visuomenėje. Naujajame pasiūlyme numatyta: ugdymo turinio ir formų reforma (mokymo programų ir vadovėlių reforma) ir mokytojų rengimas ir tobulinimas naujam ugdymo turiniui ir formoms (mokytojų rengimo keitimas ir mokytojų profesinio tobulėjimo stiprinimas)

Pagrindiniai naujosios nacionalinės mokymo programos tikslai

1. Švietimo dėmesio perkėlimas nuo žinių perdavimo prie mokinių kompetencijų ugdymo

Kalbama apie ugdymo turinio keitimą, kad ugdymas mūsų pradinėse mokyklose būtų pritaikytas XXI a. poreikiams, t. y. dabartinei ir būsimai visuomenei, o ypač dabartinei vaikų kartai. Pagrindinis pokyčio principas - perkelti dėmesį nuo žinių perteikimo į mokinių prasmingų gebėjimų ir kompetencijų ugdymą.

Todėl dėmesys bus skiriamas ne tiek pavienių enciklopedinių žinių įgijimui ir vėlesniam žinių atgaminimui, kiek mokinių kompleksinių gebėjimų ugdymui ir ugdymo turinio susiejimui su realaus gyvenimo situacijomis. Siekiama ugdyti mokinių kritinį mąstymą ir "minkštuosius" įgūdžius, tokius kaip problemų sprendimas, informacijos apdorojimas, darbas komandoje, argumentavimas ir klausimų kėlimas, iniciatyvumas ir atsakomybė, asmeninių projektų kūrimas ir įgyvendinimas. Mokiniai turėtų gebėti suprasti ir analizuoti įvairias perspektyvas bei kritiškai vertinti šiuolaikines pasaulines ir tarpkultūrinės problemas.

Norint pasiekti šį tikslą, būtina stiprinti mokinių mokymą per patirtį. Užuoat perteikus paruoštą informaciją, mokant bus kuriamos situacijos, kuriose mokiniai galės interpretuoti duomenis, susidūrę su patirtimi. Mokantis bus sukurta erdvė aktualių klausimų komentavimui, diskusijoms ir aktyviam mokinių įsitraukimui į mokymosi procesą. Užuoat detaliam apibrėžus mokymo programą siaurai apibrėžtais dalykais, mokymosi turinys bus suvokiamas kaip platesni ugdymo vienetai (pvz., žmogus ir gamta, žmogus ir visuomenė). Reformos metu į mokymo programą taip pat bus sistemingai įtraukiamos tarpdalykinės temos, tokios kaip finansinis raštingumas, pasaulinė sveikata (pvz., epidemijos), klimato kaita ir atšilimas.

2. Didinti ugdymo programų jautrumą ir pritaikomumą individualiems mokinių poreikiams ir gebėjimams.

Būsimais pakeitimais taip pat siekiama padidinti švietimo jautrumą individualiems mokinių poreikiams ir gebėjimams, kad būtų galima kuo geriau išnaudoti kiekvieno mokinio potencialą, ypač jei jis yra iš nepalankios aplinkos arba turi specialiųjų ugdymosi poreikių ar gabumų. To siekiama nacionalinę mokymo programą viduje struktūrizuojant į tris vienas po kito einančius ir tarpusavyje susijusius ugdymo ciklus. Šiuose cikluose nustatomi laukiami mokinių mokymosi rezultatai įvairiose mokymosi srityse ir jų sudedamosiose dalyse (pasiekimų standartai kiekvieno ciklo pabaigoje) ir mokymosi turinys (turinio standartai taip pat bus paskirstyti per visus mokymosi ciklus). Remiantis šiais ciklais, mokyklos mokymo programa apibrėžiama ir pritaikoma kiekvienai klasei taip, kad mokyklos mokymo programa būtų lanksti ir pritaikoma atsižvelgiant į konkrečias mokyklos ir mokinių sąlygas.

Ką konkrečiai atneš pokyčiai

Mokykloms. Visų pirma tai galimybė pritaikyti ugdymą prie realių mokyklos poreikių ir galimybių, atsižvelgiant į konkrečius joje besimokančius mokinius. Iš tikrųjų tai reiškia, kad reikia didinti mokyklų savarankiškumą nustatant ugdymo turinį, ugdymo formas ir pedagoginio darbo metodus. Iš tiesų tai taip pat apims naują mokyklų ugdymo programų rengimą. Vis dėlto jos išreikš mokyklos, kaip sudėtingos institucijos, veiklos esmę ir nebus tik formalūs, negyvi dokumentai.

Mokytojams. Mokytojai galės nustatyti tokį pamokų tempą, kuris atitiktų mokinių galimybes. Panaikinus pernelyg detalių kai kurių dalykų mokymosi turinio apibrėžimą, mokytojai ir mokyklos galės lanksčiau organizuoti mokymąsi (pvz., blokinį mokymą) ir taikyti įvairias mokymosi formas ir metodus, pavyzdžiui, aktyvų mokymąsi, eksperimentavimą, atradimus ir mokinių diskusijas. Reforma užtikrins didesnę dalykų ir mokymosi sričių darną ir nuoseklumą.

Mokiniams. Naujoji mokymo programa padės mokiniams patiems suprasti švietimo prasmę. Kad jie nesijaustų, jog švietimas yra nenaudingas, ir nesuprastų, ko ir kodėl jie turi mokytis. Ugdymo turinys geriau atspindės jų gebėjimus ir mokymosi tempą. Pagal naująją mokymo programą mokiniams bus pateikiamas ugdymo turinys, atitinkantis XXI a. reikalavimus ir iššūkius, parengsiantis juos tolesniam mokymuisi ir būsimam asmeniniam bei profesiniam gyvenimui. Jie įgis ne tik įvairių žinių, bet ir veiksmingo mokymosi strategijų. Susiejant mokymosi turinį su realaus gyvenimo situacijomis ir ugdant kompleksinius gebėjimus, o ne mokantis atmintinai, mokiniai geriau supras mokymosi mokykloje tikslą ir padidės jų motyvacija. Gerbiant jų unikalumą, asmeninį tempą ir interesus ir taip labiau individualizuojant mokymąsi, padidės jų vidinė motyvacija ir laimės jausmas mokykloje. Psichikos sveikatos ir gerovės temos taip pat bus įtrauktos į ugdymo turinį.

Tėvams. Skaitmeniniai įgūdžiai yra sėkmingos karjeros darbo rinkoje pagrindas. Pakeitimais siekiama, kad mokyklos kiekvienam vaikui suteiktų galimybę mokytis naudojantis naujausiomis technologijomis. Vaikams patinka patirtys, be to, per jas jie geriausiai įsimena dalykus. Pažinti pasaulį taip pat galima per atradimus, eksperimentus ir patirtį. Tai taip pat keičia kiekvieno mokinio potencialo ugdymo būdą. Pokyčiai įvyks ir dėl to, kad vaikams mokykloje bus suteikta daug daugiau erdvės ir galimybių aktyviai veikti. Sveikos gyvensenos principai taps įvairių dalykų mokymo programų temų dalimi.

Šiuolaikiniai 21-ojo amžiaus mokymosi standartai paruoš vaikus mąstyti ir veikti remiantis įgytomis žiniomis ir įgūdžiais. Bus mažinama mokymo programų kiekybė ir didinama jų kokybė. Mokykla bus vieta, kuri taip pat parengs vaikus virtualaus pasaulio spąstams. Joje jie bus mokomi saugiai ir atsakingai orientuotis skaitmeninėje aplinkoje. Šiais pokyčiais siekiama didinti vaikų pasitikėjimą savimi, o tai taip pat prisidės prie patyčių prevencijos.

Švietimo prioritetai

Naujoji mokyklų reforma suteikia mokykloms daugiau galimybių plėtoti partnerystę ir bendradarbiavimą už mokyklos ribų - su organizacijomis, institucijomis ar net neformaliomis grupėmis. Joje akcentuojamos kompleksinės temos, ypač "Žmogus ir gamta, žmogus ir visuomenė, žmogus ir vertybės, žmogus ir darbo pasaulis". Mokyklos yra sukūrusios subsidijų sistemą, pagal kurią finansuoja novatorišką mokymą savo mokytojų personalui.

Šiuo metu Slovakija vykdo kelias skirtingas programas, pagrįstas ilgalaikiu ir trumpalaikiu bendradarbiavimu. Mokyklos gali laisvai pasirinkti, prie kurių programų prisijungti. Tokias programas vykdo įvairios nevyriausybinės ir pelno nesiekiančios organizacijos, taip pat metodiniai ir švietimo centrai, nacionalinės švietimo institucijos, agentūros ir kt. Kaip šiuo požiūriu klostysis situacija, labai priklauso nuo politinės situacijos ir bendro socialinio klimato, nes šiuo metu dalis koalicijos veda "kovą su NVO", kuri dalyje visuomenės sulaukė didelio pasisekimo (žinoma, neturint gilesnio ar net paviršutiniško įsigilinimo į problemą).

Mokymasis tarnaujant apibrėžiamas kaip 2018 m. Švietimo ministerijos priimtoje Vaikų ir jaunimo ugdymo savanorystei koncepcijoje numatyta strategija. Koncepcijos tikslas - sudaryti prielaidas įgyvendinti ugdymą ir mokymąsi savanorystei visų pakopų mokyklose ir mokyklinio ugdymo įstaigose, apibrėžti ugdymo ir mokymosi savanorystei tikslus ir principus bei nustatyti jų įgyvendinimo priemones. Šia koncepcija ir jos praktiniu įgyvendinimu siekiama prisidėti prie to, kad savanoriška veikla taptų natūralia Slovakijos žmonių ir bendruomenių gyvenimo būdo dalimi, taip susiejant mokyklą su realiu gyvenimu.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Tarnystės mokymąsi Slovakijoje remia Savanorių centrų ir organizacijų platforma, kuri visiems pedagogams siūlo inovatyvius mokymus apie tarnystės mokymąsi vaikų ir jaunimo ugdyme ir mokyme savanoriauti, o jaunimo darbuotojams - akredituotus mokymus apie tarnystės mokymąsi. Be to, Savanorių centrų ir organizacijų platforma taip pat globoja projektą "Įsitraukusi mokykla". Ji pripažįsta darželius, pradinės ir vidurinės mokyklas, kurios į tradicinę klasę įtraukė mokymosi tarnauti strategijas, ir prisideda prie šio metodo sklaidos kitose mokyklose. Projektas "Įtrauki mokykla" ieško ir pripažįsta gerosios praktikos pavyzdžių, kai savanoriškas mokymas tapo ugdymo proceso dalimi. 2023 m. projekte dalyvavo 35 mokinių projektai 3 kategorijose. <https://www.angazovanaskola.sk/>

Savanorių centrų ir organizacijų platforma taip pat remia SL plėtrą bendradarbiaujant su regioniniais savanorių centrais.

Pradinėms mokykloms skirta Slovakijos mokyklų programa "Roots & Shoots", kurią vykdo Žalioji fondas. Programa apibrėžiama kaip "bendruomenės mokymasis". Programa mokyklose įgyvendinama įvairiomis formomis, įtraukiant iš visas klases arba mokinių komandas, sudarytas iš

skirtingų klasių ir gimnazijos klasių mokinių. Ji vykdoma pamokų metu, blokais, kaip interesų grupė arba kaip papildomas projektas. Daug dėmesio skiriama rajono ar bendruomenės poreikiams nustatyti ir mokinių dalyvavimui visuose etapuose. Mokinių projektai turi būti naudingi bendruomenei ar kaimynystei, o ne vykdomi mokykloje ar mokyklos teritorijoje. 2023/24 mokslo metais programoje dalyvauja 14 mokyklų, jas pasiskirsto 4 koordinatoriai, kurie veikia kaip mokytojų, komandų konsultantai ir (arba) mentoriai, veda seminarus su mokiniais ir galbūt galutinį vertinimą bei refleksiją <https://www.rootsandshoots.sk/>

Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje

Paslaugų mokymasis Slovakijoje dar tik vystosi, tačiau tai nėra visiškai nežinoma strategija. Galimybių plėtoti mokymąsi tarnaujant pradiniam ugdyme suteikia švietimo reforma. Kita vertus, pati reforma pareikalaus pradinio ugdymo mokytojų gebėjimų įgyvendinti pokyčius, todėl netolimoje ateityje gali kelti grėsmę.

Literatūros sąrašas:

<https://www.minedu.sk/regionalne-centra-podpory-ucitelov/>

<https://www.inspiracia.live/inovacne-vzdelavanie>

<https://www.zilinskazupa.sk/sk/samosprava/urad-zsk/odbor-skolstva-sportu/kompetencie-hlavne-cinnosti-odboru/skolsky-system-slovenskej-republike.html>

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2019/138/>

<https://www.minedu.sk/vzdelavanie-na-slovensku-celi-nedostatku-ucitelov-systemovy-problem-slovenskeho-skolstva-ma-navrh-rieseni/>

<https://vzdelavanie21.sk/>

4,6 Ispanija

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Ispanijos švietimo sistemą sudaro:

- ❖ Švietimo institucijos, švietimo specialistai ir kiti viešieji ir privatūs subjektai, kurie atlieka reguliavimo, finansavimo ar paslaugų teikimo funkcijas, susijusias su 1978 m. Ispanijos Konstitucijoje įtvirtintos teisės į švietimą įgyvendinimu;
- ❖ Teisę į mokslą turintys asmenys;
- ❖ Santykių, struktūrų, priemonių ir veiksmų, įgyvendinamų jai užtikrinti, visuma.

Pagrindinės švietimo sistemos administravimo charakteristikos

- ❖ Decentralizacija: švietimo kompetencija dalijasi Generalinė valstybės administracija (Švietimo ir profesinio mokymo ministerija) ir autonominių bendruomenių valdžios institucijos (Švietimo departamentai).

- ❖ Centrinė švietimo administracija vykdo bendrąsias vyriausybės švietimo politikos gaires ir reglamentuoja pagrindinius sistemos elementus ar aspektus;
- ❖ Regioninės švietimo institucijos rengia valstybinius teisės aktus ir turi vykdomąją bei administracinę kompetenciją valdyti švietimo sistemą savo teritorijoje.
- ❖ Mokyklos turi pedagoginę, organizacinę ir valdymo autonomiją, susijusią su jų ištekliais.
- ❖ Švietimo bendruomenės dalyvavimas organizuojant, valdant, tvarkant ir vertinant mokyklas.

Ispanijos švietimo sistemą sudaro penki švietimo lygiai, iš kurių du yra privalomi ir finansuojami valstybės. Be to, joje yra daugybė specialiojo ugdymo programų.

Ankstyvosios vaikystės ugdymas. Šis etapas nėra privalomas ir trunka 6 metus, suskirstytus į du ciklus. Pirmąjį ciklą, nuo 0 iki 3 metų, valdo privačios įmonės arba įstaigos, nors gali būti susitarimų. Antrasis ciklas, nuo 3 iki 6 metų, vyksta valstybinėse mokyklose, kurias visiškai finansuoja vyriausybė, nors yra vietų ir subsidijuojamose arba privačiose mokyklose.

Pradinis ugdymas. Tai pirmasis privalomasis etapas, trunkantis nuo šešerių iki dvylikos metų. Vėliau mokiniai pereina į privalomąjį vidurinį ugdymą (ESO), kuris apima 12-16 metų amžių. Tuomet baigiasi privalomasis ugdymas ir mokiniai gali rinktis iš kelių galimybių: tęsti Bachillerato studijas arba pradėti profesinį mokymą. Abu šie keliai vėliau suteikia galimybę studijuoti universitete.

Privalomasis vidurinis ugdymas (ESO). Jis mokomas vidurinio ugdymo įstaigose nuo 12 iki 16 metų. Baigę šį etapą mokiniai gauna pirmąjį oficialų pažymėjimą, kuris leidžia jiems įgyti aukštesnįjį vidurinį išsilavinimą arba pradėti dirbti.

Pagrindinio profesinio mokymo ciklai. Jie mokosi vidurinio ugdymo įstaigose nuo 15 iki 17 metų. Šiuos kursus baigusiems mokiniams suteikiamas privalomojo vidurinio mokslo baigimo diplomą ir atitinkamos specialybės pagrindinio techniko vardas.

Aukštesnysis vidurinis išsilavinimas daugiausia teikiamas vidurinėse mokyklose. Jis trunka dvejus mokslo metus, paprastai mokomasi nuo 16 iki 18 metų. Moksleiviai gali rinktis iš dviejų variantų:

- ❖ **Bachillerato:** Baigę Bachillerato, mokiniai gauna Bachillerato diplomą, kuris suteikia galimybę studijuoti aukštesnėse pakopose.
- ❖ **Tarpinis profesinis mokymas (profesinis kelias):** Tai siūloma profesinio mokymo įstaigose, integruotuose profesinio mokymo centruose ir nacionaliniuose informaciniuose centruose. Baigę šias studijas mokiniai gauna profesinio mokymo techniko vardą. Norintieji tęsti studijas gali rinktis vidutinio profesinio mokymo specializacijos kursus profesinėse srityse, kuriose yra tokia galimybė.

Aukštasis mokslas apima:

- ❖ **Universitetinės studijos,** kurias siūlo universitetai ir kuriomis suteikiamas bakalauro, magistro arba daktaro laipsnis.
- ❖ **Aukštesnysis meninis išsilavinimas,** kuris teikiamas aukštesnėse meninio ugdymo mokyklose ir suteikia aukštojo meninio ugdymo bakalauro, magistro ir daktaro laipsnius.
- ❖ **Aukštesniojo lygio profesinis mokymas,** kuris teikiamas tose pačiose institucijose kaip ir vidutinio lygio profesinis mokymas. Baigę šias studijas studentai gauna aukštesniojo profesinio mokymo techniko vardą. Norintieji tęsti studijas gali mokytis aukštesniuose

specializuotuose profesinio mokymo kursuose tose profesinėse srityse, kuriose yra tokia galimybė.

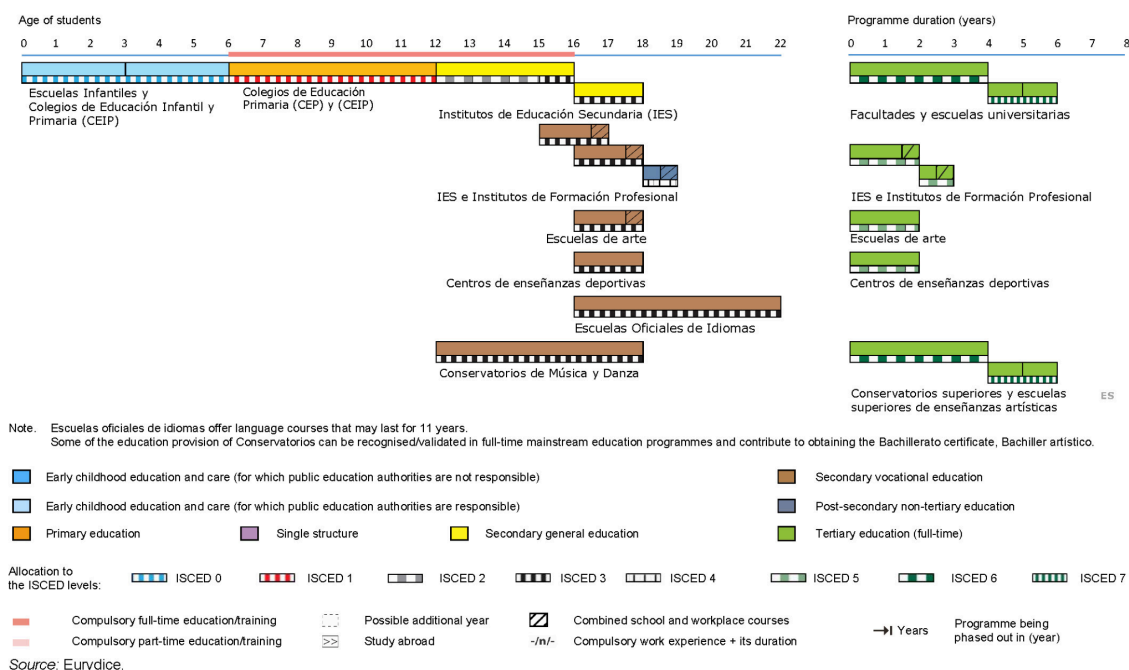
Ispanijos švietimo sistema siūlo ne tik šių tipų ugdymą, bet ir specializuotą ugdymą:

- ❖ **kalbų mokymas**, apimantis A1, A2, B1, B2, C1 ir C2 lygių kalbų mokymą pagal Bendruosius Europos kalbų metmenis (BEKM). Šios programos vykdomos oficialiose kalbų mokyklose.
- ❖ **Meninis ugdymas** teikiamas įvairiose konkrečiose institucijose, pagal kiekvieną ugdymo tipą ir lygį, kuris apima:
 - pradinis muzikos ir šokio ugdymas;
 - profesionalus meninis išsilavinimas muzikos, šokio arba meno ir dizaino srityje;
 - aukštąjį meninį išsilavinimą, kaip minėta pirmiau.
- ❖ **Sportinis ugdymas**, suskirstytas į tarpinį ir aukštesnįjį mokymo ciklus ir dėstomas tose pačiose institucijose kaip ir profesinis ugdymas.

Mokytojų charakteristikos: Ispanijoje minimalus pagrindinio ugdymo mokytojų kvalifikacijos lygis svyruoja nuo bakalauro ar lygiavertčio laipsnio (ISCED 6) ikimokykliniam ir pradiniam ugdymui iki magistro ar lygiavertčio laipsnio (ISCED 7) viduriniam ugdymui.

Toliau, 1 paveikslėlyje, išsamiau parodyta Ispanijos švietimo sistemos struktūra.

Spain – 2023/2024

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Strateginiai tikslai, kuriuos ketinama pasiekti švietimo srityje (Eurydice España-REDIE, 2020):

- ❖ Įgyvendinti mokymąsi visą gyvenimą ir judumą.
- ❖ Gerinti švietimo ir mokymo kokybę ir veiksmingumą.
- ❖ skatinti teisingumą, socialinę sanglaudą ir aktyvų pilietiškumą.

- ❖ Didinti kūrybiškumą ir inovacijas, įskaitant verslumą, visuose švietimo ir mokymo lygmenyse.

Konkrečiai Ispanijoje nuo gegužės 3 d., kai buvo priimtas Švietimo įstatymas Nr. 2/2006, ankstyvojo, pradinio ir vidurinio ugdymo lygmenyse pagrindiniai tikslai pirmiausia buvo sutelkti į tris pagrindines figūras:

- ❖ **Studentai:** Tikslas - užtikrinti įtraukųjį švietimą be diskriminacijos, garantuoti lygias galimybes, puoselėti asmens laisvę skatinančias vertybes ir mokymąsi visą gyvenimą.
- ❖ **Šeimos:** Skatinti tėvų ir globėjų dalyvavimą vaikų ugdyme.
- ❖ **Mokytojai:** Mokytojai: mokymo kokybės, mokslinių tyrimų, eksperimentavimo ir švietimo naujovių skatinimas.

Tačiau šis įstatymas buvo pakeistas 2020 m. priimtu Pagrindiniu įstatymu Nr. 3/2020 (LOMLOE). LOMLOE padarytų pakeitimų įgyvendinimas prasidėjo 2020/21 mokslo metais ir baigėsi 2023/24 mokslo metų pradžioje. Šia reforma pripažįstami vaiko interesai ir vaiko teisės priskiriamos prie pagrindinių sistemos principų, skatinama lyčių lygybė, skatinamas nuolatinis mokyklų tobulinimas ir mokymosi individualizavimas, pagrindinis vaidmuo skiriamas skaitmeninių kompetencijų ugdymui ir pripažįstama švietimo svarba darniam vystymuisi.

Kovo 1 d. Karališkajame dekrete Nr. 157/2022, kuriuo nustatomas pradinio ugdymo organizavimas ir minimalus pradinio ugdymo mokymas, įvardijamos septynios pagrindinės kompetencijos, kurias kiekvienas mokinys turi įgyti iki pradinio ugdymo etapo pabaigos: a) kalbinio bendravimo kompetencija, b) daugiakalbystės kompetencija, c) matematinė kompetencija ir gamtos mokslų, technologijų ir inžinerijos kompetencija, d) skaitmeninė kompetencija, e) asmeninė, socialinė ir mokymosi mokyti kompetencija, f) pilietiškumo kompetencija, g) verslumo kompetencija ir h) kultūrinio sąmoningumo ir saviraiškos kompetencija.

Trys iš šių kompetencijų sudaro sąlygas kurti strategijas, kuriomis remdamiesi mokiniai gali įgyti socialinį profilį ir įgūdžius, susijusius su mokymosi tarnauti (ApS) iniciatyvomis:

- ❖ **Asmeninė, socialinė ir mokymosi mokyti kompetencija:** Tai apima konstruktyvų bendradarbiavimą su kitais, atsparumo išlaikymą ir mokymosi visą gyvenimą valdymą. Tai taip pat apima prisidėjimą prie savo ir kitų fizinės, psichinės ir emocinės gerovės, ugdant įgūdžius rūpintis savimi ir aplinkiniais, prisiimant bendrą atsakomybę.
- ❖ **Pilietiškumo kompetencija:** Šiuo tikslu siekiama, kad mokiniai galėtų atsakingai vykdyti pilietinę veiklą ir visapusiškai dalyvauti socialiniame ir pilietiniame gyvenime.
- ❖ **Verslumo kompetencija:** Kūrybinė kompetencija: siekiama sukurti strategijas, kurios leistų mokiniams nustatyti poreikius ir galimybes, lavinti savo mąstymą, kad galėtų analizuoti ir vertinti aplinką, kurti ir permąstyti idėjas, pasitelkiant vaizduotę, kūrybiškumą, strateginį mąstymą, etinę, kritinę ir konstruktyvią refleksiją kūrybiniuose ir inovaciniuose procesuose. Taip pat siekiama pažadinti norą mokytis, rizikuoti ir susidurti su nežinomybe.

Aukštojo mokslo srityje ją reglamentuoja kai kurie dokumentai, pvz:

Baltojoje knygoje dėl mokytojo laipsnio (ANECA, 2004 m.) nustatytos šios konkrečios su šiuo dalyku susijusios kompetencijos:

- ❖ Gebėjimas suprasti švietimo procesų apskritai ir mokymo ir mokymosi procesų sudėtingumą (švietimo ir švietimo sistemos tikslai ir funkcijos, vystymosi ir mokymosi teorijos, kultūrinė ir socialinė aplinka, institucinis ir organizacinis mokyklos kontekstas, mokymo programų kūrimas ir tobulinimas, mokytojo vaidmuo, ...).
- ❖ Dalyvauti mokslinių tyrimų projektuose, susijusiuose su mokymu ir mokymusi, teikti novatoriškus pasiūlymus, kuriais siekiama gerinti švietimo kokybę.
- ❖ Gebėjimas įtraukti mokinius į demokratinio sugyvenimo taisyklių kūrimą dalyvaujant ir kartu spręsti problemines situacijas bei įvairaus pobūdžio tarpasmeninius konfliktus.
- ❖ Gebėjimas bendradarbiauti su įvairiais švietimo bendruomenės ir aplinkos sektoriais.

Gruodžio 27 d. įsakyme ECI/3857/2007, kuriuo nustatomi oficialaus universitetinio išsilavinimo, suteikiančio teisę įgyti pradinio ugdymo mokytojo profesiją, tikrinimo reikalavimai, tarp jo tikslų yra ir šie:

- ❖ Bendradarbiauti su įvairiais švietimo bendruomenės ir socialinės aplinkos sektoriais. Priiimti mokymo funkcijos edukacinį aspektą ir skatinti demokratinį aktyvų pilietiškumo ugdymą.
- ❖ Išlaikyti kritišką ir savarankišką santykį su žiniomis, vertybėmis, viešosiomis ir privačiomis socialinėmis institucijomis.

Gruodžio 30 d. Karališkojo dekreto Nr. 1791/2010 dėl Universitetų studentų statuto XIV skyriaus, skirto studentų socialinio dalyvavimo ir vystomojo bendradarbiavimo veiklai, 64 straipsnyje (Bendrieji principai) minimi įvairūs studentų įsipareigojimai, teisės ir pareigos, susijusios su socialiniu dalyvavimu ir vystomuoju bendradarbiavimu:

- ❖ Teisė prašyti įtraukti į socialinio dalyvavimo ir vystomojo bendradarbiavimo veiklą.
- ❖ Teisė gauti nemokamus mokymus, skirtus socialinio dalyvavimo ir bendradarbiavimo veiklai plėtoti pagal bendradarbiavimo sutartis.
- ❖ Pareiga dalyvauti mokymo veikloje, skirtoje tinkamai plėtoti socialinio dalyvavimo ir vystomojo bendradarbiavimo veiklą.
- ❖ Teisė, kad universitetas išduotų pažymėjimą, patvirtinantį suteiktas socialinio dalyvavimo paslaugas.

Apžvelgę įvairius ugdymo tikslus, mokymo programas ir profesinius tikslus, dabar dėmesį sutelksime į tikslus, susijusius su pilietiškumu ir savanoryste. 2015 m. spalio 14 d. Savanorystės įstatymo 45/2015 6 straipsnyje nurodytos kelios veiklos sritys:

- ❖ Socialinė savanorystė
- ❖ Tarpautinė savanoriška veikla ir vystomasis bendradarbiavimas
- ❖ Savanoriška veikla aplinkosaugos srityje
- ❖ Kultūrinė savanorystė
- ❖ Sporto savanorystė
- ❖ Savanorystė švietimo srityje
- ❖ Socialinė ir sveikatos savanorystė
- ❖ Laisvalaikio ir laisvalaikio savanoriška veikla
- ❖ Savanoriška veikla bendruomenėje
- ❖ Civilinės saugos savanoriška veikla

Taisyklės nustatys sąlygas, kuriomis bus vykdoma tarptautinė savanorių veikla vystomojo bendradarbiavimo srityje, taip pat kitose veiklos srityse, atsižvelgiant į šios veiklos vietą, veiklos specializaciją, trukmę arba kai kurių iš šių aplinkybių derinį.

Apibendrinant, strateginius švietimo tikslus, susijusius su pilietiškumo ugdymu ir savanoryste, galima apibendrinti bendruoju tikslu - prisidėti prie visuotinio, palankaus, aktyvaus, kritiško ir atsakingo pilietiškumo formavimo. Konkretūs tikslai yra šie:

- ❖ Prisidėti prie visuotinio, atsakingo, palankaus, aktyvaus ir dalyvaujančio visų amžiaus grupių pilietiškumo kūrimo.
- ❖ Prisidėti prie atskirų asmenų ir grupių gebėjimų stiprinimo ir ugdymo vykdant mokymo veiklą.
- ❖ Prisidėti prie Ispanijoje ir tarptautiniu mastu savanoriškai dirbančių asmenų gebėjimų stiprinimo ir ugdymo.

Švietimo prioritetai

Šiuo metu pagrindinės švietimo tendencijos ir prioritetai, kuriais vadovausis Ispanijos vyriausybė, yra nukreipti į (Finansų ministerija, 2023):

1. Sistemos modernizavimas ir kokybės gerinimas:

- ❖ Mokymo programa ir švietimo organizavimas. Švietimo sistemai reikia labiau kompetencijomis grindžiamos mokymo programos, orientuotos į mokymąsi, o ne į mokymą, pabrėžiant veiksmingą mokymosi aplinką ir pedagogiką. Tai taip pat turėtų padidinti visų lygių švietimo ir mokymo prieinamumą ir baigusiujų mokymąsi skaičių.
- ❖ Profesinis mokymas. Tikslas ir toliau išlieka - pertvarkyti profesinio mokymo modelį, sujungiant šį mokymą į vieną nuoseklią ir integruotą sistemą.
- ❖ Skaitmeninimas. Tai yra viena iš pagrindinių investicijų kryptų, numatytų atkūrimo, pertvarkymo ir atsparumo plane švietimo srityje.
- ❖ Vertinimas. Jis parengtas pagal tris sritis: nacionaliniai vertinimai, tarptautiniai vertinimai ir švietimo rodikliai.
- ❖ Kokybės skatinimas. Tai bus įgyvendinama per įvairius apdovanojimus ir konkursus.

2. Nuosavybė:

- ❖ Stipendijos. Tikslas - ne tik palengvinti prieigą prie švietimo sistemos, bet ir užtikrinti jos pastovumą, taip užtikrinant visų asmenų teisę į mokslą.
- ❖ Įtraukimas. Tai pagrindinis nacionalinės ir tarptautinės politinės darbotvarkės tikslas.
- ❖ Švietimo sistemos nutraukimas. Šios srities priemonės bus planuojamos ir įgyvendinamos kartu su autonominėmis bendruomenėmis pagal teritorinio bendradarbiavimo programas.

3. Švietimo ir profesinio mokymo ministerijos dėmesio švietimo tiesioginio valdymo srityje didinimas.

4. Universitetinis išsilavinimas. Tarp prioritetinių veiksmų sričių yra išsami teisinės sistemos reforma, stipendijų ir pagalbos studijoms sistemos finansavimo didinimas ir valstybinių universitetų mokesčių mažinimas siekiant užtikrinti lygias švietimo galimybes. Be to, skatinamas mokymas, kvalifikacijos kėlimas ir universitetų sistemos dėstytojų bei mokslinių tyrimų gebėjimai, didinant paramą iki ir po doktorantūros studijų, mažinant darbo vietų nesaugumą ir palaipsniui stabilizuojant universitetų dėstytojus, remiant universitetų sistemos skaitmeninimą ir kt.

Šiuo metu stengiamasi pagerinti įsidarbinimo galimybes, pasitelkiant profesinį mokymą. Šiuo tikslu investuojama į dualinį profesinį mokymą, kuris vyksta pakaitomis mokymo centre ir įmonėje. Dvigubas VT leidžia mokiniams mokytis švietimo centre ir kartu pritaikyti įgytas žinias darbo vietoje. Šis metodas atitinka dabartinius verslo poreikius, skatina jaunimo įsidarbinimo galimybes, didina konkurencingumą ir produktyvumą (Švietimo, profesinio mokymo ir sporto ministerija, 2022).

Be to, prioritetinės sritys apima mokymąsi visą gyvenimą, įtraukijį švietimą, mokymą skaitmeniniame amžiuje, skaidrumą, darbo jėgos judumą ir tvarias investicijas (Eurydice Spain-REDIE, 2020). Šių sričių plėtra priklauso nuo mokytojų, instruktorių, mokyklų direktorių ir kitų švietimo darbuotojų, taip pat nuo tinkamo centrinės ir regioninės valdžios valdymo.

Valstybės vaidmuo - kurti tvaraus vystymosi strategijas, sudarant įvairių susijusių subjektų sąjungas, vadovaujantis politiniu sutarimu ir socialiniais poreikiais, kuriose kuriama nauja politika, priemonės, valdymas ir darbo metodai. Šia prasme dirbama siekiant piliečių ir administracijų įsipareigojimo kurti valstybės politiką, kuri darytų poveikį Darbotvarkei iki 2030 m., teikiant pasiūlymus dėl politikos priemonių, skirtų užkirsti kelią nelygybei ir su ja kovoti, siekiant žiedinės ir socialinės ekonomikos. Šiuo tikslu siūlomos šios priemonės ir tikslai (Ispanijos vyriausybė, 2018 m.):

1) Šis įsipareigojimas bus pasiūlytas Švietimo sektoriaus konferencijai ir Bendrajai konferencijai dėl universitetų politikos, taip pat toliau nurodytos priemonės, kad jį priimtų visos administracijos ir dalyviai:

- ❖ Iki 2025 m. integruoti švietimą darniam vystymuisi (kaip apibrėžta 4.7 uždavinyje ir pagal UNESCO gaires) į visas privalomojo švietimo programas ir švietimo sistemą, pasitelkiant švietimo planus ir programas.
- ❖ Iki 2021 m. įtraukti mokymą apie Darbotvarkę iki 2030 m. ir darnaus vystymosi tikslus į visas bakalauro ir magistrantūros studijas, kad iki 2025 m. visi bakalauro ar magistrantūros studijas baigę studentai 100 proc. gautų pagrindinį mokymą apie darnų vystymąsi ir visuotinį pilietiškumą.
- ❖ Iki 2022 m. į mokytojo pareigų (privalomų ir universitetinių) prieinamumo sistemą, į minimalų turinį, kurio reikalaujama atrankos procesuose, įtraukti žinias ir įgūdžius, būtinus švietimui darniam vystymuisi, ir Darbotvarkę iki 2030 m.
- ❖ Iki 2025 m. visi privalomojo ir universitetinio ugdymo mokytojai įgis kvalifikaciją pagal Darbotvarkę iki 2030 m.

Be to, įmonės ir NVO siekia propaguoti konkrečias vertybes ir atlieka esminį vaidmenį Ispanijos švietimo sistemoje (Planas, 2005):

- ❖ mažinti mokyklos nelankymo ir iškritimo iš švietimo sistemos rodiklius, ypač imigrantų šeimose.
- ❖ Mažinti skaitmeninę atskirtį sudarant palankesnes sąlygas naudotis technologijomis ir skatinant atsakingą jų naudojimą.
- ❖ Rūpinimasis nepilnamečių psichikos sveikata.
- ❖ Jaunimo užimtumo galimybių skatinimas.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Ispanijos švietimo kontekste buvo atlikta įvairių mokymosi tarnaujant pradiniame ugdyme patirčių. Šia prasme ir skirtingomis temomis galima paminėti, be kita ko, pačias naujausias:

- ❖ Didvyriškos Kalėdos: (2023). Projekto, pavadinto "A Heroic Christmas", tikslas buvo plėtoti kūno kultūros ugdymo turinį 2-oje pradinio ugdymo klasėje. Projektas parengtas remiantis aktyviosiomis metodikomis, konkrečiai - mokymusi per projektus ir žaidybinimu, kuriomis siekiama skatinti bendradarbiavimą, kūrybiškumą ir tarpdiscipliniškumą tarp dalykų. Pirmiausia atliekamas projekto pagrindimas ir kontekstualizavimas, o vėliau kuriami mokymo programos elementai, su kuriais jis susijęs. Galiausiai parodomas priemonės ir instrumentai, kuriais galima įvertinti visus projekte dalyvaujančius asmenis - ir mokinius, ir mokytojus.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8997620>

- ❖ Matematika gali būti įdomi. Paslaugų mokymosi inovacijų projektas universitete su pradinių klasių mokiniais (2022 m.). Šio projekto metu pradinio ugdymo studijų programos studentai moko krepšinio klubo vaikus užsiėmimų "Linksmoji matematika", sukurdami erdvę, kurioje žaismingai siūlomas mikromokymasis. Tyrimu siekiama parodyti SL projekto kūrimą ir vystymą už akademinės aplinkos ribų ir įvertinti dalyvių patirties vertinimą.

<https://redined.educacion.gob.es/xmlui/bitstream/handle/11162/226464/Matematicas.pdf?sequence=1>

- ❖ Informuotumas apie negalią per integruotą sporto mokymo ir mokymosi teikti paslaugas programą (2022). Šio projekto tikslai yra šie: 1) pateikti didaktinį pasiūlymą, kuriuo siekiama didinti informuotumą apie negalią integruojant mokymąsi pasitarnauti (angl. Service-Learning, S-L) į sportinio ugdymo modelį (angl. Sport Education Model, SEM), naudojant pritaikytą sporto šaką (sėdimąjį tinklinį); 2) įvertinti projekte dalyvaujančių mokytojų požiūrį; 3) pateikti tobulinimo pasiūlymus būsimam įgyvendinimui. Tyrime dalyvavo 181 mokinys iš trečio kurso vidurinio ugdymo (SE) (n = 80) ir penkto kurso pagrindinio ugdymo (PUP) (n = 101). Programą sudarė dviejų sporto tinklų sukūrimas, kuriuos sudarė po dvi natūralias grupes iš SE ir po dvi iš PE. Visi mokiniai patyrė SE sezoną kūno kultūros pamokose, į kurį buvo įtraukti trys S-L veiksmai per pertraukų metu, o SE mokiniai buvo paslaugų teikėjai. Tinklo narių priklausomybę skatino SE charakteristikos. Sąmoningumas buvo integruotas per fizinės negalios simuliaciją. Rezultatai parodė teigiamą mokytojų požiūrį, kurie, be kitų privalumų, pabrėžė fizinio lavinimo mokinių sąmoningumo ir SE mokinių empatijos ugdymą.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=8058610>

- ❖ Universiteto studentų vadovavimas klasei, kai siūloma mokytis fizinio lavinimo paslaugų mokymosi bendruomenėse (2021 m.). Pagrindinis šio projekto tikslas - išanalizuoti universitetų studentų požiūrį į klasės valdymą, kai mokymosi bendruomenėse bendruomenėse vykdomas paslaugų mokymasis. Šio tyrimo kontekstą sudaro šešios mokyklos, daugiausia priimančios socialinės atskirties situacijoje esančius studentus, studijuojančius pradinio ugdymo kūno kultūros didaktiką. Metodologiškai informacija buvo gauta iš universiteto studentų kritinių įvykių naratyvų, kurie buvo analizuojami kokybiškai, atliekant kategorinę analizę, naudojant kodavimo matricas su NVivo programine įranga. Pagrindinės tyrimo išvados sutelktos į poreikį taikyti trikdančias metodikas, tokias kaip ServiceLearning, siekiant tobulinti valdymo įgūdžius pradinio ugdymo procese. Be to, jose apibrėžiama, kad pagrindinės vadybos problemos sutelktos į konfliktų sprendimą ir sąveiką su grupe, taip pat į sunkumus, susijusius su įvairove kūno kultūros pamokoje. Galiausiai visi pripažįsta didelį šios metodikos indėlį į mokytojų rengimą, nes, jų nuomone, sąlytis su klasės realybe yra būtinas viso mokymo proceso metu.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7590958>

- ❖ Muzikinis mokyklos kiemo atgaivinimas: (2021). Projektu buvo siekiama atgaivinti pertraukas per muzikinius užsiėmimus 6-12 metų vaikams septyniose mokyklose. Kokybinės analizės rezultatai rodo, kad projektas skatino vaikų muzikinį vystymąsi per dainavimą, ritmo patyrimą ir išraišką judesiu, naudojant atrinktą populiarių vaikų liaudies dainų repertuarą. Universiteto studentams jis padėjo ugdyti įsipareigojimą pradinį klasių moksleiviams skatinant bendramokslį ir sociokultūrinę įvairovę - vertybes, kurios skatino socialinių ir pilietinių kompetencijų ugdymą. Studentai mokytojai taip pat pasiekė profesinio tobulėjimo, nes per šį projektą įgijo muzikos ugdymo mokytojams būdingų įgūdžių.

<https://uvadoc.uva.es/handle/10324/64752>

- ❖ Gamifikacija per paslaugų mokymosi projektą: edukacinio poilsio iš universiteto kūrimas pradinį klasių mokiniams (2020). Pristatoma inovatyvi patirtis, kai SAFA universitetinio centro ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pakopų studentai sukūrė skaitmenines pertraukėles, remdamiesi mokymo turiniu ir tikslais iš skirtingų pradinio ugdymo antrųjų metų didaktinių skyrių, priklausančių SAFA Andújar mokyklai. Kai šie mokomieji pratimų lapai buvo baigti, jie buvo išsiųsti į pradinę mokyklą, kad mokiniai galėtų su jais dirbti ir atsiųsti savo atsiliepimus universiteto studentams, o tai labai praturtino visų dalyvaujančių švietimo agentų patirtį.

<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=7633123>

- ❖ Paslaugų mokymasis matematikoje: pradinio ugdymo mokinių ir vyresniųjų klasių mokinių patirtis (2020 m.). Tai pradinio ugdymo mokytojo laipsnio studento įgyvendinama tarnybinio mokymosi patirtis ankstyvojo ir pradinio ugdymo centre. Ši patirtis apima matematikos dalyką 6 pradinio ugdymo klasėje ir atitinka Ispanijos ApS tinklo pasiūlytus projekto etapus. (1) Išėjties taškas: keletas apsilankymų, kuriuos senelių globos namuose paprastai gauna pagyvenę žmonės, ir sunkumai, su kuriais jie susiduria atlikdami matematinis veiksmus. (2) Grupės motyvavimas: ir pradinį klasių mokiniams, ir

gyventojams paaiškinama, kad jie atliks keletą bendrų užsiėmimų, kurių metu bus siūlomi matematiniai uždaviniai, pasitelkiant manipuliacinę pagalbą, siekiant sumažinti jų abstraktumą. Abi grupės labai džiaugiasi šiuo projektu. (3) Planavimas: užsiėmimai suplanuojami ir patvirtinami kartu su rezidencijos ergoterapeutu. Šiuos užsiėmimus sudaro elektros juostos, gatvės turgūs ir populiarūs žaidimai, kuriuose naudojama matematika. (4) Projekto vykdymas: penktadieniais 6 klasės mokiniai vyksta į rezidenciją dalytis patirtimi. (5) Įvertinimas, šventė ir tobulėjimas: per paskutinį užsiėmimą mokiniai kaip padėką gyventojams įteikia origami atvirukų. Tiek mokymosi (6 klasės mokiniai), tiek paslaugos (gyventojai) gavėjai užpildo klausimynus, kurie rodo didelį pasitenkinimą patirtimi ir siūlo ją pratęsti laikui bėgant. Taip pat aptikta, kad ApS patirtis prisideda prie mokinių pilietiškumo, solidarumo ir empatijos vertybių didinimo, todėl CEIP vadovų komanda planuoja kitais metais išplėsti šią patirtį centro lygmeniu.

https://www.researchgate.net/publication/338819661_Aprendizaje-Servicio_en_Matematicas_experiencia_entre_alumnos_de_Educacion Primaria_y_personas_de_la_tercera_edad

- ❖ Paslaugų mokymosi edukacinė patirtis pradiniam ugdyme: (2018). Pagrindinis šio pradinio ugdymo srityje parengto paslaugų mokymosi projekto tikslas buvo didinti informuotumą apie vandens vertės svarbą. Manoma, kad norint pasiekti tikrąjį mokymąsi, būtina juos supažindinti su kitomis realijomis. Bassari asociacija nusprendė bendradarbiauti projekte, perteikdama mūsų mokiniams sunkumus, su kuriais susiduria Senegalo (Afrika) kaimelio gyventojai, norėdami gauti tokį reikalingą išteklių kaip vanduo, ir pasiūlė sutelkti minios finansavimo solidarumo kampaniją, kad visi kartu lašas po lašo pastatytų šulinį. CEU San Pablo Sanchinarro mokyklos mokiniai, bendradarbiaudami su visa švietimo bendruomene, motyvuotai ir entuziastingai dirbo savaitę, kad pasiektų tikslą - pasisemtų vandens iš šulinio. Galiausiai pavyko surinkti daugiau lėšų, nei reikėjo šulinio statybai, todėl buvo galima pastatyti vandens rezervuarą. Tačiau didžiausias projekto pasiekimas buvo tai, kad mokiniai buvo įtraukti ir apdovanoti kitų realijų link.

<https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/tp2018.32.014>

- ❖ STEM ugdymo tikslų tvarumo užtikrinimas pasitelkiant korepetitorių programą. Ši programa buvo pagrįsta mokymosi tarnauti ir korepetitorystės metodika. Šio tyrimo tikslas buvo dvejopas. Pirma, nustatyti gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos (STEM) ugdymo programos poveikį pradinį klasių mokinių mokymosi rezultatams. Antra, nustatyti galimą šios programos naudą pradinio ugdymo mokytojų rengimo universitetų studentų bendrosioms kompetencijoms. Pradinio ugdymo studentų pogrupis, suderinus pagrindinius kovariacinius rodiklius, atsitiktine tvarka buvo priskirtas eksperimentinei ($N = 25$) arba kontrolinei ($N = 25$) grupei. Universiteto studentų imtį sudarė 26 savarankiškai atrinkti pradinio ugdymo mokytojų rengimo studijų programos studentai. Intervenciją sudarė 20 dviejų valandų trukmės savaitinių užsiėmimų, kuriuos po pamokų vedė iš anksto apmokyti universiteto studentai.

<https://doi.org/10.3390/su12166653>

- ❖ Baskų krašto mokymosi tarnaujant centras išleido daugiau nei ketverius metus kauptą 60 mokymosi tarnaujant bendruomenei patirčių katalogą, kurį parengė beveik visų lygių švietimo centrai ir įvairaus pobūdžio socialinės organizacijos.
- ❖ Ekologinių permainų ministerija paskelbė "100 gerųjų paslaugų mokymosi praktikų". Jame pateikiama 300 mokyklų ir 430 socialinių subjektų (pilietinių, kultūrinių, jaunimo asociacijų, fondų, nevyriausybinų organizacijų, miestų tarybų ir viešųjų įstaigų) patirtis, susijusi su darnaus vystymosi tikslais.
- ❖ Be to, Granados universitete vykdomi tokie mokymo inovacijų projektai:
 - "Mitybos ugdymo pasiūlymų rengimas bendradarbiaujant įvairioms disciplinoms ir taikant paslaugų mokymosi metodą (15-76)", finansuojamas pagal FIDO UGR 2015-2017 m. planą.
 - "INES projektas: (579)", finansuojamas pagal FIDO UGR 2019-2020 m. planą, kuris yra ankstesnio projekto tęsinys.
 - "Gamtos mokslų dėstymas pasitelkiant mokymąsi per tarnybą švietimo ir mokslo laipsniuose: A Proposal for Scientific Training in Primary and Secondary Education (19-67)", finansuojamas pagal FIDO UGR 2018-2020 m. planą.

Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje

Jeigu paklaustume, ar mokymasis teikiant paslaugas yra tinkama praktika Ispanijos kontekste, atsakytume vienareikšmiškai "taip". Egzistuojanti literatūra patvirtina didžiulį mokymosi tarnauti patirties potencialą, taip pat daugybę tokių iniciatyvų teikiamos naudos. Naujausi tyrimai rodo, kad šios metodikos įgyvendinimas teigiamai veikia tiek asmeninį, tiek socialinį vystymąsi. Pavyzdžiui, Blázquez-Sánchez (2013) tyrimas parodė, kad jų programa skatino dalyvių savarankiškumą ir savireguliaciją mokymosi procese, padėjo jiems priimti sprendimus ir išsikelti tikslus. Be to, Blázquez-Sánchez (2020) tyrimai parodė, kad studentai patobulino tokius aspektus kaip užduočių planavimas ir vykdymas, o León-Díaz ir kiti (2018) pastebėjo, kad dalyviai teorines žinias pritaikė per atliekamą paslaugą, taip pagerindami savo įgūdžius per praktinį taikymą.

Kitų Ispanijoje atliktų tyrimų rezultatai yra tokie, kaip bendradarbiavimo skatinimas, efektyvaus bendravimo didinimas, mokinių solidarumo skatinimas, pagarbos kitiems ugdymas, bendruomenės poreikių supratimas ir informuotumo apie socialines problemas didinimas (Baquero ir Majó, 2014; Trujillo, 2016; Velázquez, 2010). Tai esminės vertybės ankstyvuosiuose ugdymo etapuose, padedančios visapusiškai ugdyti būsimus piliečius, plėtoti socialinį teisingumą ir socialinį sąmoningumą.

Be to, kiti išryškėję tyrimų rezultatai rodo teigiamą poveikį akademiniam rezultatams, asmeniniam savarankiškumui (Hervás et al., 2018), tyrinėjimo ir problemų sprendimo įgūdžiams (Blázquez-Sánchez, 2020).

Be to, daugėja tinklų, tokių kaip Andalūzijos paslaugų mokymosi tinklas ir Ispanijos paslaugų mokymosi tinklas, kurių tikslas - skatinti paslaugų mokymosi plėtrą atitinkamuose regionuose. Šiuos tinklus sudaro įvairūs asmenys ir subjektai, įskaitant švietimo centrus, mokytojų rengimo

centrus, visuomenines organizacijas, universitetus ir kitas vietas iniciatyvas. Be to, asociacija ApS(U) yra įsipareigojusi ryžtingai prisidėti prie tarnystės mokymo institucionalizavimo Ispanijos universitetuose. Atsižvelgdama į Darbotvarkės iki 2030 m. tikslus, "ApS(U)" skatina universitetų pertvarką, puoselėdama mokymo inovacijų kultūrą, susijusią su žinių perdavimu ir socialine atsakomybe. Ši iniciatyva skatina naujų projektų kūrimą tiek nacionaliniu, tiek tarptautiniu lygmeniu, taip pat tarnystės mokymosi plėtrą ir sklaidą visoje šalyje.

Be to, Nacionalinė kokybės vertinimo ir akreditavimo agentūra (ANECA) vis labiau domisi šia sritimi, nes ji skatina paslaugų mokymosi grindžiamų mokslinių tyrimų plėtrą ir jų perkėlimą į bendruomenės sektorių planas.

Be to, įvairios mokslinių tyrimų iniciatyvos ir geriausios praktikos pavyzdžiai propaguojami tarptautinėse, nacionalinėse ir regioninėse konferencijose ir seminaruose. Šiuose renginiuose ne tik pristatoma įvairių institucijų vykdoma veikla, bet ir skatinami susivienijimai ir naujas bendradarbiavimas, siekiant toliau skleisti ir plėtoti naujus pasiūlymus.

Be to, Universitetų sistemos pagrindiniame įstatyme [LOSU] (2023 m.) į studentų akademinį mokymą, be kitų iniciatyvų, įtraukta teisė dalyvauti tarnystės mokymosi veikloje, kartu su jos akademinio pripažinimu (33 K straipsnis).

Visa tai rodo, kad Ispanijoje galima, įdomu ir būtina toliau plėtoti mokymąsi paslaugų teikimo srityje.

Tačiau, jei atsižvelgsime į sunkumus, susijusius su mokymosi tarnauti įgyvendinimu, pagrindinė kliūtis gali būti laikas. Biurokratiniai procesai, kurių paprastai reikalauja šios iniciatyvos, labai trukdo jas įgyvendinti. Be to, dėl riboto turimo laiko neleidžiama pasinaudoti esminiais apmąstymų ir koordinavimo momentais, kurie yra labai svarbūs kuriant, plėtojant ir vertinant mokymąsi tarnauti. Be to, dažnai trūksta finansavimo, atitinkančio įvairių vykdomų tyrimų poreikius ir ypatumus, taip pat nepakankama institucinė parama.

Vienas iš iššūkių yra mąstysenos pokytis, kai reikia pereiti prie socialiai orientuoto mokymo ir mokymosi metodikų, susijusių su realiu gyvenimu. Be to, reikia tobulinti mokytojų rengimą, suteikti jiems įgūdžių, kad jie taptų kompetentingais vadovais kuriant prasmingas, naudingas ir aktualias mokymosi aplinkybes, o mokiniai taptų pagrindiniais mokymosi proceso dalyviais (Tedesco, 2011). Nors universitetuose siūlomi įvairūs kursai, susiję su paslaugų mokymosi (SL) programų naudojimu ir kūrimu, o tokie subjektai, kaip Plena Inclusión, rengia pokalbius, internetinius seminarus ir specialius mokymus apie SL, kai kuriuose universitetuose taip pat vystosi institucionalizavimo procesas - steigiami SL biurai, o Ispanijos universitetai pasirašė "Kanarų salų deklaraciją". Šiame dokumente pripažįstami tarptautiniai susitarimai ir pabrėžiama būtinybė švietimo sistemoje teikti pirmenybę mokymuisi tarnaujant, ir tai yra pagrindinė nuoroda, skatinanti SL institucionalizavimą universitetuose. Be to, būtina geriau koordinuoti dėstytojų ir įvairių socialinių institucijų veiklą, todėl šis bendradarbiavimas taip pat stiprėja rengiant mokymo naujovių projektus, įforminant NVO, socialinių subjektų ir kt. ir universitetų susitarimus arba kviečiant į įvairius kasmet Ispanijoje rengiamus SL kongresus ir konferencijas. Atsižvelgdami į šiuos sunkumus ir iššūkius, galime imtis mokymosi tarnauti iniciatyvų, kurių sėkmė užtikrinta dideliu procentu.

Nuorodos

- ❖ ANECA. (2004). *Libro Blanco. Título de Grado en Magisterio*. ANECA.
- ❖ Baquero, M. y Majó, F. (2014). *8 idea clave. Los proyectos interdisciplinares*. Grao.
- ❖ Blázquez-Sánchez, D. (2013). *Diez competencias docentes para ser mejor profesor de Educación Física. La gestión didáctica de la clase*. INDE.
- ❖ Blázquez-Sánchez, D. (2020). *Métodos de Enseñanza en Educación Física. Enfoques Innovadores para la Enseñanza en Competencias*. INDE.
- ❖ Eurydice España-REDIE. (2020). *Áreas y ámbitos prioritarios basados en los Objetivos estratégicos de la ET2020 a lo largo de los ciclos de trabajo*. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/dam/jcr:7bfb4fd3-23be-4232-a9f7-9a52025a8f09/ambitos-prioritarios-et2020-b.pdf>
- ❖ Gobierno de España. (2018). *Plan de Acción para la implementación de la Agenda 2030*. <https://transparencia.gob.es/transparencia/AGENDA%202030.pdf>
- ❖ Hervás, M., Fernández, F. D., Arco, J. L., y Miñaca, M. I. (2018). La mejora del rendimiento escolar y el clima social mediante un programa de intervención basado en el aprendizaje-servicio y mentoría entre iguales. *REOP - Revista Española de Orientación y Psicopedagogía*, 29(1), 91-107. <https://doi.org/10.5944/reop.vol.29.num.1.2018.23296>
- ❖ Jariod, R. (2021). *Plan Estratégico para la Educación para el Desarrollo y la Ciudadanía Global (EpDCG)*. <https://voluntariadointernacional.eu/wp-content/uploads/2022/03/plan-estrategico-Voluntariado.pdf>
- ❖ León-Díaz, O., Martínez-Muñoz, L.F. y Santos-Pastos, M.L. (2018). Análisis de la investigación sobre Aprendizaje basado en Proyectos en Educación Física. *Revista Electrónica Interuniversitaria de Formación del Profesorado*, 21(2), 2742.
- ❖ Ley 45/2015, de 14 de octubre, de Voluntariado. (Boletín Oficial del Estado, núm. 247, de 15 de octubre de 2015). <https://www.boe.es/eli/es/l/2015/10/14/45/con>
- ❖ Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo de 2006. (Boletín Oficial del Estado, núm. 106, de 4 de mayo de 2006). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2006/05/03/2/con>
- ❖ Ley Orgánica 2/2023, de 22 de marzo, del Sistema Universitario. (Boletín Oficial del Estado, núm. 70, de 23 de marzo de 2023). <https://www.boe.es/eli/es/lo/2023/03/22/2/con>
- ❖ Ley Orgánica 3/2020, de 29 de diciembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación (Boletín Oficial del Estado, núm. 340, de 30 de diciembre de 2020) <https://www.boe.es/eli/es/lo/2020/12/29/3>
- ❖ Ministerio de Educación, Formación Profesional, y Deportes. (2022). *Información sobre la nueva Ley de Formación Profesional*. <https://www.educacionfpydeportes.gob.es/destacados/nueva-ley-fp.html>
- ❖ Ministerio de Hacienda (2023 m.). Proyecto de Presupuestos Generales del Estado. Informe Económico y Financiero.

https://www.congreso.es/docu/pge2023/pge_2023-web/PGE-ROM/doc/3/1/2/2/N_23_A_A_1_2_2_15.PDF

- ❖ Orden ECI/3857/2007, de 27 de diciembre, por la que se establecen los requisitos para la verificación de los títulos universitarios oficiales que habiliten para el ejercicio de la profesión de Maestro en Educación Primaria. (Boletín Oficial del Estado, núm. 312, de 29 de diciembre de 2007). <https://www.boe.es/eli/es/o/2007/12/27/eci3857>
- ❖ Planas, J. (2005). El papel de la empresa en la formación de los trabajadores en España. *Revista de Educación*, 338. 125-143.
- ❖ Real Decreto 157/2022, de 1 de marzo, por el que se establecen la ordenación y las enseñanzas mínimas de la Educación Primaria. (Boletín Oficial del Estado, núm. 52, de 2 de marzo de 2022). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2022/03/01/157/con>
- ❖ Real Decreto 1791/2010, de 30 de diciembre, por el que se aprueba el Estatuto de los Estudiantes Universitarios. (Boletín Oficial del Estado, núm. 318, de 31 de diciembre de 2010). <https://www.boe.es/eli/es/rd/2010/12/30/1791/con>
- ❖ Tedesco, J. C. (2011). Los desafíos de la educación básica en el siglo XXI. *Revista Iberoamericana De Educación*, 55, 31-47. <https://doi.org/10.35362/rie550524>
- ❖ Trujillo, F. (2016). *Aprendizaje basado en proyectos en Educación Infantil, Primaria y Secundaria*. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. Área de Educación. Ed. Secretaría General Técnica. Centro de Publicaciones. Ministerio de Educación, Cultura y Deporte.
- ❖ Velázquez, C. (2010). *Aprendizaje Cooperativo en Educación Física*. Editorial INDE.

4,7 Portugalija

Bendras švietimo sistemos organizavimas

Tuo metu švietimo sistemoje vyravo didelis biurokratinis centralizmas ir griežta ne tik mokymo programų, bet ir mokytojų bei mokymo ir mokymosi proceso valdymo kontrolė. Mokyklos neturėjo jokios autonomijos ir dalyvavimo priimant sprendimus, kurie turėjo įtakos kasdieniam mokyklos gyvenimui, nes kasdienis mokyklos valdymas buvo labai ribotas. Mokykla buvo laikoma politinės ir ideologinės kontrolės priemone, tarnaujančia režimo vertybių propagavimui: Dievas, šalis ir šeima. Iš tiesų pedagoginė ir administracinė šio laikotarpio mokyklinių institucijų organizacija užtikrino stiprią darną ir susietumą, o tai leido suvienyti visas valentis nacionalinio švietimo linkme (Formosinho ir Machado, 2000b).

Mokyklų valdymą ir administravimą vykdė direktoriai ir rektoriai represiniu būdu, kad būtų užtikrinta politinė ir ideologinė kontrolė. Jie valdė mokyklą, nes buvo savotiški centrinės valdžios delegatai. Rektorius ir direktorius skyrė Švietimo ministerija pagal politinio pasitikėjimo kriterijus. Jie veikė kaip jungiamoji grandis tarp centrinės politinės valdžios ir administracijos bei vadovybės kasdienėje kiekvienos mokyklos veikloje. Nors ir būdami įtakingi vietoje, jie neturėjo jokios autonomijos, todėl visus savo veiksmus pavesdavo centrinei administracijai. Tačiau tikslų siekimą ir realizavimą jiems pavestose funkcijose suteikė jiems veiksmingą galią kitų organizacinių veikėjų atžvilgiu (Lima, 1998a).

Liepos 25 d. Įstatymu Nr. 5/73, paprastai vadinamu "Veiga Simão", siekta reaguoti į studentų protestus ir modernizuoti šalį siekiant didesnio švietimo veiksmingumo, rengiant tokias priemones kaip ikimokyklinis ugdymas, privalomo mokymosi pratęsimas nuo 6 iki 8 metų, metų pertvarkymas, vidurinio ugdymo pertvarkymas (kuriame būtų vieneriais metais daugiau ir profesinio rengimo sistema), kiekybinė įstaigų plėtra (arčiau žmonių, kurie jų ieško) ir aukštojo mokslo plėtra bei įvairinimas. Ši reforma, be to, kad susiejo švietimą su šalies modernizacija ir plėtra, "maitinama liberalios ir meritokratinės lygių galimybių sampratos, kuri turėtų sudaryti sąlygas geriausiems patekti į aukštesnes mokymosi pakopas" (Formosinho ir Machado, 2000b:33), devalvavo švietimą kaip režimo vertybių skleidimo garantą. Iš tikrųjų šis teisės aktas, siekdamas "demokratizuoti švietimą", skatina mokyklų organizacijose, mokyklų organizacijose mokytojų ir mokinių užimamas erdves, kurios atkartoja visuomenės demokratizavimo aktualijas. Tačiau toks poveikis švietimo lygmeniu visai nepageidautinas visai politinei sistemai. XXI a. pradžia žymi naujo Portugalijos švietimo sistemos raidos ciklo pradžią, kurią iš esmės žymi tam tikro nepasitenkinimo švietimo padėtimi pasireiškimas. Reformų ciklas ir po daugiau nei du dešimtmečius trukusių nuolatinių pertvarkų sistemos veiklos rezultatai nėra labai džiuginantys, svyruojantys tarp "nusivylimo", "nusivylimo" ir "katastrofos". Tokia situacija leidžia lengviau pritarti "neoliberaliajai" matricai, kurioje akcentuojamas švietimo privatizavimas, švietimo pajungimas rinkos logikai, tėvams laisvai pasirenkant mokyklą, tarpmokyklinė konkurencija per reitingus, autoriteto, griežtumo ir drausmės stiprinimas (Estêvão, 2002; Barroso, 2003) ir stiprus vadovavimas.

Švietimo politikos darbotvarkėje, vyriausybės diskursuose ir pačiuose teisės aktuose išskiriamos sąvokos, susijusios su švietimo sritimi. (Formosinho ir Machado, 2000c). Atrodo, kad komercinė atmosfera ir verslo kultūra užgožia akademinį ir pedagoginį etosą, menkina demokratinį, kolegialų ir dalyvaujamąjį mokyklų valdymą. Pagal tai stebime paradigmos pokytį nuo kolegialumo prie mokyklos valdymo organo vienasmeniam, demokratinis atstovavimas strateginiams organams, su išorės ar bendruomenės išorės ar bendruomenės atstovavimu, be vykdomųjų funkcijų. Atskiri individualūs vadovai dabar pateiks savo valdymo planą, vadinamą intervencijos intervencijos planu, kad jį įgyvendintų ir už jį atsiskaitytų, o ne prieš tai paskyrimu apibrėždami komandas (Lima, 2011a) Atrodo, kad šis naujas kelias, patvirtintas balandžio 22 d. įstatyminiu dekretu Nr. 75/2008, veda prie centralizacijos ir galių koncentracijos, o ne vietoj skelbtos decentralizacijos, primenančios Fayolio "vadovavimo vienybę". Šioje sistemoje mokyklų valdymas tapo susijęs su individualiu, stipriu ir veiksmingu vadovavimu, pagrįstu prigimtinėmis vadovo savybėmis. Naujoji teisinė tvarka taikoma valstybinėms ikimokyklinio, pradinio ir vidurinio ugdymo įstaigoms, vadinamoms mokyklų grupėmis arba negrupinėmis mokyklomis.

Nacionalinės politikos strateginiai tikslai

Mokyklos tvarkaraščio planas

Užsiėmimai paprastai prasideda 9.00 val. ir baigiasi 16.00 val. nuo pirmadienio iki penktadienio. Paprastai savaitgaliais mokymo veikla nevykdoma.

Pirmojoje pagrindinio ugdymo pakopoje (1-4 klasėse) pamokos paprastai prasideda 9.00 val. ir baigiasi 16.00 val., nuo pirmadienio iki penktadienio. Paprastai savaitgaliais mokymo veikla nevykdoma. Kasdienei mokymo programai vidutiniškai skiriamos trys arba keturios mokymo valandos, taip pat gali būti skiriama papildoma 1 valanda mokymo programos praturtinimo veiklai (ši veikla paprastai prasideda 16:30 val. ir baigiasi 17:30 val.). Šiame cikle yra pusiaudienio

pertrauka (30 minučių) ir pietų pertrauka (1 arba 1,5 valandos). Po pietų yra dar viena pertrauka (30 min.), skirta tiems, kurie pratęsia savo dalyvavimą minėtoje praturtinimo veikloje.

Pradinėse mokyklose užklausinę veiklą dažniausiai skatina savivaldybės arba tėvų asociacijos. Ši veikla gali apimti anglų ar kitas užsienio kalbas, sportą, menus, gamtos mokslus, informacines ir ryšių technologijas (IRT), bendruomenės ir pilietinį ugdymą bei pagalbą mokantis.

Pagalba šeimai teikiama per mokyklinės pertraukas. Tik nedaugelis mokyklų siūlo tokią veiklą kitų klasių mokiniams.

Paslaugų mokymasis Portugalijoje

Portugalijoje mokymasis tarnaujant nėra žinomas ir naudojamas metodas. Yra keletas publikacijų ir keletas tyrimų aukštųjų mokyklų vardu.

Kalbant apie projektų ir publikacijų atradimą nacionaliniame Portugalijos kontekste, OUSAM projektas buvo sukurtas giliai kvestionuojant tradicinę mokyklos formą ir yra bendruomenės animacijos proceso pavyzdys, kai vaikai dalyvauja ugdymo veikloje ir yra ryšys tarp jų ir specialistų, šeimų ir vietos gyventojų. Taigi animacija yra "globalizuoto švietimo intervencijos struktūrinė ašis, reikalaujanti įvairių rūšių artikuliacijos: formaliojo ir neformaliojo švietimo būdų artikuliacijos; mokyklos ir ne mokyklos veiklos artikuliacijos; veiklos artikuliacijos; vaikų ir suaugusiųjų švietimo ryšio" (Canário, 2000: 136). Iš tiesų su vaikais plėtojama veikla buvo neatsiejama tarpininkavimo su suaugusiais proceso dalis; globalių švietimo ir bendruomenės bendruomenės vystymosi procesų grandis, įtraukianti pačius vaikus, įstaigos specialistus ir vadovus, šeimas, bendruomenes ir kitus vietos projektus bei institucijas. Šiame projekte nedaug vaikų turėjo galimybę gauti ikimokyklinį ugdymą, ypač gyvenantys atokiausiose savivaldybės vietovėse. Tačiau šiuose miesteliuose nebuvo tiek vaikų, kad būtų galima pateisinti kelių "oficialaus" formato darželių steigimą. Nors tuo metu tokia padėtis buvo vertinama ir įvairių subjektų buvo laikoma kliūtimi ugdymo veiklai, projekto animatoriai šias specifines sąlygas laikė potencialu, kurį galima atrasti, o ugdymo procesus tarpininkaujant vaikams, pavyzdžiui, įtraukiant šeimas ir vietos bendruomenes.

Tuo metu šis projektas buvo laikomas, o kai kurie žmonės ir šiandien tebėra, "atsarginiu sprendimu", tačiau jis įsitvirtino ir tapo plačiai pripažintas kaip bendruomenės vystymosi procesas, kurio esmė - endogeniškumas, dalyvavimas ir kolektyvinis mokymasis. Kitame straipsnyje tyrimo išvadose siekta sujungti socializaciją ir švietimą į intervencijos logiką, kurios tikslas - priartinti mokyklą prie jos bendruomenių, siekiant skatinti vietos plėtrą. Šioje aplinkoje taip pat priartėjama prie vaiko, kaip socialinio veikėjo, kuris mokosi tuo pat metu, kaip ir suaugusieji, galimybės. Tačiau Portugalijoje numatytomis švietimo ateities kryptimis kaip tik ir siekiama, kad mokykla taptų labiau mokykla, t. y. labiau orientuota į save ir nutolusi nuo bendruomenių. Iš esmės, viena vertus, kuriant dideles mokyklų organizacijas, kita vertus, ilginant pamokų laiką. Abi tendencijos, kartu su tradicinių mokyklinių dalykų įtvirtinimu, pabrėžia mokinio vaidmenį, o mokytojai tampa suaugusiais, kurie beveik išimtinai kišasi į mokinių ugdymą. (Amiguiho, nd.).

Kita vertus, Portugalijos universitete atliktas tyrimas atskleidė šias įžvalgas: Tyrimo tikslas buvo iširti, kokį poveikį Portugalijos universiteto studentams, lankantiems tris skirtingus kursus, daro patyriminio mokymosi tarnaujant (SL) pedagoginio modelio taikymas, palyginti su tradiciniu mokymu ir mokymusi. Šio tyrimo metu paaiškėjo, kad ryšys su praktiniais ir realiais intervencijos

kontekstais, kurį suteikė mokymosi tarnauti patirtis, suteikė prasmę akademinėms žinioms ir įgūdžiams, kuriuos jie įgijo mokymosi metu, ir galiausiai leido jiems suprasti, kaip jie galėtų plėtoti savo profesinę veiklą realiame pasaulyje. Todėl manoma, kad mokymosi tarnauti patirtis, derindama teoriją su praktika, leidžia studentams mobilizuoti tokius įgūdžius kaip kritinis mąstymas, gebėjimas prisitaikyti ir lankstumas, kad jie galėtų suformuluoti skirtingas žinias ir perspektyvas, o tai taip pat susiję su nauda ir žiniomis, kylančiomis iš "tarnavimo kitiems" patirties, kuri kitu atveju nebūtų įgyta. Tuo tarpu pažymėtinas prosocialaus elgesio padidėjimas AFL studentų tarpe po tarnystės mokymosi patirties atlikimo.

Ankstesniuose tyrimuose (pvz., Smith, 2008) pabrėžiama, kad šis patirtinis metodas suteikia dalyviams galimybę užmegzti svarbius santykius su kitais žmonėmis, kuriems jie padeda tenkinti poreikius ir kartu ugdo "rūpinimosi etiką", orientuotą į socialinį gėrį ir stiprina pilietinį aktyvumą (Chiva-Bartoll ir kt., 2021; Ribeiro ir kt., 2021). Dar kalbant apie aukštąsias mokyklas yra ESSA projektas. Preliminarios išvados rodo, kad ESSA projektas gali būti variklis, padedantis "įgalinti studentus tapti kritiniais socialinės atsakomybės veikėjais" (Coelho et al., 2017, 1173), rodantis, kad studentai dalyvavimą USR projektuose laiko lūžio tašku savo raidoje: "Lengviau buvo bandyti pasakyti, kas buvo tai, kas manęs nepakeitė!" (Moteris, medicina, UPorto). Remiantis teminiu žemėlapiu, kaip grafiniu vaizdavimu, iliustruojančiu bendrą duomenų modelių konceptualizaciją ir ryšius tarp jų (Braun ir Clarke, 2006), tema "ESSA projektų poveikio studentams suvokimas" turėjo pagrindinę išraišką visuose analizuotuose duomenyse ir iš jos išvestos penkios subtemos ir septyni tarpusavyje susiję kodai (išsamiau žr. 1 pav.). Poveikio jų Universiteto vizijai suvokimas grindžia studentų poveikio suvokimą dviem skirtingais ir tarpusavyje susijusiais kodais: Universiteto vaidmens suvokimas ir studentų vaidmuo yra pagrindinės subtemos, nes jos numato, koks bus poveikio suvokimas kitose dimensijose. Kai kurie studentai Universiteto vaidmenį supranta labiau įsitraukę į save ir visuomenę.

Kaip jau minėta šio skyriaus pradžioje, mokymasis paslaugų teikimo srityje Portugalijoje nėra plačiai paplitusi praktika. Tai patvirtina ir Pereira e Costa, 2019, dėl bendro SL mokymosi metodikos nežinojimo mokytojai išreiškė daug abejonių dėl šios metodikos, manydami, kad ją taikyti yra sunku ir galbūt sunku. Jie netgi priėmė ją kaip savanoriškos praktikos pakaitalą ir kitas pedagogines praktikas, pavyzdžiui, stažuotes ir taikomuosius esamus projektus kai kuriose disciplinose. Jie teigė, kad negalima nuolat pritaikyti mokymo programos prie esamos tikrovės. Nors jiems (mokytojams) trūksta žinių apie SL metodiką, vis dėlto jie demonstruoja teigiamą poziciją socialinio pobūdžio veiklos atžvilgiu.

Paslaugų mokymosi ar panašių projektų skatinimo programos

Kadangi mokymasis tarnaujant Portugalijoje prasideda lėtai, atsiranda keletas projektų, susijusių su tarnavimu bendruomenei. Tokiu būdu aukštosios mokyklos, atrodo, yra įsitraukusios į mokymosi tarnauti sritį, pavyzdžiui, UALG (Algarvės universitetas) bendradarbiauja su įvairiomis ES aukštosiomis mokyklomis, kad galėtų bendradarbiauti vykdant mokymosi tarnauti programas ir (arba) projektus.¹ Šalies šiaurėje, Viana do Castelo mieste, pradėtas dar vienas projektas. Šis

¹ <https://sea-eu.org/service-learning/>

projektas pavadintas RURASL². Jo tikslas - suburti aukštojo mokslo institucijas ir kaimo partnerius, kad būtų patenkinti kaimo bendruomenės poreikiai. Juo buvo remiamas Europos aukštojo mokslo modernizavimas per tarptautinį modulį, kuriame buvo organizuojami paslaugų mokymosi ir socialinio verslumo kursai.

Paslaugų mokymasis pradinio ugdymo šalyje ateityje

Mokymasis tarnaujant Portugalijoje susijęs su aukštosiomis mokyklomis, o ne su pradinėmis mokyklomis ar pradinio ugdymu. Nors ši tema Portugalijoje atsirado neseniai, ji turi daug potencialo, tačiau reikia atsižvelgti į švietimo programos sistemą. Paslaugų mokymasis būtų aktualus socialinio modelio ir akademinės bendruomenės plėtrai. "Galima teigti, kad mokymasis tarnaujant yra ateities metodika, tačiau atitinkanti praeities ir dabarties poreikius. Kuo greičiau bus pašalinti ideologiniai "barjerai", kurie dažnai stabdo akademinio, taigi ir akademinio pasaulio plėtrą, tuo geriau bus plėtojamas akademinis, taigi ir akademinis pasaulis, tuo geriau bus rengiami studentai, tuo geriau jie integruosis į darbo rinką ir visuomenę kitomis akimis." (Beresford, 2019).

Literatūros sąrašas:

Amiguiño, A. (n.d.). *Intervenção socio-educativa em meio rural: da educação dos adultos à educação das crianças*. Gauta 2024 m. gegužės 13 d. iš <https://comum.rcaap.pt/bitstream/10400.26/5279/1/Abilio%20Amiguiño.pdf>.

Beresford, T. L. (2019). *Service-learning: uma aposta para o futuro*. *Uminho.pt*. <https://hdl.handle.net/1822/61093>

CAPÍTULO II AS REFORMAS DO SISTEMA EDUCATIVO PORTUGUÊS. (n.d.). https://dspace.uevora.pt/rdpc/bitstream/10174/11416/21/CAP%C3%8DTULO%20II_AS%20REFORMAS%20DO%20SISTEMA%20EDUCATIVO.pdf

5. Tiesioginio duomenų rinkimo santraukos

Apklausa su klausimynais

Projekto SLIPS (Service Learning in Primary Schools) konsorciumas pagal antrąją darbo grupę atliko išsamius tyrimus pasitelkdamas kiekvienos šalies partnerius. Šalys, dalyvavusios platinant klausimyną "Mokymasis tarnaujant pradinėse mokyklose", kuriame buvo renkami pradinio mokyklų mokytojų ir susijusio personalo atsakymai, buvo šios: Belgija - Europos savanoriškos veiklos centras (CEV), Kroatija - Kroatijos savanorių plėtros centras (CVDC), Ispanija - Granados universitetas (UGR), Slovakija - Platforma dobrovolníckych centier a organizácií (PDCO), Bosnija - Jaunimo plėtros centras (PRONI), Lietuva - Vytauto Didžiojo universitetas (VDU) ir Portugalija - Out of the Box Europe (OTB Europe).

²

<https://inovacao.rederural.gov.pt/projetos/erasmus/44-projetos-erasmus/1235-rurasl-rural-3-0-service-learning-for-the-rural-development>

Klausimynu siekta nustatyti pradinių klasių mokytojų lūkesčius, susijusius su mokymu ir parama įgyvendinant mokymosi tarnauti projektus. Klausimyne buvo surinkta 12 klausimų (didžioji dalis jų - klausiamos temos svarbos skalė) ir 3 atviri klausimai, kad mokytojai galėtų pateikti savo įžvalgas apie SL projektus ir jų veiksmingumą.

Iš viso iš visų dalyvaujančių konsorciumo partnerių surinkti 289 atsakymai. Atitinkamos šalys surinko šiuos skaičius: Kroatija (CVDC) - 78, Bosnija (PRONI) - 55, Ispanija (UGR) - 24, Slovakija (PDCO) - 30, Belgija (CEV) - 54, Lietuva (VDU) - 23 ir Portugalija (OTBE) - 25.

Rinkome atvirus klausimus, kuriuose pradinių klasių mokytojai (mokyklų direktoriai ir kt.) pateikė savo įžvalgas, susijusias su paslaugų mokymosi temomis, medžiaga ir jos struktūra bei, jei neturi patirties, pagrindiniais aspektais įgyvendinant paslaugų mokymąsi.

Toliau pateikiame visus atsakymus ir surinkome dažniausiai respondentų minėtų ir svarbiausių temų santrauką.

Iš visų konsorciumo partnerių, dalyvavusių platinant klausimynus per savo tinklų komunikacijos kanalus, atsakymų, kurie buvo surinkti į klausimą **"Ar yra kitų temų, kurios turėtų būti įtrauktos į medžiagą? Prašome jas nurodyti ir paaiškinti"** buvo labai įvairūs.

- ❖ Buvo paminėtas **psichologinis veiksnys**. Emocinis raštingumas ir atsparumas buvo iškeltas kaip pagrindinis rodiklis, apimantis bendrąsias rekomendacijas, kaip padėti vaikams kontroliuoti savo emocijas (baimę, pyktį ir savireguliaciją).
 - Supratimas, kaip padėti vaikams užtikrinti jų emocinę gerovę, gali turėti įtakos jų raidai ir mokymosi rezultatams.
 - Vaikų empatijos ir emocinio intelekto ugdymas per užsiėmimus ir seminarus. Šių dirbtuvių metu vaikai turėtų geriau suprasti savo emocijas ir taip sukurti palankesnę ir labiau bendradarbiaujančią aplinką klasėje. Mokinių psichikos sveikatos naudą taip pat galima pastebėti per mokymąsi paslaugų teikimo srityje.
 - Dalyvavimas mokymosi tarnyboje veikloje gali suteikti tikslo pojūtį, pagerinti vaikų savivertę ir išugdyti įveikos įgūdžius, kai tenka susidurti su stresu ir nerimu.
 - Paskutinis punktas - teigiamas ir neigiamas technologijų poveikis vaikų vystymuisi turėtų apimti kibernetinių patyčių valdymą, su akademiniais rezultatais susijusių emocijų įveikimą ir švietimo technologijų, tokių kaip ChatGPT, panaudojimą mokymuisi gerinti.

- ❖ Renkant pradinių klasių mokytojų atsakymus, **bendruomenės dalyvavimas ir mokymasis tarnaujant yra jų sąjungininkas**.
 - Sėkmingi mokymosi tarnauti projektai turėtų būti platinami ir teikiami kaip gairės ir įkvėpimas mokytojams ir mokiniams, planuojantiems savo projektus.
 - Skatinant projektus, kuriuose vyresnio amžiaus žmonės įtraukiami į bendruomenės gyvenimą, skatinamas kartų bendradarbiavimas, kuris gali praturtinti mokymosi patirtį ir padėti užmegzti tvirtesnius bendruomenės ryšius.
 - Reikėtų pripažinti ir skatinti gyvūnų gerovės grupių ir jaunimo organizacijų dalyvavimą, nes tokia veikla gali ugdyti mokinių atsakomybės ir užuojautos jausmą.
 - Aplinkosaugos projektai taip pat gali būti premija. Skatinant bendruomenės švarinimo renginius, medžių sodinimo iniciatyvas, perdirbimo ir atsinaujinančios

energijos naudojimo veiklą, galima padėti mokiniams mokytis aplinkosaugos ir tvarumo.

- Paskutinė paminėta tema - savanoriškos veiklos ir socialinio dalyvavimo svarbos pabrėžimas. Mokymosi tarnauti projektuose turėtų būti akcentuojama savanorystės bendruomenėje ir socialinės atsakomybės skatinimo vertė.
- ❖ Turėtų būti įtrauktos **specialiųjų poreikių turintiems vaikams skirtos ugdymo metodikos, kurios būtų** įtrauktos kaip įvairovės dalis. Labai svarbu užtikrinti, kad mokiniai gautų tinkamą paramą, kuri yra būtina jų sėkmei.
 - Kultūrinis jautrumas turėtų būti siejamas su strategijų kūrimu, kad mokymosi paslaugų projektai būtų įtraukūs ir jautrūs kultūrinio požiūriu. Įvairialypė mokinių aplinka, kai juos įtraukiant praturtinama jų mokymosi patirtis ir skatinama pagarba. Įvairios kultūrinės kilmės mokinių įtraukimas į projektus turėtų būti esminis dalykas.
- ❖ Kalbant apie **ugdymo metodus ir praktinį įgyvendinimą**, reikia teikti daugiau išteklių ir mokymo priemonių, kad būtų sukurti įvairūs mokymosi stiliai. Šia prasme visi mokiniai gali pasinaudoti mokomąja medžiaga.
 - Reikėtų atlikti veiksmingą mokymosi paslaugų projektų vertinimą, kuris padėtų įvertinti mokymosi rezultatus.
 - Veiksminga vertinimo sistema padeda suprasti SL projektų poveikį ir tobulinti būsimas iniciatyvas.
 - Turint aiškia ir praktinę mokymo viziją, išsamūs SL projektų planavimo, finansavimo, vykdymo vadovai gali padėti mokytojams ir mokiniams sėkmingai įgyvendinti projektus. Kiekviename kontekste taikomas skirtingas ugdymo metodas. Dirbant su skirtingais ir specifiniais kontekstais didėja SL veiksmingumas.
- ❖ Vietos **teisės aktai ir politika** užtikrina, kad projektai atitiktų teisinius reikalavimus ir gautų reikiamą paramą.
 - Šiuo požiūriu labai svarbu palaikyti ryšius valdžios institucijose.
 - Strategijų kūrimas ir veiksmingas bendravimas su valdžios institucijomis gali palengvinti SL projektų įgyvendinimą.
- ❖ **Pagrindinių mokyklų bendruomenės parama** yra pagrindinis veiksnys, padedantis integruoti SL į mokymo programą.
 - Mokytojai turėtų būti supažindinami su SL, jo galimybėmis ir profesinio tobulėjimo parama. Vaikų tėvų įtraukimas į SL projektus gali padidinti SL projektų sėkmę ir poveikį.
 - Mokytojų motyvavimas, jų vertės pripažinimas ir atlygis už įsitraukimą į SL, po jų veiklos skatinimas skatins juos įsitraukti į SL veiklą.

Klausimų atsakymuose buvo paminėtos **ir kitos bei įvairesnės temos**:

- ❖ Savanorių veikla ir pirmosios pagalbos mokymai, kuriuos vertinga įtraukti į SL projektus.
- ❖ Mokinių mokymas apie sprendimų priėmimą ir konfliktų sprendimą, siekiant asmeninio tobulėjimo ir teigiamo poveikio.

- ❖ pamokos apie tvarumą ir aplinką, kad mokiniai galėtų prisidėti prie sveikesnės planetos kūrimo.
- ❖ Tarptautinės kultūros ir praktika, kad mokiniai suprastų pasaulinę perspektyvą ir skatintų pasaulinį pilietiškumą.
- ❖ Taip pat parengti strategijas, kaip numatyti ir valdyti riziką vykdant mokymosi paslaugų projektus. Labai svarbu užtikrinti šių projektų saugumą ir sėkmę.

Apžvelgus šias temas, mokomoji medžiaga, kaip minėjo klausimyno respondentai, bus išsamesnė, joje bus aptariami įvairūs mokinių ugdymo, bendruomenės įtraukimo ir praktinio įgyvendinimo aspektai. Šiais patobulinimais siekiama padėti sukurti patikimesnę ir veiksmingesnę mokymosi tarnauti programą.

Antrasis atviras klausimas, pateiktas klausimyne, buvo toks: "**Prašome apibūdinti mokytojams skirtos medžiagos apie tarnystės mokymąsi pradinėse mokyklose formatą. Kokia turėtų būti jų struktūra?**". Tai suteikė mokytojams saugią erdvę pasidalyti mintimis apie tai, kaip geriausiai būtų galima orientuotis į pradinių mokyklų mokytojus ir juos įtraukti.

- ❖ Kalbant apie **SL medžiagą, kuri turi** būti skirta mokytis pradinių klasių mokytojams, svarbiausia, kaip juos įtraukti į mokymąsi, kad būtų galima pateikti sąvokas, kaip veikti.
- ❖ Pateikite vaizdo įrašų pavyzdžių ir skaitmeninių užduočių, kad pademonstruotumėte SL. Šiuose vaizdo įrašuose turėtų būti realių projektų pavyzdžių, mokytojų atsiliepimų ir SL veiklos įgyvendinimo vadovų.
- ❖ Be to, kalbant apie medžiagą, respondentai atsakė, kad reikėtų sukurti internetinę platformą. Šioje patogioje ir prieinamoje platformoje galėtų būti pateikiama informacija apie SL vertybes, istorijos ir praktinės užduotys.
- ❖ Be to, internetiniai kursai ir vadovai, kuriuose būtų pateikiami teoriniai ir informaciniai SL aspektai, taip pat praktinės užduotys, kurias būtų galima pritaikyti įvairioms klasėms.
- ❖ Infografikų ir vaizdinių priemonių, padedančių perteikti sudėtingą informaciją, kūrimas, kad mokytojams būtų lengviau ją pripažinti ir įgyvendinti SL projektus. Galiausiai internetiniai žaidimai ir simuliacijos, skirti įtraukti mokinius į SL veiklas, suteikiant galimybę mokytis iš patirties ir kritiškai mąstyti.
- ❖ **Spausdinta medžiaga yra** naudinga mokytojams. Labai svarbu pateikti PDF failus, kuriuos galima atsisiųsti, atsispausdinti ir bendrinti. Šiuose PDF failuose turėtų būti surinkti išsamūs vadovai, žingsnis po žingsnio instrukcijos ir kiti svarbiausi elementai, kai reikia vykdyti SL projektus.
- ❖ Reikėtų parengti vadovus ir lankstinukus, kuriuose būtų pateikiami praktikos pavyzdžiai, praktinė veikla ir teoriniai paaiškinimai. Turėtų būti lengvai tyrinėjami ir tinkami klasei.
- ❖ Brošiūros ir lankstinukai, kuriuose apibendrintai pateikiamos pagrindinės SL koncepcijos ir projektų idėjos. Jos gali būti naudojamos SL iniciatyvoms skleisti tėvams, administratoriams ir bendruomenei. Plakatai ir darbo lapai gali būti eksponuojami klasėse. Šie plakatai turėtų būti vizualiai patrauklūs ir interaktyvūs.
- ❖ Medžiagų derinys skiriasi nuomonėmis. Mišrių išteklių tiekimas, t. y. skaitmeninės ir spausdintinės visų medžiagų versijos, kad būtų atsižvelgta į skirtingus pageidavimus ir užtikrintas prieinamumas visiems mokytojams.

- ❖ Kaip minėta, tai apima PDF, skaitmenines platformas ir spausdintą turinį. "PowerPoint" pristatymų, kuriais mokytojai gali naudotis pristatydami mokiniams SL sąvokas ir projektus, kūrimas. Įtraukianti vaizdinė medžiaga ir glausta informacija.
- ❖ Praktiniai pavyzdžiai ir **realaus gyvenimo pavyzdžiai padeda** atskleisti SL naudą ir rezultatus.
- ❖ Labai svarbu įtraukti sėkmingų SL projektų įvairiose mokyklose atvejų tyrimus. Pavyzdžiai turėtų rodyti skirtingus metodus ir rezultatus. Tai gali turėti įtakos mokyklos bendruomenės įsitraukimui.
- ❖ Rinkti mokytojų liudijimus apie SL patirtį, iššūkius ir jų sprendimo būdus.
- ❖ Sukurkite vaidmenų žaidimus, kurie leistų mokiniams tyrinėti SL projektus pasitelkiant interaktyvią ir įtraukiančią patirtį.
- ❖ Remiantis **parama ir mokymais**, turėtų būti organizuojami **tiesioginiai susitikimai** ir seminarai, kad būtų skatinamas mokytojų bendradarbiavimas. Šiuose renginiuose mokytojai gali padėti vieni kitiems ir tobulinti savo SL projektus.
- ❖ Rengiami mokymo vaizdo įrašai, kuriuose pateikiami praktiniai patarimai, mokymo strategijos ir išsamūs SL metodikų paaiškinimai.
- ❖ Turėtų būti pateiktos praktinių užduočių gairės - kaip projektinės užduotys ir veikla, visada atsižvelgiant į skirtingus mokyklų ir bendruomenių poreikius.
- ❖ **Organizacijų turinio medžiaga** turėtų būti pateikiama paprasta, schematiška forma, kad būtų galima greitai ir lengvai rasti nuorodą. Kiekviename skirsnyje turėtų būti aiškiai apibrėžti SL projektų tikslai, etapai ir laukiami rezultatai.
- ❖ Medžiaga turi būti išsami, bet glausta, joje daugiausia dėmesio turi būti skiriama svarbiausiai informacijai ir praktiniam taikymui. Pagal šią sistemą medžiagą turi būti galima pritaikyti, kad ji atitiktų skirtingas klasių aplinkas ir mokinių poreikius.

Šių formų ir struktūrų pagrindu pradinių klasių mokytojams skirta mokomoji medžiaga, skirta mokymuisi tarnaujant, bus išsami, praktiška ir prieinama. Toks požiūris padės mokytojams veiksmingai integruoti SL į mokymo programas, praplės mokinių mokymosi patirtį ir skatins didesnį įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą.

Paskutiniu anketos klausimu konsorciumas bandė išsiaiškinti, kokia yra pradinių klasių mokytojų vizija: "**Jeigu neturite patirties su mokymusi tarnauti, kokie bus esminiai dalykai įgyvendinant mokymąsi tarnauti jūsų mokyklos požiūriu?**"

- ❖ Daugiausia atsakymų buvo surinkta apie SL taikymo sritį ir jos naudą. Taip surinktos suinteresuotosios šalys ir mokinių bendruomenė apskritai (mokytojai, mokiniai, tėvai, mokyklos administracija).
- ❖ Taip pat reikėtų mokytojus šviesti apie SL, pateikti įdomios medžiagos ir praktinių pavyzdžių.
- ❖ Mokytojai turėtų būti mokomi SL principų ir motyvacijos, motyvuojant juos per tokius renginius, kaip praktiniai seminarai, seminarai ir kiti įtraukiantys renginiai.
- ❖ Medžiagos paminėtos kaip pagrindiniai veiksniai, kai į SL kreipiamasi neturint patirties. Medžiaga apie sąvokų pagrindus turėtų būti paprasta ir lengvai suprantama, kad būtų galima greitai įgyvendinti. Labai svarbu užtikrinti, kad šie išteklių būtų prieinami mišriu formatu - popieriniu ir elektroniniu.

- ❖ Reikia nustatyti aiškius SL projektų kūrimo tikslus ir tinkamą struktūrą. Tai turėtų būti suderinta su mokymo programa. Nuo pat pradžių šie projektai turi turėti aiškiai apibrėžtą struktūrą su išmatuojamais tikslais.
- ❖ Labai svarbu įtraukti bendruomenę, organizacijas ir įmones, taip pat svarbu įtraukti tėvus į su bendruomene susijusią veiklą, kad būtų remiami SL projektai.
- ❖ Mokyklos vadovybės parama ir bendradarbiavimas gali padėti numatyti, kad į SL projektus įsitrauks daugiau mokytojų. Būtina užtikrinti mokytojų, mokinių, tėvų ir bendruomenės bendradarbiavimą.
- ❖ Mokytojų motyvacija yra pagrindinis veiksnys, o SL diegimo sėkmė - rezultatas.
- ❖ SL projektai turėtų būti praktinio pobūdžio, susiję su realiais bendruomenės poreikiais ir skirti mokinių asmeniniam tobulėjimui, socialinei įtraukčiai ir pilietinei atsakomybei.
- ❖ SL projektų tvarumui užtikrinti reikėjo tinkamos paramos ir mokymų. SL integruoti į įprastą mokyklos mokymo programą ir užtikrinti ilgalaikį įsipareigojimą.
- ❖ Kalbant apie vertinimą, labai svarbu sukurti SL projektų poveikio ir pažangos vertinimo sistemas, o grįžtamąjį ryšį naudoti būsimiems projektams tobulinti ir gerinti.

Pokalbiai su pradinių mokyklų mokytojais

Rinkdami tiesioginius duomenis, projekto partneriai surengė keletą interviu su pradinių mokyklų mokytojais, jau turinčiais patirties mokymosi tarnyboje ir (arba) bendruomenės veikloje.

CEV surinko 5 mokytojus, visi jie buvo moterys, o jų amžius svyravo nuo 22 iki 52 metų. Visi šie respondentai gyveno Belgijoje ir turėjo nuo 1 iki 16 ir daugiau metų patirties SL srityje.

Bosnijoje susirinko 3 mokytojai, visi jie - moterys. Jų patirtis dirbant su SL svyravo nuo 4 iki 16 ir daugiau metų. Panašiu atveju Lietuvoje susirinko 3 mokytojai, visi jie - moterys, kurių SL patirtis svyravo nuo 5 iki 30 metų. Slovakija taip pat surinko atsakymus iš 3 mokytojų, visos jos moterys, turinčios nuo 4 iki 9 metų SL patirtį.

Ispanijoje pokalbiuose dalyvavo 3 mokytojai, iš kurių, skirtingai nuo kitų atliktų pokalbių, 2 buvo vyrai ir 1 moteris. Vyrų mokytojų ir jų patirtis dirbant su SL skyrėsi nuo 5 iki 16+ metų. Mokytoja moteris turėjo mažiau nei 4 metų SL patirtį.

Kroatijoje buvo apklausti 4 mokytojai. Visos jos - moterys, turinčios nuo mažiau nei 4 iki 15 metų SL darbo patirties.

Portugalijos atveju interviu nebuvo vykdomi, nes pradinių mokyklų mokytojai nedalyvavo ir jiems trūko žinių SL srityje.

Iš visų šių 21 mokytojo surinktų duomenų paaiškėjo, kad visose šalyse, kuriose buvo atlikti interviu, SL srityje yra daug moterų, taip pat skiriasi jų patirtis SL srityje. Tai leidžia daryti prielaidą, kad daugumoje šalių yra nusistovėjusi SL praktika.

Svarbiausių mokymosi tarnaujant mokytojams charakteristikų santrauka mokytojų požiūriu:

Mokytojai atskleidė keletą svarbiausių SL savybių, kurios didina mokinių įsitraukimą ir poveikį bendruomenei. Belgijoje daug dėmesio buvo skiriama empatijai, bendruomenės palaikymui ir

asmeniniam augimui per praktinę patirtį realaus pasaulio situacijose. Kroatijos kontekste daugiausia dėmesio skiriama bendruomenės poreikiams tenkinti ir mokinių savireguliacijos įgūdžiams ugdyti, skatinant aktyvų pilietiškumą ir problemų sprendimo gebėjimus. Ispanijoje SL į mokymo programą integruojamas aplinkosauginis sąmoningumas, skatinamas aktyvus bendruomenės dalyvavimas ir prasminga sąveika. Slovakijoje pabrėžiamas bendruomenės įsitraukimas ir savarankiškas mokymasis, pasitelkiant konkrečią patirtį, kad būtų galima veiksmingai susieti dalykus ir rinkti informaciją. Bosnijoje SL ugdo mokinių atjautą, atsakomybę ir socializaciją, nepaisant skirtingo mokytojų pažinimo lygio. Lietuvoje SL skatina švietimo tobulinimą, lyderystę ir pilietiškumą per visuomenei naudingą veiklą, ugdant atsakingus ir iniciatyvius piliečius, dalyvaujančius bendruomenės plėtros ir asmeninio tobulėjimo iniciatyvose.

Mokytojų motyvacija prisijungti prie SL ir pradėti įgyvendinti SL:

Mokytojų motyvacija diegti SL yra labai įvairi dėl įvairių priežasčių. Belgijoje IB programos SL komponentas paskatino mokytoją įtraukti prasmingą tarnystės veiklą į mokyklų sistemą, nes tai lėmė asmeninę misiją spręsti socialines problemas. Kroatijoje mokytojo aistra savanorystei paskatino mokytoją pradėti taikyti SL, kad būtų skatinamas mokinių solidarumas. Ispanijos atveju mokytojus motyvavo metodų naujovės ir mokinių įtraukimas į realaus pasaulio problemas. Tuo tarpu Slovakijoje mokytojus įkvėpė kolegų įsitraukimas ir mokyklos parama. Kalbant apie Bosnijos perspektyvą, mokytojus motyvavo mokinių dalyvavimas ir dinamiškas SL pobūdis, suteikiantis galimybių mokytis ir asmeniškai tobulėti. Tuo tarpu mokytojai per SL dėmesį sutelkė ne į tradicinius akademinis dalykus, o į vertybių diegimą ir visuomeninį indėlį, atspindėdami platesnį kultūrinį pokytį, susijusį su empatija ir dalyvavimu bendruomenės gyvenime.

Svarbiausi dalykai, kurie prisidėjo prie bendros SL projekto sėkmės:

SL projektai ir jų sėkmė priklauso nuo kelių svarbių veiksnių. Belgijoje, integravus paslaugų veiklą į mokymo programą, buvo sukurta dinamiška ir aktuali mokymosi aplinka. Mokytojai atliko tarpininkų vaidmenį, vadovaudami mokiniams, skatindami jų įsitraukimą ir supratimą. Kroatijoje aktualius klausimus sprendė institucijų vadovai, kurie akcentavo žinių įgijimą ir darbą bendruomenėje. Ispanijoje mokinių motyvaciją (ir įsitraukimą su šeimomis) skatino įsitraukimas į asociacijų veiklą ir praktinis problemų sprendimas. Slovakijoje pabrėžtos mokytojų inicijuotos iniciatyvos, veiksmingas bendravimas su bendruomene ir kartų santykių puoselėjimas, skatinant mokinių mokymąsi visą gyvenimą ir atsakomybę. Bosnija pabrėžė veiksmingą laiko valdymą, įgūdžių įgijimą ir didesnę savigarbą, kurią lemia bendradarbiavimas su NVO ir strateginė partnerystė, taip parodydama įvairiapusę SL naudą. Kaip ir Lietuvos atveju, mokytojai dirbo ties kolegų, mokinių ir tėvų bendradarbiavimu, įgyvendindami paprastus ir lanksčius projektus, kurie buvo formuojami atsižvelgiant į besikeičiančius poreikius, kartu skatinant pagarbą, užuojautą ir socialinę atsakomybę bendruomenėje.

Svarbiausi dalykai, kurie prisidėjo prie SL projekto sėkmės ir yra susiję su įsitraukusiais mokytojais:

SL projektų sėkmė susijusi su mokytojų atsidavimu ir įsitraukimu visose šalyse. Belgijoje mokytojams buvo rengiami mokymai, pritaikyti prie mokyklų poreikių, kuriuos palaikė stiprus vadovavimas ir tėvų dalyvavimas. Kroatijoje skyrėsi mokytojų noras išbandyti įvairius įsitraukimo metodus. Ispanijoje sėkmė lydėjo organizuojamos klasės išvykos, dalijimasis atsakomybe ir realių

problemy sprendimas, kuris didino motyvacija ir mokymo programos integravima. Slovakijoje pabręžta mokytojų iniciatyvos, susitapatinimo su SL vertybėmis ir mokyklų vadovų paramos svarba. Panašiai ir Bosnija pabrėžė mokytojų iniciatyvas ir susitaikymą su SL principais, kuriuos remia mokyklos vadovybė. Galiausiai Lietuva įvertino mokytojų atsidavimą, kūrybiškumą ir veiksmingą laiko planavimą, bendradarbiavimo ir bendruomenės veiklos skatinimą bei pasitikėjimo įsitraukimu į SL ugdymą. Šie rodikliai kartu užtikrina SL projektų sėkmę, nes į juos aktyviai įtraukiami mokytojai ir skatinamas bendradarbiavimas bei bendruomenės įsitraukimas.

Svarbiausi dalykai, kurie prisidėjo prie SL projekto sėkmės ir yra susiję su įsitraukusiais mokiniais:

SL projektų sėkmė susijusi su studentų įsitraukimu įvairiose šalyse. Belgijoje daugiausia dėmesio skiriama tam, kad mokiniai įgytų prasmingos patirties, integruojant į klasės veiklą ir diskusijas, kad būtų sustiprinta emocinė raiška. Tai lėmė mokinių susidomėjimą, daugiausia už mokyklos ribų. Kroatijoje daug dėmesio skiriama realiam mokymosi įsitraukimui ir komandiniam darbui, taip puoselėjant socialinius santykius ir supažindinant mokinius su naujomis žiniomis ir įgūdžiais. Ispanijoje didelė mokinių motyvacija buvo nustatyta tiesiogiai bendraujant su vartotojais ir emociškai įsitraukiant į projektus su asmenimis, turinčiais specialiųjų ugdymosi poreikių ir negalią, kuriuos remia šeimos ir bendruomenė. Tuo tarpu Slovakijoje buvo pastebėtas stiprus mokinių pačių sukurtos motyvacijos jausmas ir įsitraukimas į bendruomenės veiklą, lemiantis stiprų mokyklos identitetą ir draugystę. Bosnijoje daugiausia dėmesio buvo skiriama mokinių motyvacijai tapti pokyčių kūrėjais, kurie aktyviai dalyvauja bendruomenės veikloje ir nori įsitraukti į nevyriausybinių organizacijų veiklą. Galiausiai Lietuvoje buvo akcentuojama tėvų dalyvavimo ir ankstesnės patirties svarba, kuri didino mokinių pasitikėjimą savimi ir skatino bendruomenės sanglaudą.

Šie rodikliai kartu užtikrino SL iniciatyvų sėkmę, nes stipriai įtraukė mokinius ir paskatino ilgalaikius bendruomenės ryšius.

Svarbiausi dalykai, kurie prisidėjo prie SL projekto sėkmės ir yra susiję su bendruomene / bendruomenės partneriais?

SL sėkmę lemia bendruomenės ir partnerių dalyvavimas visoje Europoje. Belgijoje daugiausia dėmesio skiriama bendruomenės telkimui, padedama mokiniams ugdyti pagrindinius įgūdžius ir skatinama empatija bei inovacijos. Kroatijoje pabrėžiamas bendradarbiavimas su bendruomenės konsultavimo centrais, tolerancijos ir įvairovės skatinimas, šeimų įtraukimas į savanorišką veiklą. Ispanijoje naudą teikia bendruomenės parama projekto infrastruktūrai, didėjanti mokinių motyvacija ir dalyvavimas bendradarbiaujant su miesto taryba. Slovakijoje integruojamos mokyklos ir bendruomenė, užtikrinant atitinkamus projektus per duomenų žemėlapių ir tinklų kūrimą. Iš Bosnijos perspektyvos vertinamas jaunimo vertinimas, kovojant su stereotipais, skatinant jaunimo balsą, skatinant teigiamą požiūrį ir bendruomenės paramą.

Šiomis pastangomis užtikrinama, kad SL projektai darytų teigiamą poveikį mokiniams ir būtų naudingi bendruomenei.

Didžiausi SL įgyvendinimo iššūkiai ir jų įveikimo strategijos:

Igyvendinant SL projektus susiduriama su įvairiais iššūkiais, tačiau strategijos gali padėti juos veiksmingai įveikti.

Belgijoje pabrėžiama, kad mokiniams sunkiai sekasi patiems kurti smegenų šturmą, kad reikia mokytojo rekomendacijų, kad mokiniai yra atsiskyre ir kad sunku sukurti prasmingą patirtį. Taip pat kyla problemų dėl veiksmingo informavimo apie SL viziją. Siekiant spręsti šias problemas, respondentai siūlo skatinti mokytojų bendradarbiavimą ir keitimąsi idėjomis, integruoti paslaugų teikimo galimybes į mokymo programą, rengti mokytojų mokymus, valdyti išlaidas, sudominti mokinius maloniomis užduotimis ir nustatyti aiškius SL projektų tikslus.

Kroatija, daugiausia dėmesio skiriama laiko valdymui, savanoriško darbo ir kitų pareigų derinimui, projektų rengimui ir vertinimui bei dalyvavimo klausimams. Jų strategijos apima planavimą, paramos sistemas, motyvacijos ir ryžto palaikymą bei nuolatinį projekto vertinimą.

Ispanijos atveju nurodoma, kad sudėtinga koordinuoti dalyvius ir vietas, užsitikrinti vyriausybės paramą ir spręsti bendruomenės ir šeimos neaiškumų problemas. Ispanijos respondentai rekomenduoja turėti specialius koordinatorius, pasitelkti stažuotojus ir (arba) savanorius, rašyti struktūrizuotus pasiūlymus dėl vyriausybės paramos ir didinti bendruomenės informuotumą apie SL naudą.

Slovakijoje sprendžiami klausimai, susiję su vaikų sąmoningumo ir atsakomybės didinimu, lėšų užtikrinimu ir SL veiklos valdymu per pamokas mokykloje. Slovakijos mokytojai siūlo integruoti SL projektus į mokymo programą ir planuoti veiklą ne per įprastas pamokas.

Bosnijoje pabrėžiamas jaunimo motyvavimas ir išlaikymas dalyvauti, suvokimo apie SL veiklą mokyklose keitimas ir išteklių valdymas. Respondentai rekomenduoja kurti įtraukiančias užduotis, užmegzti mokyklų ir nevyriausybinių organizacijų santykius ir optimizuoti išteklius bendradarbiaujant.

Lietuvos atveju tai rodo SL integravimą į įtemptą darbo grafiką, didelio masto renginių organizavimą ir motyvacijos palaikymą. Lietuvos mokytojai siūlo supaprastinti veiklas, planuoti didelius renginius ir naudoti teigiamą grįžtamąjį ryšį, kad būtų skatinamas įsitraukimas.

Spręsdami šias problemas ir pateikdami pritaikytas strategijas, pedagogai ir organizacijos gali sėkmingai įgyvendinti SL projektus, kurdami palankią ir įtraukiančią mokymosi aplinką.

Pranešimas: (Ką pasakytumėte kitiems pradinių klasių mokytojams, kurie nusprendė pradėti savo SL projektą, bet dar turi įgyti patirties?)

Respondentai pateikė keletą atsakymų apie pagrindines įžvalgas, susijusias su SL diegimu jų šalyje. Belgijoje ir Ispanijoje buvo išreikštas didelis noras priimti procesą, žengti pirmąjį žingsnį ir nebijoti proceso. Belgijos ir Lietuvos kontekste svarbus tėvų ir bendruomenės dalyvavimas, siekiant sukurti bendruomenės palaikymą. Įtraukimas ir teisingumas. Siekiant užtikrinti mokinių dalyvavimą ir išvengti bet kokio aplaidumo, Belgija ir Bosnija šiuos komponentus minėjo kaip labai svarbius. Bendradarbiavimas ir lankstumas, kad procesas būtų turiningas, išlaikytas ryžtas ir pritarimas mokinių idėjoms, buvo labai akcentuojami Belgijoje ir Slovakijoje. Aiškaus plano ir tikslo, valdomų žingsnių, užtikrinančių veiksmingumą, turėjimas - planavimas ir vykdymas - yra

labai svarbus Bosnijos ir Lietuvos respondentams. Galiausiai kaip pagrindas iškyla teigiamas požiūris, drąsa, pozityvumas ir atvirumas keisti planus.

Integravę visas šias įžvalgas, mokytojai gali valdyti savo SL projektus, skatindami patrauklią mokymosi aplinką.

Svarbios žinios apie SL kontekstą:

Per visų susijusių partnerių interviu metu surinktų duomenų atsakymai buvo panašūs. Belgijos mokytojų apklausų metu paminėti veiksniai: amžių atitinkanti veikla, vadovavimas, valdymas, mokymasis, lankstumas ir integracija. Kalbant apie Kroatiją, daugiausia atsakymų buvo gauta apie projekto planavimą ir įgyvendinimą, mokyklos paramą, bendradarbiavimą, tėvų ir vietos institucijų įtraukimą. Tuo tarpu Ispanijos kontekste, panašiai kaip ir Belgijoje, svarbiausia yra mokyklos konteksto supratimas, prisitaikymas ir lankstumas. Taip pat labai svarbi motyvacija ir įsitraukimas. Slovakijoje dažniausiai minimi mokymas ir pasiruošimas, mažos mokyklos pradžia, bendruomenės ir suinteresuotųjų šalių įtraukimas, išteklių valdymas. Bosnijos, kaip ir kitų šalių, minėtų aukštesniame plane, mastu labai svarbus įtraukimas ir įsitraukimas. Taip pat svarbus poreikių vertinimas ir bendradarbiavimas, susijęs su sauga ir atitiktimi. Galiausiai, Lietuvos mastu, panašiai kaip ir kitose šalyse, dažniausiai minimi aspektai, susiję su SL kontekstu, buvo pasiruošimas ir komunikacija, aktualumas ir susidomėjimas bei veiksmas ir noras.

Šios įžvalgos leidžia visapusiškai suprasti kontekstinius veiksnius, darančius įtaką SL įgyvendinimui skirtingose mokyklose ir regionuose, pabrėžiant gebėjimą prisitaikyti, išradingumą ir į mokinį orientuotą požiūrį.

Išvada

Per visus interviu metu surinktus klausimus respondentai, kurie jau buvo susipažinę su SL sąvoka, nors ir turėjo skirtingą SL patirtį, tačiau prisidėjo savo įžvalgomis, patirtimi savo šalyse ir skirtingais SL kontekstais. Tai atskleidė naujų išvadų ir tyrinėtinių sričių, suteikė reikšmingos įtakos mūsų tyrimui. Iš išsamių atsakymų susidarė aiškų vaizdą, kaip SL suvokiama ir įgyvendinama partnerystės šalyse, ypač pradinėse mokyklose.

6. Naudinga medžiaga apie mokymąsi tarnaujant

Europoje yra parengta nemažai dokumentų apie mokymosi tarnaujant metodiką, daugiausia skirtų aukštosioms mokykloms. Projekto partneriai nustatė, kad SLIPS projekto medžiagos rengimui gali pasitarnauti kelios knygos, žinynai, priemonių rinkiniai, vadovai ir interneto svetainės. Paminėsime kai kurias iš jų, tačiau daugiausia dėmesio skirsime medžiagai, kuri nėra orientuota į aukštojo mokslo aplinką ir yra anglų kalba:

Berti, L. (2024). Service Learning. Vadovas mokytojams ir koordinatoriams. Turinas.

Berti, L. (2024). Service Learning. Vadovėlis studentams. Turinas.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Paslaugų mokymasis darbe su jaunimu. Vadovas instruktoriams. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Paslaugų mokymasis darbe su jaunimu. Vadovas instruktoriams. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Paslaugų mokymasis darbe su jaunimu. Vadovėlis su jaunimu dirbantiems asmenims. Stupava.

Brozmanová Gregorová et al. (2022). Paslaugų mokymasis darbe su jaunimu. Vadovas jaunimui. Stupava.

Fundația Noi Orizonturi. (2021). Mokyklos bendruomenės labui. Vadovas, kaip vykdyti mūsų tarnystės mokymosi projektus. Europos Taryba.

Koslowski et al. (2023). Understanding Service Learning. Įvadas į paslaugų mokymosi sritį, paremtas USL projekto patirtimi. Paslaugų mokymosi kaip į studentus orientuotos patirtinio mokymosi veiklos ir universalios mokymo strategijos supratimas. Paslaugų mokymosi supratimo konsorciumas.

Regina, C. et al. (2017). Service-learning in Central and Eastern Europe handbook for engaged teachers and students (Vidurio ir Rytų Europos mokymosi tarnyboje vadovas įsitraukusiems mokytojams ir mokiniams). Ciudad Autónoma de Buenos Aires.

SLUSIK. (2022). Service Learning Upscaling Social Inclusion for Kids - Toolkit. Briuselis.

SLUSIK. (2021). Paslaugų mokymosi Europoje būklės ataskaita. Briuselis.

Papildomos nuorodos

- ❖ "[ISCED 2011](#)" (PDF). UNESCO Statistikos institutas. 2012. "III priedas". Iš [originalo](#) (PDF) archyvuota 2017 m. birželio 24 d.
- ❖ Britannica, T. Enciklopedijos redaktoriai (2024 m. gegužės 24 d.). *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/elementary-education>
- ❖ Fox, K. R. (2010 m. sausio 1 d.). Vaikai daro skirtumus: Knyga "Darykime vaikus": sąmoningumo apie skurdą ugdymas per mokymąsi teikti paslaugas. Taylor & Francis, 101(1), 1-9. <https://doi.org/10.1080/00377990903283965>
- ❖ Hall, R., Drál, P., Fridrichová, P., Hapalová, M., Lukáč, S., Miškolci, J., Vančíková, K. Analýza zistení o stave školstva na Slovensku: To dá rozum, Bratislava: MESA10, 2019. Dostupné na <https://analyza.todarozum.sk>
- ❖ Lake, V E., & Jones, I. (2008, lapkričio 1 d.). Service-learning in early childhood teacher education: (angl.): Using service to get meaning back into learning. Elsevier BV, 24(8), 2146-2156. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2008.05.003>.
- ❖ ORAVCOVÁ, J. Vybrané kapitoly z vývinovej psychológie. Banská Bystrica : PF UMB, OZ Pedagóg, 2015.
- ❖ Paredes, D M., & Martínez, D R. (2016, May 23). Aprendizaje-Servicio: una práctica pedagógica que promueve la participación del estudiantado para la mejora escolar y social. Complutense University of Madrid, 28(2), 555-571. https://doi.org/10.5209/rev_rced.2017.v28.n2.49623

- ❖ Richards, M. H., Sanderson, R. C., Celio, C. I., Grant, J. E., Choi, I., George, C., & Deane, K. (2013 m. kovo 1 d.). Service-Learning in Early Adolescence (Paslaugų mokymasis ankstyvojoje paauglystėje). SAGE Publishing, 36(1), 5-21. <https://doi.org/10.1177/1053825913481580>
- ❖ Watson, D L., Hueglin, S., Crandall, J., & Eisenman, P. (2002, gegužės 1 d.). Paslaugų mokymosi įtraukimas į kūno kultūros mokytojų rengimo programas. Taylor & Francis, 73(5), 50-54. <https://doi.org/10.1080/07303084.2002.10607810>

Priedai

1 priedas. Pavyzdinė apklausa

Šio klausimyno tikslas - nustatyti jūsų lūkesčius, susijusius su mokymais ir parama įgyvendinant praktinius mokymosi paslaugų projektus. Remdamiesi jūsų atsakymais, parengsime medžiagą, padėsiančią pradinėms mokykloms įgyvendinti paslaugų mokymąsi savo mokymo praktikoje.

Paslaugų mokymasis (angl. Service-Learning, SL) laikomas pedagogikos forma, kuri sujungia tarnystę bendruomenei su mokymosi galimybėmis, teikiamomis dalyvaujantiems studentams. Jei nesate tikri, kas yra <https://www.youtube.com/watch?v=L9AXsV3eull&t=3s>

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Mokykla ir valdymas

Skalėje nuo 1 iki 5 (1 visai nesvarbu, 5 labai svarbu) įvertinkite, kiek, jūsų manymu, tai svarbu įgyvendinant mokymąsi tarnaujant pradiniam ugdyme:

- mokyklos vadovybės pritarimas įgyvendinimui
- ryšys su mokyklos tikslais ir ugdymo programa.
- mokyklos atvirumas bendradarbiauti su bendruomene ar bendruomenės partneriais.
- tėvų sutikimas įgyvendinti SL projektus.
- mokyklos vadovybės parama ir motyvacija.
- mokymo programos atvirumas
- mokymo programos nustatymas
- mokyklos noras taikyti naujoviškus ugdymo metodus.
- geras kolegų bendradarbiavimas ir bendravimas,
- remti profesionalumą,
- kurti neformalius mokinių ir mokytojų santykius,
- didinti mokinių kompetencijas, įgūdžius ir gebėjimus,
- poveikį mokinių mokymosi procesui,
- didinti įsitraukimą į bendruomenės veiklą ir jos poreikį.

Mokytojai

Skalėje nuo 1 iki 5 (1 visai nesvarbu, 5 labai svarbu) įvertinkite, kiek, jūsų manymu, tai svarbu įgyvendinant mokymąsi tarnaujant pradiniam ugdyme:

- mokytojų motyvacija įgyvendinti projektus su bendruomenės partneriais.
- mokytojai - pavyzdys mokiniams.
- atviri ir kūrybingi mokytojai.
- mokytojai, besidomintys vietos problemomis.
- mokytojai suinteresuoti įsiklausyti į kitų poreikius.
- mokytojų gebėjimas teikti pagalbą mokiniams.
- mokytojų gebėjimas užmegzti ryšius su bendruomenės partneriais.
- mokytojų žinios apie paslaugų mokymosi metodiką
- mokytojų gebėjimas motyvuoti mokinius dirbti su bendruomene.
- mokytojų gebėjimas ugdyti mokinių pilietinį ir socialinį jausmą.

Jei turėtumėte dalyvauti mokymuose apie mokymąsi teikti paslaugas, koks mokymosi būdas jums būtų veiksmingiausias (galite pasirinkti daugiau variantų)?

- asmeniniai mokymai su kitais pradinį klasių mokytojais.
- asmeniniai mokymai su kitais pradinį klasių mokytojais kartu su asinchroninėmis internetinėmis užduotimis ir platforma su medžiaga.
- sinchroninis mokymas internetu
- visa internetinė asinchroninio mokymo platforma su medžiaga.
- asmeninė parama įgyvendinant mokymąsi paslaugų teikimo srityje.
- internetinė parama įgyvendinant mokymąsi paslaugų teikimo srityje.

Mokymas ir medžiaga

Jei bus parengta medžiaga apie tai, kaip įgyvendinti mokymąsi tarnaujant pradiniam ugdyme, kokias temas reikėtų įtraukti į medžiagą (pasirinkite skaičių skalėje nuo 1 iki 5, kur 1 - visai nesvarbu, o 5 - labai svarbu):

1

- Teorinės koncepcijos, kuriomis grindžiama mokymosi tarnauti pedagogika
- Paslaugų mokymosi apibrėžimas ir paaiškinimas
- SL specifika pradiniam ugdyme
- Kaip planuoti SL projektus - konkretūs žingsniai
- Bendravimas su tėvais apie SL
- Bendravimas ir bendradarbiavimas su bendruomenės partneriais
- Skirtingų dalyvių vaidmenys mokymosi paslaugų srityje
- Konkreti veikla su vaikais, skirta mokymosi tarnauti projektams rengti ir vykdyti (pvz., darbo lapai).
- Paslaugų mokymosi projektų pavyzdžiai pradiniam ugdyme
- Priemonių rinkinys, kuriame aprašyti žingsniai, kurių reikia imtis vykdant paslaugų mokymosi projektą.

Ar yra kitų temų, kurios turėtų būti įtrauktos į medžiagą? Įvardykite jas ir paaiškinkite:

.....

Apibūdinkite, kokia forma mokytojams skirta medžiaga apie SL pradinėse mokyklose. Kaip jos turėtų atrodyti?

.....

Jei neturite SL patirties, kokie bus svarbiausi SL diegimo momentai jūsų mokyklos požiūriu?

.....

Jūsų pareigos mokykloje:

- a) mokytojai
- b) direktorius
- c) kiti

Lytis:

- a) moteriškos lyties
- b) vyriškos lyties
- c) nebinarinis
- d) Nenoriu sakyti

Amžius:

Mokytojo darbo stažas:

Ar turite patirties, susijusios su mokymosi paslaugų įgyvendinimu?

- a) taip
- b) ne
- c) Nesu tikras.

Jei norite gauti informaciją apie tarnystės mokymąsi pradinėse mokyklose, palikite savo el. pašto adresą:

.....

Šis klausimynas įgyvendinamas vykdant projektą "Mokymasis tarnaujant pradinėse mokyklose" (angl. Service Learning in Primary Schools, SLIPS), kurį iš dalies finansuoja Europos Sąjunga, numeris 101134702.

2 priedas. Interviu pavyzdys

Pokalbio su pradinėse klasių mokytojais, turinčiais SL patirties, vadovas

Remdamiesi savo patirtimi, įgyta vykdant mokymosi tarnauti projektus, pasidalykite mintimis apie šiuos klausimus:

1. Amžius
2. Lytis
3. Kiek laiko jūs, kaip asmuo, esate susijęs su mokymusi tarnyboje?
 - mažiau nei 4 metai
 - 5-9 metai
 - 10-15 metų
 - 16 ir daugiau metų
4. Kokios yra pagrindinės mokymosi tarnaujant savybės?
5. Kodėl iš pradžių nusprendėte dalyvauti mokymosi tarnyboje projekte? Ar laikui bėgant jūsų motyvacija keitėsi?
6. Kokie 3 svarbiausi dalykai prisidėjo prie bendros SL projekto sėkmės? Galite pasidalyti daugiau informacijos apie kiekvieną iš jų.
 - a)
 - b)
 - c)
7. Kokie 3 svarbiausi dalykai prisidėjo prie jūsų SL projekto sėkmės ir yra susiję su įsitraukusiais mokytojais? Kviečiame pasidalyti daugiau informacijos apie kiekvieną iš jų.
 - a)
 - b)
 - c)
8. Kokie 3 svarbiausi dalykai prisidėjo prie jūsų SL projekto sėkmės ir yra susiję su įsitraukusiais mokiniais? Galite pasidalyti daugiau informacijos apie kiekvieną iš jų.

- a)
- b)
- c)

9. Kaip manote, kokie 3 svarbiausi dalykai prisidėjo prie jūsų SL projekto sėkmės ir yra susiję su jūsų bendruomene / bendruomenės partneriais? Kviečiame pasidalyti daugiau informacijos apie kiekvieną iš jų.
- a)
 - b)
 - c)
10. Su koku didžiausiu iššūkiu susidūrėte iki šiol įgyvendindami savo SL projektą (-us) ir, jei pavyko jį įveikti, kaip jį įveikėte?
11. Ką pasakytumėte kitiems pradinį mokyklų mokytojams, kurie nusprendė pradėti savo SL projektą, bet dar turi įgyti patirties?
12. Kaip manote, ką, prieš pradėdami SL projektą pradinėje mokykloje, visi turi žinoti apie konkretų pradinį mokyklų kontekstą?